

Banga-Ngú-Có mì Jézù tí Bìndi-Mbíri go có mì LÚKÀ

Tí tó 'duù mì Mbíri

¹ Ye òndâ 'bí ka ye me mbè cu có gítí ndâ i tí nó táánò mbe bàkà tí gbí òkò tí ndoo nò.

² Ndú cu ndírí jé káa ndi kòcò ndâ 'duù tí nó táánò mbe kù nibà i ji ndoo, tí ndâ mbe òndâ rẹngbó ndâ i tí nó mbe bàkà tí nó táánò ta ọ ndú gí nò.

³ Ye ta 'dóó miṛi ye delè 'viiki gbí ndâ có tí nó lézè-lézè 'do tí bà 'bità ndú gí. À má ènò, ndòngbú kóró-koro có mì ye kpónó ènó máa, ye cu ndú 'do tí rẹngbó ndú ji wò néméé ènò, Tèyófilò.

⁴ Ye bà bàkà ènò, tacó wàa wò tí kpo 'duù mì ze 'ví 'di ta gbí ndâ có tí nó náa wò táánò 'di gítí ndâ i tí nó ngbàrángà'i ènò.

Mbíri tuu basilì mì wó ji Zàkàríyà

⁵ Ye kù 'bità có 'do tí Zàkàríyà tí 'bí bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà dígísèé gbí o mì Èródè, tí gbolò gba mì ndâ Jùdéyà 'dáá gí. Zàkàríyà tí nó dígísèé a bu-Mbíri 'do gbí òkò tí ndâ bu-Mbíri òndâ ta rẹngbó ndú 'do tí bu-Mbíri tí nó ta rẹ wó a Àbíjà nò. Zàkàríyà delè gii kò Èlìzàbétà tí jù kòtí Àrónì, tí bu-Mbíri gbí o mì Mòze.

⁶ Ndâ Zàkàrìyà ta Èlìzàbétà ta o tí nò só káa ndâ 'duù ñìnó mbe kú co ká jáá tí kpokèjì m̀ Mbírì, mbe kú 'di có m̀ Mbírì, delè mbe kú bàkà go ndâ có tí nò.

⁷ Káa 'viì m̀ ndú wálá, tacó Èlìzàbétà a kázá. Delè tacó ndú só me kpo 'duù ndii o bà bà jò 'viì g̀.

⁸ À ta o tí nò a o bà bàkà i-Mbírì m̀ ndâ bu-Mbírì tí nó tí ndâ bòò Àbíjà nò.

⁹ Ndú mâ g̀iì pà-có ta bà ki-mbìlì go i gbí tàk̀iì m̀ ndú, tacó bà ñò bu-Mbírì ñìnó gbí òkò tí ndú náa yí 'ví dù tí mbe gbo ngúwu d̀ mí bàndò m̀ Mbírì ta o tí nò nó, à g̀iì r̀ò m̀tí Zàkàrìyà.

¹⁰ O bà doo d̀i mã g̀iì g̀iì g̀iì, Zàkàrìyà g̀iì ya g̀iì tà'i 'bá-Mbírì tí bàndò tí nó ta ku-sòrò-Mbírì kú dù tí nò. Káa ndâ 'duù me mbè g̀iì kili kú 'deke tí ndú ji Mbírì sè.

¹¹ Zàkàrìyà mã g̀iì zeke'o si yí tà'i á bàndò gbo ngúwu d̀i ta kpéétí wó, yí g̀iì ñò basìlì m̀ Mbírì kú r̀ò tìyò mò g̀iì gbí kù'b̀i tí bàndò tí nó náa ká'i bà gbo d̀i kú dù tí nò.

¹² Zàkàrìyà bà-i-nò g̀iì dù káa na'va ta gúku bà ñò basìlì tí nò g̀iì.

¹³ Káa basìlì tí nò g̀iì 'dè có ji Zàkàrìyà máa, «Zàkàrìyà, c̀i gúku lá! Tacó ye g̀iì a i tacó bà 'dè có ji wò éno máa, Mbírì ñò yè r̀o bà 'deke tí lo tacó bà jò 'viì g̀iì. Nawù lo Èlìzàbétà kèjì g̀iì bà jò 'viì tí 'viì-'dakò, wàa wò 'ví gbì r̀è wó tí Jováni.

¹⁴ Tàkòcò lo bà peteke ta líkí'o bà jò 'viì tí nò ta ña wálá. Líkí'o delè bà bàkà ndâ 'duù me mbè ta o bà jò 'viì tí nò ngé ma.

15 Tacó 'viì tí nò bà dù tí gbolò 'duù á kùro Mbírì. Yí bà tee 'bí ña i ta rẹ a pe mítí nje wó wálá. Bèri-mì-Mbírì bà 'bità bà dù gbí njembí wó 'do ká gbí yì nawu wó.

16 Yí bà gí tí mbe 'visì muu ndâ Ìzìrìyélì ñìnó mbe gírì'o gí nó gítí kpokèjì mì Mbe tí ndú tí Mbírì.

17 Yí bà je a njembí ta wotí bìndi Èlìjà tí nó dígísèé tí mbe 'dòkò có mì Mbírì nó, kù 'vii ta ndi gbí òkò tí ndâ 'viì ta ndâ bu ndú; yí bà dù tí mbe 'visì muu ndâ mbe kpò có á gítí bà koṛo có go i mì ndâ mbe kù co tí jáá kpokèjì mì Mbírì; yí delè bà dù tí mbe 'viindi muu ndâ 'duù mì Mbe tí ndoo kù ù ta ndi bà gí yí.»

18 Káa Zàkàríyà gii 'vee basìlì tí nò máa, «Ye bà ñò ni ta yè, máa có tí nò náa wò 'dè nò a yúcó?»

19 Káa basìlì tí nò gii 'visì có ji Zàkàríyà máa, «Rè ye a Gàbìrìyélè, tí mbe kù rọ tìyò á kùro Mbírì. A Mbírì ká tuu ye, máa, ye gí gí bà 'dè banga ngú có tí nò ji wò.

20 À má ènò, wò 'do tí kpónó bà dù tí ngbírì, wò delè bà 'dè có wálá yee tí o bà bàkà tí mì i tí nò náa ye 'dè có gítí ji wò nò. Tacó wò biya bà 'di có mì ye gí.»

21 Nje ndâ 'duù tí nó mbe kù 'deke tí ndú sè nó gii 'dèè gítí bà dù Zàkàríyà á bàndò bà gbo ngúwu dì ta kòndi wó ènò gí.

22 Káa yí mâ gii co 'do ká gí sè, yí mâ gii bàkà bà 'dè có ji ndâ 'duù, à gii kpò yí gí. Yí bà-i-nò gii dù kù bàkà káa i go i mì mbe sú tù nó, ta bà miyà 'bì wó ji ndâ 'duù. Ndâ 'duù gii ñò ngé ni gí

máa, 'bí tende i 'de yí tà'i bàndò bà gbo ngúwu dī kà gī.

²³ O bà bàkà nèté mì Zàkàrìyà á tà'i 'bá-Mbírì mǎ gīì cee gī, yí gīì dele ndi wó gí 'bá mì wó.

²⁴ Zàkàrìyà gīì bàkà mí 'bá káa làmbu o mǎ gīì zeke'o, nawù wó Èlìzàbétà gīì tè nakáyì gī. Bìndi yí gīì nè tí wó mí gbí guùtà'i ta nakáyì ta pì vò

²⁵ kú ùlù Mbírì máa,
«Mbírì bàkà nambeè jì ye ngé ndii gī!
Yí 'vala ye 'do gbí bà ñonoko ye mì ndâ 'duù gī.»

Mbírì tuu basìlì mì wó jì Mǎrìyà

²⁶ Ta 'bí o gbaànjé, si pì tí Èlìzàbétà ta nakáyì vò-nje gbaànjé, Mbírì gīì tuu ndi gbèe basìlì mì wó tí Gàbìrìyélè náa yí tuu yí jì Zàkàrìyà nó gí gbí gbata Názàrètì á gbí to Gàlìlèyà,

²⁷ á jì 'bí ngbutu 'viní ta rẹ wó a Mǎrìyà, náa à 'vee có tí wó jì 'bí 'dakò ta rẹ wó a Jùzépè tí 'viì kòtí Dàvídè tí gbolò gba gī.

²⁸ Gàbìrìyélè mǎ gīì yee 'bá mì ndâ Mǎrìyà gī, yí gīì rì gí tàkò Mǎrìyà tà'i. Bìndi yí gīì 'vee yí máa, «Kútí lo ée, tó 'duù mì Mbírì? Mbírì kuu ta wò!»

²⁹ Káa nje Mǎrìyà gīì 'dèè gítí bà 'visì 'vé gí tàkò ña 'vé mì Gàbìrìyélè nò gī. Bìndi yí gīì dù kú 'viiki gbí ña 'vé tí nò gbí muu wó ta kpéetí wó.

³⁰ Gàbìrìyélè mǎ gīì ñò éno, yí gīì 'dè có jì Mǎrìyà máa, «Cì gúku lá, Mǎrìyà, tacó Mbírì bàkà nambeè jì wò me gbolò ngé ma.

³¹ Wò kẹjì gí bà tè nakáyì. Wò bà jò 'viì tí nò tí 'viì-'dakò. Bìndi wò bà gbì rẹ wó tí Jézù.

32 'Viì tí nò bà dù tí gbolò 'duù. Rè wó bà dù a 'Viì-mì-'Duù-tí-nó-gbírì nò. Mbe tí ndoo tí Mbírì bà si 'viì tí nò 'ví dù tí gbolò gba á bìn̄di gù wó Dàvídè yee tí ndòngbù o.

33 Yí bà zogo 'bá bìn̄di gù wó Jàkóbè ká kpòò ya tí . Yí delè bà dù tí gba ká kpòò ya tí .»

34 Káa Màrìyà gii 'vee basìlì tí nò máa, «Ye bà toṛo tí ye a i mí tí tii wàa ye 'ví jò ta 'viì tí nò?»

35 Káa basìlì tí nò gii 'visì có ji Màrìyà máa, «Bèrì-mì-Mbírì bà gí gí muu lo, delè wotí mì Mbírì tí nó á mbe dù ngéé yaà gbírì nó bà gèè bè mí muu lo. Tacó é̀nò, rè 'viì tí nò náa Mbírì kaa yí mò gí mì wó gí nò a 'Viì-mì-Mbírì.

36 Nò nò, à kpè́tí káa kpo niì tí nó tí nambe lo ta rè wó a Èlìzàbétà, náa ndâ 'duù táánò kú ṛonoko yí, máa yí a kázá nó, kpónó ta 'viì ṛìndi pì vò-nje gbànjé gbí yì wó.

37 Tacó 'bí i mbe kpò Mbírì wálá.»

38 Káa Màrìyà bà-i-nò gii 'visì có ji basìlì tí nò máa, «Ye a bòò mì Mbírì; à má é̀nò, si à 'ví bàkà tí mí tí ye go có tí nò náa wò 'dè nò.»

'Do bà-i-nò, basìlì gii ta'va 'do ṛo Màrìyà gí.

Màrìyà co wṛi ya gí bà ṛò Èlìzàbétà

39 Màrìyà bàkà bìn̄di bà ṛjè nó mì basìlì tí nò káa làmbu o, bìn̄di yí gii co ngò've wṛi ya gí 'bá mì Èlìzàbétà gbí 'bí gbata pí gú gbí to Jùdèyà.

40 Màrìyà má gii yee kòtí Zàkàrìyà, yí má gii nì «Ye yee gí,» ji nambe wó Èlìzàbétà,

41 Èlìzàbétà gii gundiì ta bà 'di kòcò Màrìyà nò tí ṛa ṛìnó náa 'viì gbí yì wó gii o 'do gbí kudu gí. Bìn̄di Bèrì-mì-Mbírì gii je wotí bà 'dè-kòcò ji yí.

42 Bìndi yí gii 'visì có ji Màríyà bà-i-nò gbí nga nje wó máa,
«Mbírì bàkà nambeè ji wò gbí òkò tí ndâ niù 'dáá gí ngé ndii gí, Màríyà.

Yí delè bàkà nambeè ji 'viù tí nò á kpónó ta tà-ngo-yì wó tí lo nò ngé ndii gí.

43 Na gbolò có tí nó 'de ye éno tacó yè,
náa à gii co gbí a nawu Mbe tí ye ká gii co wíri gí gí 'bá mì ye nó?

44 Tacó à káa póó bà 'di kòcò lo mì ye,
'viù gbí yì ye gii o ta líkí'o 'do gbí kudu mì wó gí.

45 A gbolò tó pá ká tàkò niù tí nó mbe ùnje éno máa,
Mbírì 'ví bàkà ta yì go có tí nó náa à gbí muu wó tí Mbírì,» nô.

Màríyà be rè Mbírì gbí cè

46 Màríyà bà-i-nò gii 'visì có gí tàkò có mì Èlizabétà nò ta bà cè cè kù be ta rè Mbírì máa,
«Ye kù ùlù Mbe tí ye ta njembí ye gbaànjé.

47 Ye kù dùlù tí ye ta rè Mbírì tí mbe 'vala ye,

48 tacó mbí wó kuu tí ye tí bòò mì wó!

À dú káa yúco máa,
rè ye 'do tí kpónó kù ya gí kùro bà gii dù á mì ndâ 'duù a mbe tó pá,

49 tacó 'duù tí nó ngéé gbírì tí Mbe wotí nó bàkà ndâ kpo-kpò i ta rè ye gí.

50 Yí a mbe kù nò yê ro ndâ mbe kù te duù mítí wó ta o 'dáá gí.

51 Yí kù tubà wotí mì wó ji ndâ mbe kù si tí ndú tí i ta kpéetí ndú ta bà njè gbí ndâ mbù 'vére mì ndú 'dáá gí.

52 Yí kù túbà wotí mì wó jì ndâ kpo-kpò gba tí nó
mbe kù mba tí ndú jì yí nó,
ta bà tòò ndú 'do pí ndâ jàlambà mì ndú gî.

53 Yí gii túbà wotí mì wó jì ndâ 'duù ñinó ta go tí
ndú nó,
ta bà je i-zó-zò jì ndú yè yì ndú gî.

Bìndi yí gii ñjè gbí ndâ mbe kpo-kpò i 'do kùro
wó ta go tí ndú.

54-55 Yí bàkà nambeè jì ndâ Ìziriyéli tí ndâ bòò mì
wó
go có tí nó náa yí táánò ci ta ndâ ká gù ndoo
ngbé éno máa,
yì kèjì gí bà bàkà nambeè jì ndâ Àbiráámò
ta ndâ 'viì bìndi wó,» nô.

56 Màriyà bàkà go pì ta'ô mí kòtí Èlizàbétà,
bìndi yí gii dele ndi wó gí 'bá.

Bà jò Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù

57 Pì mì Èlizàbétà mâ gii tè gî, yí gii jò 'viì mì
wó tí 'viì-'dakò.

58 Ndâ ka 'bá mì Èlizàbétà ta ndâ nambe wó
mâ gii 'di có ña gbolò nambeè tí nó náa Mbíri
bàkà jì yí nó, ndú gii kaa ya gí bà ñò yí ta líkí'o.

Bà gbì rẹ̀ Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù

59 Ta sili vò-nje ta'ô bìndi bà jò Jòvànì, ndâ
'duù gii kili ya gí 'bá mì Zàkàriyà, tacó à má waa
'viì gî, à 'ví gbì rẹ̀ mí muu wó, go i gbí tàkii mì
ndú. À gbí muu ndâ 'duù ta o tí nò a có bà gbì
rẹ̀ bu wó tí Zàkàriyà mí muu 'viì.

60 Káa Èlizàbétà tí nawu 'viì gii biya gî, máa,
ndú gbì mí muu wó a Jòvànì.

61 Ndâ 'duù tí nò bà-i-nò gii 'vee Èlìzàbétà máa, «Jòvànì a rẹ 'di 'bá mì yo?»

62 Tacó éno, ndú bà-i-nò gii njẹ gítí bà 'vee Zàkàrìyà ta bà miyà 'bì ndú jì yí, máa ndâ yì 'ví gbì mí muu 'viì a rẹ 'di wè?

63 Káa Zàkàrìyà gii miyà 'bì wó jì ndú máa, ndú je i jì yì wàa yì 'ví cu ta rẹ 'viì jì ndú. Ndú mâ gii je i jì yí gî, Zàkàrìyà gii cu rẹ 'viì tí nò mítí éno máa, «Rẹ wó a Jòvànì.» Ndâ 'duù mâ gii 'deke rẹ 'viì tí nò náa Zàkàrìyà cu jì ndú nò, nje ndú 'dáá gî gii 'dèè gî.

64 Káa à káa póó bà cee ta bà cu rẹ 'viì tí nò mì Zàkàrìyà, wú tà mè wó gii njaanga tí gî. Yí bà-i-nò gii 'bità bà 'dè có ta bà ùlù Mbírì ta líkí'o.

65 Nje ndâ ka 'bá mì Zàkàrìyà 'dáá gî gii 'dèè gítí ña i tí nò gî. Ngú có tí nò gii 'vèè cee gbí òkò ndâ gú gbí Jùdèyà 'dáá gî.

66 'Duù ñinó mbe 'di có tí nò gî ngé kù koṛo káa có máa, «Ija 'viì tí nò bà kpolo tí ña 'duù yè wè?» Tacó à dú káa yúcó máa, Mbírì je wotí jì yí gî.

Zàkàrìyà be rẹ Mbírì gbí cè

67 Wu mâ gii gí gí gbí mè Zàkàrìyà gî, Bèrì-mì-Mbírì gii je wotí bà 'dè-kòcò jì yí. Bìndi yí gii 'bità bà cè cè ta bà be rẹ Mbírì gbí máa,

68 «À ùlù Mbe tí ndoo,

tí Mbírì mì ndâ Ìzìrìyélì!

Tacó yí gí gí bà gala ndâ 'duù mì wó gî.

Yí gí gí bà njaanga miṛi ndú 'do gbí vò i gî.

69 Yí je ngáángbá 'duù tí mbe 'vala ndoo jì ndoo 'do gbí mòòkò bìndi bòò mì wó Dàvídè tí gbolò gba mì ndâ Ìzìrìyélì gî.

- 70 Yí bàkà éno go cí tí nó náa yí dígísèé ci ta ndâ
 mbe 'dòkò có mì wó
 náa yí ɾuka ndú 'do gbí òkò tí ndâ 'duè ji
 ndâ ká gù ndoo nô.
- 71 Yí dígísèé ci ndâ mbe 'dòkò có mì wó ji ndâ ká
 gù ndoo máa,
 yí kèjì gí bà 'vala ndoo 'do mì ndâ ku'dì tí
 ndoo,
 ta ndâ 'duè ñìnó mbe kù sogo ndoo nô.
- 72 Yí kpónó kù tù nó a bà nambeè mì wó ji ndâ
 ká gù ndoo.
- Yí kù koɾo nò a có gítí cí tí nó náa yí ci ta ndú
 dígísèé nô.
- 73 Yí dígísèé be tí wó á ji bu ndoo tí Àbiráámò,
 máa;
- 74 yí bà 'vala ndoo 'do 'bì ndâ ku'dì tí ndoo,
 yí delè bà je wotí ji ndoo tacó bà bàkà nèté
 ji yí
 ta gúku tí ndoo wálá,
 75 tí ndâ cèè 'duè, delè tí ndâ 'duè ñìnó jáá
 kùɾo yí,
 ta o 'dáá gî muu to tí nô.
- 76 Káa wò tí putú káɾà tí nó mì ye nó,
 wò bà dù tí mbe 'dòkò có mì 'Duè tí nó
 mbe kù dù ngéé gbírì nô,
 tacó wò bà dù tí mbe 'viindi kpokèjì ù ta ndi
 bà gí Mbe tí ndoo.
- 77 Wò bà dù tí mbe je muu gítí 'válá ji ndâ 'duè
 ta bà je à-cee-gî ji ndú gítí ndâ vò i mì ndú,
 78 ta ɾè mì Mbírì mì ndoo tí mbe nambeè,
 tí mbe kù ò yê ɾo ndâ 'duè,
 náa yí kù si ta ɾi kù có tàɾì

79 tacó bà tù ngba'o ji ndoo tí ndâ mbe kû
 'vala gbí 'dí'dí'o
 náa ku gò jì mí ɾo ndoo gî nó
 tacó wàa ndoo 'ví tò kò ndoo tí kèjì 'válá ñínó
 tí 'dê 'válá nó lá.»
 80 'Viì tí nò mâ gii kpolo tè tí 'duù gî, yí gii co 'do
 'bá ya gí bà 'vala gbí kángáá nga ngoò ta kpéetí
 wó, yee tí o bà túbà tí wó ji ndâ Ìzìriyèlì 'dáá gî.

2

Bà jò Jézù

1 À ta o tí nò a ngáángbá gba mì ndâ Rómánò
 ta ɾè wó a Àgúsìtò, tí mbe kû zogo ndâ Jùdèyà,
 ká 'dè có máa, à 'deke muu ndâ 'duù gbí ndâ to
 tí nó náa yì kû zogo nó 'dáá gî.

2 Kpédélé ña bà 'deke muu ndâ 'duù ènò bàkà
 tí ta o tí nò si Kùrínò a gbolò 'duù gbí to Síriyà.

3 Ndâ 'duù 'dáá gî gii kaa ya gí bà ɾèngbó ndú
 tacó bà cu ɾè ndú mí gbí yâ-ndú go có mì Àgúsìtò
 tí ngáángbá gba.

4 Tacó ènò, Jùzépè gii njè nó 'do gbí gbata
 Názàrètì á gbí to Gàliléyà, ya gí gbí to Jùdèyà, gí
 bà cu ɾè wó mí gbí 'dóó gbata mì ndú Bètèlèmè, tí
 bàndò bà jò Dàvídè tí gbolò gba mì ndâ Ìzìriyèlì,
 tacó yí a 'viì kòtí Dàvídè.

5 Ndú gbí ta nó tí nò ta Màrìyà, tí 'vinî tí nó
 náa yí 'vee có tí wó tacó bà kò yí gî nô. Káa ta o
 tí nò Màrìyà ta cèe kpokù nakáyì tí wó.

6 Ndú mâ gii yee gbí gbata Bètèlèmè gí, gó-káyì
 gii tanga mití Màrìyà.

7 Yí bà-i-nò gii jò 'viì-kíri mì wó tí 'viì-'dakò, yí
 gii paɾaka yí ta ndâ bongo, bìndi yí gii sii yí mí

gbí ká'i bà je i-zó-zò ji ndâ nò, tacó ndú 'de ndâ 'bá wìrì yeke 'dáá ta ndâ 'duù gî.

⁸ Ta bèbìlì tí nò, ndâ 'bí mbe gbà bee mbe kù tè rì a rẹgbà tí ndâ bee mì ndú á seè gbata Bétèlèmè,

⁹ mâ gii zeke'o, ndú gii ò basilì mì Mbírì, bìndi ngba'o mì Mbírì, gii ngbaanga to rẹgbà tí ndú 'dáá gî. Gúku bà-i-nò gii zèè ndú mbi ta ò wálá.

¹⁰ Káa basilì tí nò gii 'dè có ji ndú máa, «Yo cì gúku lá, tacó ye gii ji yo a i ta banga ngú có mbe te líkí'o mítí ndâ 'duù 'dáá gî.

¹¹ À wúnó jò mbe 'vala yo á mí kòtí Dàvídè, gbí gbata Bétèlèmè gî.

¹² Yo má ya gí kà, yo bà ò yí ni mítí bà paraka yí ta ndâ bongo, bìndi à gii sii yí mí gbí ká'i bà je i-zó-zò ji ndâ nò.»

¹³ Ká go bà kì ọ bà-i-nò, ndâ mbe gbà bee tí nò mâ gii zeke'o, ndú gii ò ndâ 'bí basilì me mbè kaa gii yè to gî, kù cè cè ta bà be rẹ Mbírì gbí ta líkí'o bà jò 'viì tí nò, máa,

¹⁴ «À ùlù Mbírì ngéé gbírì,

wàa ndâ 'duù ònó náa tàkòcò Mbírì kù peteke gítí ndú á muu to tí nó nó 'ví dù nìkì maa.»

¹⁵ Ndâ basilì mâ gii kaa ndi ndú ya gí tàrì gî, ndâ mbe gbà bee tí nò gii 'viì có gbí òkò tí ndú máa, «Ndoo ya gí Bétèlèmè, gí bà ò i tí nó mbe bàkà tí náa Mbe tí ndoo 'dè có ji ndoo gítí ò.»

¹⁶ Ndú bà-i-nò mâ gii goonó ya gí Bétèlèmè go có tí nò náa ndú 'dè nò, ndú gii 'de ndâ Jùzépè ta Màríyà kuu rẹgbà tí dó 'viì náa ndú sii mí gbí ká'i bà je i-zó-zò ji ndâ nò.

17 Ndâ mbe gbà bee tí nò mâ giì ò dó 'viì tí nò, ndú giì 'vanda ndi ndâ có tí nó náa basilì 'dè jì ndú gítí wó nó 'dáá gí jì ndâ bu wó ta nawu wó.

18 Nje ndâ mbe 'di ndi ndâ có tí nò náa ndâ mbe gbà bee tí nò 'vanda nò 'dáá gí giì 'dèè gí.

19 Káa Màríyà giì kpolo tí ndâ có tí nò ká mí gbí njembí wó, bindi yí giì dù kù 'viiki gbí ndú.

20 Ndâ mbe gbà bee tí nò mâ giì ò dó 'viì tí nò tè ta ndú gí, ndú giì dele ndi ndú gí bàndò mí ndú ta bà cè cè kù be ta rẹ Mbíri, tacó ndú 'de ndâ i 'dáá gí jé ká go ndi kòcò ndâ basilì tí nó mbe 'dè có jì ndú nò.

Bà gbì rẹ Jézù

21 Ta sili vô-nje ta'ô bindi bà jò Jézù, ndâ bu wó giì ya ta yí gí gbí gázâ. Ndú mâ giì waa yí gí, ndú giì gbì rẹ wó tí Jézù, tí rẹ tí nó náa basilì gbì mí muu wó á kùro bà tè nakáyì wó nò.

Bà kaa Jézù jì Mbíri

22 O bà te banga mí ndâ 'viì ta nawu wó mâ giì tè go có mí Mòze gí, ndâ bu wó ta nawu wó giì ya ta yí gí Jèrùzàlémè, tacó bà kaa yí jì Mbíri,

23 go có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà gítí tàkìì mí ndâ Jùdéyà éno máa, «À 'ví kaa ndâ 'viì-'dakò ònó tí ndâ 'viì-kíri nó jì Mbíri.»

24 Delè tacó bà waa mbelè ndâ kúlùkúdu sósò'ò, má wálá, ndâ kùlè sósò'ò go có tí nó gbí wáràgà mí Mbíri nò.

25 Ta o tí nò, 'bí 'dakò ta rẹ wó a Sìmiyónè, mbe sì miři wó jì Mbíri gí, náa Bèri-mi-Mbíri kuu tàkò wó, kuu ta 'bá Jèrùzàlémè, kù ùndi o bà 'vala ndâ Ìziriyèlì.

26 Bèrì-mì-Mbířì ci yí sàà gî, máa, yí má ò Bìndi-Mbířì ta ɾo wó lá, yí bà cì wálá.

27 Bèrì-mì-Mbířì gii a tàmú Sìmìyónè ya tí gí gbí ndùgù 'bá-Mbířì á kùro o bà ya ta Jézù m̀ì ndâ bu wó ta nawu wó tacó bà kaa yí jì Mbířì nò. Ndú mâ gii bàkà bà tàkù mítí Jézù gî,

28 Sìmìyónè gii li'vi Jézù m̀ì njembí wó, bìndi yí gii 'deke tí wó ta bà ùlù Mbířì máa,

29 «Nògí, si hòò m̀ì lo 'ví ya gí bàndò m̀ì wó nìkì maa, Mbe tí ye.

Si yí 'ví ya nìkì maa go cí tí nó náa wò táánò ci ta yí nò.

30 Tacó ye kpónó ò mbe 'vala ndâ 'duù ta ɾo ye gî,

31 'duù tí nó náa wò bàkà yí tí mbe 'vala ndâ 'duù

á muu to tí nó 'dáá gî nò,

32 'duù tí nó náa wò je yí tí ngba'o mbe túbà kpokèjì m̀ì lo

á jì ndâ 'duù ñínó náa ndú me ndâ Jùdèyà lá nò,

'duù tí nó náa wò je yí delè tí mbe túbà wotí m̀ì lo jì ndâ Ìzìrìyèlì nò.»

33 Ndâ bu Jézù ta nawu wó gii si nje ndú ká tí nga gítí ña có tí nò náa Sìmìyónè kù 'dè gítí 'vii m̀ì ndú nò.

34 Sìmìyónè mâ gii 'deke tí wó jì Mbířì cee gî, yí gii cù 'dè ngo cù wó mítí ndâ Jézù ta ndâ bu wó ta nawu wó. Bìndi yí gii 'dè có jì Màríyà tí nawu Jézù máa, «Mbířì cu 'bì wó á mítí 'vii tí nó tí mbe mii ndâ Ìzìrìyèlì me mbè. Yí delè gii cu 'bí wó mítí wó tí mbe 'vala ndâ Ìzìrìyèlì me mbè.

Mbíri cu mí gbí mbelè wó máa, ndâ 'duù bà bè yí gí.

³⁵ Yí bà dù tí mbe yù gbí ndâ có kóó mì ndâ 'duù gí sè. Sé có bà gii kaṛa ɾé lo jàngá gí.»

³⁶ Ta o tí nò, 'bí túngú'dù kpo niì tí mbe 'dòkò có mì Mbíri ta ɾè wó a Ánà, tí nájú 'bí 'dakò ta ɾè wó a Fànùwélè, ta ɾa wó a Àséré, kuu gbí ndùgù 'bá-Mbíri. Ndâ Ánà sì 'bá ta 'dakò mì wó bìndi bà kò tí ndú ká ta ndoò vò-nje só, bìndi ku gii zi 'dakò tí nò gí.

³⁷ Ndoò tí Ánà gbí nawù ku ta o bà ya ta Jézù gí bà kaa yí ji Mbíri nò zi'duù-nà'ò-nje nà'ò. Yí jé co 'do gbí ndùgù 'bá-Mbíri gí bà 'bí to lá, kù bàkà i-Mbíri ta bà kònò go.

³⁸ Yí gii gí gí bàndò bà bàkà i-Mbíri ta gbèe o tí nò gí bà 'dè nìkì maa ji Mbíri, bìndi yí gii ya gí mì ndâ bu Jézù ta nawu wó ta o bà ya ta yí mì ndú gí bà bàkà bà tàkii nò. Yí gii 'dè nìkì ma ji Mbíri, bìndi yí gii 'dè có gítí dó Jézù ji ndâ 'duù tí nó 'dáá gí mbe kù ùndi bà njaanga miṛi ndâ 'duù Jèrùzàlémè mì Mbíri 'do gbí vò i nò.

³⁹ Ndâ bu Jézù ta nawu wó mâ gii bàkà bà tàkii gítí wó go có mì Mbíri cee gí, ndú gii dele ndi ndú 'do Jèrùzàlémè ya a i gí gbí gbata mì ndú Názàrètì á gbí to Jùdéyà.

⁴⁰ Jézù gii kpolo mí Názàrètì tí yú 'dakò ta muu ká tí wó, delè ta Mbíri kuu tàkò wó.

Jézù gbí òkò tí ndâ kpo 'duù mbe 'di gbí tàkii mì ndâ Jùdéyà

41 Ndâ bu Jézù ta nawu wó gii dù kù ya gí Jèrùzàlémè ta ndoò 'dáá gí ta o gbolò o bà mèlè ndi tàkii bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìziriyèlì-mì-Mbíri.

42 Ndú gii ya gbí ndoò ñìnò si ndoò tí Jézù muu'bì-nje só.

43 Káa si ndú kù gii dele gí 'bá si bà gbolò o tí nò cee gí, Jézù gii gboo mí Jèrùzàlémè gí, káa ndâ bu wó ta nawu wó ñò bà lá.

44 À gbí muu ndú ñindi ndú máa ndâ-'bì-lá, ndú kù nò ta ndâ 'bí nambeè gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó kpokèjì mósùù nò. Ndú gii ñò ni éno máa yí gbí òkò tí ndâ 'duù wálá ngé a i si ndú sili gbaànjé kpokèjì gí.

45 Ndú bà-i-nò gii delè ndi ndú ya gí bà pà bà tí wó cee gbí gbata Jèrùzàlémè léé gí.

46 Káa ndú gii 'de yí ngé a i bìndi sili ta'ô á gbí ndùgù 'bá-Mbíri, gbí òkò tí ndâ kpo-kpò mbe 'di gbí tàkii mì ndâ Jùdéyà, kù 'di ndâ có mì ndú. Yí delè kù 'vee ndú gítí ndâ 'bí có.

47 Bà 'dè có gítí ña bà 'di gbí-o mì wó, ta ndâ ña có tí nó náa yí kù 'visì jì ndâ kpo-kpò 'duù tí nò nó, gii kpò nje ndâ mbe 'di ndâ có tí nó náa yí kù 'dè nò gí

48 Ndâ bu Jézù ta nawu wó mâ gii ñò yí, nje ndú gii 'dèè gí. Bìndi nawu wó gii 'vee yí máa, «Wò bàkà mítí ze éno a ña yè, 'viì? Nò káa bà kaṛa ṛé ze ta bà pà bà tí lo gí!»

49 Káa Jézù gii 'visì có jì ndú máa, «Yo kù pà bà tí ye tacó yè? Yo ñò ni lá máa, ye kù bàkà a nèté mì bu ye?»

50 Káa bà 'visì có gí tàkò 'vé mì Jézù nò gii kpò ndâ bu wó ta nawu wó gí.

⁵¹ Jézù bà-i-nò gii njè nó ta ndâ bu wó ta nawu wó á bîndi bà 'de yí mî ndú nò ya gí Názàrètì. Yí gii kpolo mí kà tí tó 'viì mbe kù 'di có mî ndâ bu wo ta nawu wó. Káa nawu wó gii kpolo tí ndâ có tí nò 'dáá gî mí gbí njembí wó.

⁵² Jézù gii uu gí yaà tí mbe wotí, ta muu ká tí wó, náa ndâ 'duù gii zè yí nìkì maa, Mbírì delè gii zè yí nìkì maa.

3

Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù ma có mî Mbírì

¹ Ndoò tí Tìbériyò tí ngáángbá 'dakò pí jàlàmbà á Rómà ta o tí nò muu 'bì-nje vô. Pónísìyò Pìlátò ta o tí nò a gbolò 'duù á Jùdéyà, ròbú Èródè ká gii zèè Gàlìlèyà, Fìlípò tí 'bí 'viì bîndi Èródè gii zèè ndâ to Ìtùríyà ta Tàràkònítìsì. 'Bí 'dakò ta rẹ wó a Lìsàniyà gii zèè to tí nó tí Àbilénè nò.

² Ndâ Kùro ndâ bu-Mbírì mî ndâ Jùdéyà gbí gbèè o tí nò a ndâ Ánà ta Kàyífà. Mâ gii zeke'o, Mbírì gii je wotí bà 'dè-kòcò ji Jòvànì tí 'viì mî Zàkàríyà si yí gbí kángáá nga ngoò.

³ Jòvànì bà-i-nò gii dù kù nò nó cee gbí ndâ to á ta ndi yì ngo tí nó tí Jòròdàniyà nó 'dáá gî, kù ma có gítí bà caka tí ndâ 'duù, tacó wàa Mbírì 'ví je ta à-cee-gî ji ndú gítí ndâ vò i mî ndú.

⁴ A go có tí nó gbí wáràgà mî Ìzáyà tí mbe 'dòkò có mî Mbírì éno máa,

«Kòcò 'duù kù kò-kò gbí kángáá nga ngoò,
máa,

«Yo 'viìndi kpokèjì mî Mbe tí ndoo,
yo bàkà ndâ kpokèjì mî wó jáá.

⁵ Yo nè ndâ dùgùù to 'dáá gî,
yo da tí ndâ nja-njà gú tí nó ta ndi tí
kpokèjì mì Mbe tí ndoo nó 'vii ta kúro
tò.

Yo bàkà ndâ bà lókó-loko to ñinó tí kpokèjì
mì wó nó jáá.

Yo 'viindi ndâ bà cúkpúú-cùkpùù to á ta ndi
tí kpokèjì mì wó.

⁶ Yo má bàkà éno gî,
Mbírì bà 'vala ndâ 'duù 'dáá gî, > nò.»

⁷ Jòvànì gii 'dè có ji ndâ mbè 'duù tí nó mbe
kaa ya gí mì wó tacó waa yí 'ví caka tí ndú nó,
máa, «Yo ndâ 'vii-kpoo! A 'di ká 'dè có ji yo máa
yo fa ngèlè 'do tí kpo-tàkòcò mì Mbírì gí gí mì
ye?

⁸ Yo bàkà ndâ i ñinó náa à tí nò, tacó wàa à
'ví ñò tí ni éno máa, yo 'visì muu yo á 'do tí ndâ
vò i mì yo gî. Yo si bà dù kú koṛo có éno máa,
<ze a ndâ 'vii-gù Àbìráámò> mí to. Ye kú 'dè có ji
yo máa, wotí bà kaa ndâ díí tí nó wàa yí 'ví bàkà
ndú tí ndâ 'vii-gù ji Àbìráámò kuu tí Mbírì.

⁹ Mbírì kpónó tè zì kàngó mì wó léngé-linge
gî. Yí kèjì gí bà daaka ndâ mù ñinó mbe ñi cèe
ndo mù lá nó 'do ngé tà teè ndú gí to tacó bà doo
ta wu.»

¹⁰ Káa ndâ 'duù tí nó gii 'vee Jòvànì máa, «Ze
kpónó 'ví bàkà a ña yè?»

¹¹ Káa Jòvànì gii 'visì có ji ndú máa, «Ndâ
bòngo mì 'duù má sósò'ò, si yí 'ví je 'bí gbaànjé
ji 'bí ka wó ñinó ta bòngo mì wó wálá nò. Wàa
i-zó-zò delè má kuu mì 'duù, yí 'ví je 'bí ji 'bí ka
wó ñinó ta go tí wó nò.»

12 Ndâ 'bí mbe kili i-mírì mbe gii gí mì Jòvànì tacó wàa yí 'ví caka tí ndú bà-i-nò gii 'vee yí máa, «Káa ze 'ví bàkà a ña yè, Mbe nibà i?»

13 Káa Jòvànì gii 'visì có ji ndú máa, «Yo te 'bí i mí muu ñinó náa mírì 'dè ji yo máa yo 'ví go 'do mì ndâ 'duù nó lá.»

14 Ndâ 'bí àsikèrì gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò gii 'vee Jòvànì, máa, «Káa ze, ze 'ví njaanga miri ze ta ña kèjì ngàyi?»

Káa Jòvànì gii 'visì có ji ndú máa, «Yo kùmùkù ndâ i mì ndâ 'duù ta wotí lá. Yo delè 'ví waaka có mítí ndâ 'duù gbí ngbàngà lá. Yo zò i 'do ká gbí wu'o mì yo.»

15 Jòvànì mâ gii ñò éno máa, ndâ 'duù kù gii 'bità a bà koṛo gítí yì a gbolò có éno máa yì a Bìndi-Mbíri,

16 yí gii 'dè có ji ndú 'dáá gî máa, «Ye kù caka tí yo ta ngo, káa 'bí 'duù ta wotí tí wó mbe ndii ye gî á kèjì, náa à kpèti káa vòò bà dù tí mbe kù njaanga tàrà 'do tí kò wó, ye bà 'vii tí wálá. Yí kèjì gí bà caka tí yo ta Bèri-mi-Mbíri, delè ta wu.

17 Yí kpónó zèè pìdíí mì wó mí 'bì wó, tacó bà pì gbí cù mì wó gí. Yí bà yili cèè ñi cù gí, bìndi yí bà doo póró cù ta wu ñinó jé mbe mee lá nò.»

18 Jòvànì bà-i-nò gii dù kù ma Banga-Ngú-Có, ta bà je wotí ji ndâ 'duù ta 'bí ña có mbe si ndâ 'duù 'ví 'visì muu ndú gbí ndâ 'bí ña kèjì me mbè.

19 Káa Jòvànì gii 'dè có gítí Èródè tí nó tí gbolò 'duù nó, tacó bà volo muu Èródìyà tí niì mì ná'vindí wó, 'do tí wó, delè tacó ndâ 'bí vò i me mbè náa yí bàkà ndú.

20 Èródè mà giì 'di ndâ có tí nò náa Jòvání kù 'dè gítí wó nò, yí giì tò muu ndâ vò i mì wó nò ta bà te Jòvání mí gbí zàà.

Jòvání caka tí Jézù

21 Jòvání mà giì caka tí ndâ 'duù 'dáá gî cee gî, yí giì caka tí Jézù delè. Káa si Jézù kù giì 'deke tí wó ji Mbírì á bìn̄di bà caka tí wó mì Jòvání nò, njekèjì tàrì giì njaanga tí gî.

22 Bìn̄di Bèrì-mì-Mbírì giì gi 'do yaà ta cè tí wó go cè tí kùlè nò gí muu Jézù. Kòcò 'duù bà-i-nò giì dù kù 'dè có 'do gbírì máa, «Wò a kpóló-kpolo 'viì mì ye. Tàkòcò ye peteke gítí lo ma.»

Rè ndâ ká gù Jézù

23 Jézù 'bità nètè bà nìbà i ji ndâ 'duù ta ndoò tí wó go zi'duù-gbaànjé-nje muu 'bì. Ndâ 'duù gbí ndâ o tí nò nò Jézù ni ká tí 'viì mì

Jùzépè tí 'viì mì Èlì,

Èlì tí 'viì mì Mátàtì,

24 Mátàtì tí 'viì mì Lévi,

Lévi tí 'viì mì Mèlékì,

Mèlékì tí 'viì mì Jànáyi,

Jànáyi tí 'viì mì Jùzépè,

25 Jùzépè tí 'viì mì Mátàtíyà,

Mátàtíyà tí 'viì mì Ámòsì,

Ámòsì tí 'viì mì Nàwúmì,

Nàwúmì tí 'viì mì Èsìlì,

Èsìlì tí 'viì mì Nàgáyì,

26 Nàgáyì tí 'viì mì Máátà,

Máátà tí 'viì mì Mátàtíyà,

Mátàtíyà tí 'viì mì Sèmèyínì,

Sèmèyínì tí 'viì mì Jòséki,

- Jòséki tí 'viì mì Jódà,
 27 Jódà tí 'viì mì Jòwánàni,
 Jòwánàni tí 'viì mì Rèsà,
 Rèsà tí 'viì mì Zèrùbàbélè,
 Zèrùbàbélè tí 'viì mì Sèlitiyéli,
 Sèlitiyéli tí 'viì mì Néri,
 28 Néri tí 'viì mì Mèléki,
 Mèléki tí 'viì mì Ádi,
 Ádi tí 'viì mì Kàsámù,
 Kàsámù tí 'viì mì Èlimàdámù,
 Èlimàdámù tí 'viì mì Érè,
 Érè tí 'viì mì Jósùwà,
 29 Jósùwà tí 'viì mì Èliyézèrè,
 Èliyézèrè tí 'viì mì Jòrímù,
 Jòrímù tí 'viì mì Mátàti,
 Mátàti tí 'viì mì Lévi,
 Lévi tí 'viì mì Sìmiyónè,
 30 Sìmiyónè tí 'viì mì Júdàà
 Júdàà tí 'viì mì Jùzépè,
 Jùzépè tí 'viì mì Jònámù,
 Jònámù tí 'viì mì Èliyàkìmi,
 31 Èliyàkìmi tí 'viì mì Mèléyà,
 Mèléyà tí 'viì mì Ménà,
 Ménà tí 'viì mì Mátàsà,
 Mátàsà tí 'viì mì Nàsàni,
 Nàsàni tí 'viì mì Dàvidè,
 32 Dàvidè tí 'viì mì Jèsì,
 Jèsì tí 'viì mì Òbèdì,
 Òbèdì tí 'viì mì Bòwázì,
 Bòwázì tí 'viì mì Sàlimónì,
 Sàlimónì tí 'viì mì Nàsónì,
 33 Nàsónì tí 'viì mì Àmìnàdàbì,

- Àmìnàdábì tí 'vii mì Ádíminì,
 Ádíminì tí 'vii mì Àrínì,
 Àrínì tí 'vii mì Èzìrónì,
 Èzìrónì tí 'vii mì Pèrézì,
 Pèrézì tí 'vii mì Júdáà,
 34 Júdáà tí 'vii mì Jàkóbè,
 Jàkóbè tí 'vii mì Ìzákò,
 Ìzákò tí 'vii mì Àbìráámò,
 Àbìráámò tí 'vii mì Tèràà,
 Tèràà tí 'vii mì Nàwóri,
 35 Nàwóri tí 'vii mì Sèrúgì,
 Sèrúgì tí 'vii mì Réwù,
 Réwù tí 'vii mì Pèlégì,
 Pèlégì tí 'vii mì Èbéré,
 Èbéré tí 'vii mì Sélà,
 36 Sélà tí 'vii mì Kàyínánì,
 Kàyínánì tí 'vii mì Àrìfàkìsádà,
 Àrìfàkìsádà tí 'vii mì Sémì,
 Sémì tí 'vii mì Nówà,
 Nówà tí 'vii mì Làmékì,
 37 Làmékì tí 'vii mì Mèsùsélàà,
 Mèsùsélàà tí 'vii mì Ènòkì,
 Ènòkì tí 'vii mì Jàrédì,
 Jàrédì tí 'vii mì Mààláléélì,
 Mààláléélì tí 'vii mì Kàyínánì,
 38 Kàyínánì tí 'vii mì Ènòsì,
 Ènòsì tí 'vii mì Sésì,
 Sésì tí 'vii mì Ádàmà,
 Ádàmà tí 'vii mì Mbírì.

4

Gba-wàtà tala Jézù gbí kángáá nga ngoò

¹ Jézù gii dele ndì wó 'do tàbè'dè Jòròdàniyà á bìn̄di bà caka tí wó mì Jòvànì, tí 'duù òn̄ó náa Bèrì-mì-Mbířì gèè bè mí muu wó gî. Bìn̄di Bèrì-mì-Mbířì gii a tàmuu wó

² ya tí gí bà bàkà sili zi'duù-só mí gbí kángáá nga ngoò náa Gba-wàtà kù tala yí ta vò i. Gbí ndâ sili tí nò zi'duù-só náa yí bàkà mí gbí kángáá nga ngoò nò, i-zó-zò di gbí yì wó gbaàn̄jé lá.

³ Gba-wàtà mâ gii òn̄ó mǎa, bà mì Jézù cee ta go gbí ndòngbú ndâ sili tí nò náa yí bàkà zi'duù-só nò gî, yí gii 'dè có ji yí mǎa, «Wò má dú káa 'Vii-mì-Mbířì, 'visì díí tí nó tí i-zó-zò.»

⁴ Káa Jézù gii 'visì có ji Gba-wàtà éno mǎa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbířì éno mǎa, <'Duù kù 'vala me ka ta i-zó-zò cuki lá.> »

⁵ Gba-wàtà bà-i-nò gii te Jézù 'do to ngéé gí yaà, bìn̄di yí gii túbà ndâ kpo-kpò gbata muu to tí nó 'dáá gí ji yí á go bà kì ọ.

⁶ Bìn̄di yí gii 'dè có ji yí mǎa, «Ye bà bàkà wò tí mbe ndâ kpo-kpò gbata tí nò náa wò kù òn̄ó ngba ndú nò 'dáá gí, tacó Mbířì je ndú ji ye tí ndâ i mì ye gî. À ká go có mì ye bà je ndú ji 'duù òn̄ó mbe nìkì tí ye.

⁷ Ye bà je ndú 'dáá ji wò gî náa wò má kucuku muungbó lo mí kùro ye wàa wò 'ví ùlù ye gî nò.»

⁸ Káa Jézù gii 'visì có ji Gba-wàtà mǎa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbířì mǎa,

<Wò 'ví ùlù káa Mbe tí lo tí Mbířì mì lo.

Wò dele 'ví bàkà nèté ká ji yí cuki.> »

⁹ Gba-wàtà gii te Jézù 'do gbí kángáá nga ngoò bìn̄di òn̄ó, ya tí gí Jèrùzàlémè, yí gii te yí ngé

dé'véléé mì pí 'bá-Mbíri. Bìndi yí gù 'dè có jì yí máa, «Wò má dú káa 'Vii-mi-Mbíri, o gí to.

¹⁰ Tacó à cu mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, <Mbíri bà kaa ndâ basilì mì wó wàa ndú 'ví kpolo tí lo.>

À gù cu 'bí éno máa,

¹¹ <Ndâ basilì tí nò mì Mbíri nò bà lì 'bì ndú mí tà tí lo,

tacó wàa díí 'ví kpò kò lo lá.> »

¹² Káa Jézù gù 'visì có jì Gba-wàtà máa,

«À cú mí wáràgà mì Mbíri éno máa,

<Wò 'ví tala Mbe tí lo tí Mbíri lá.> »

¹³ Gba-wàtà mâ gù cee ta bà tala Jézù gí, yí gù njè nó 'do tí wó ya kù ù 'bí tó o tacó bà tala yí káká'i.

Jézù 'bità bà ma có mì Mbíri gbí to Gàliléyà

¹⁴ Jézù gù dele ndí wó gí Gàliléyà ta wotí mì Bèri-mi-Mbíri. Bìndi rẹ wó gù wu cee gbí to Gàliléyà 'dáá gí.

¹⁵ Ndâ 'duù 'dáá gí kù gù ùlù bà nìbà i mì wó ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbíri.

Jézù gbí gbata Názàrètì

¹⁶ Jézù gù ya gí gbí gbata Názàrètì, tí bàndò bà kpolo yí. Bìndi yí gù ya gí bàndò bà kili ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbíri ta ri bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà go ña i mì wó náa yí cóó-cóó kù bàkà nô. Yí mâ gù ya gí bà rọ tìyò tacó bà 'deke i,

¹⁷ áá gù te jì yí a wáràgà mì Ìzáyà tí mbe 'dòkò có mì Mbíri. Yí bà-i-nò gù njaanga wáràgà tí bàndò tí nó náa à cu mí gbí éno máa,

¹⁸ «Bèri-mi-Mbíri kuu ta ye,

tacó yí cu 'bì wó mítí ye máa ye ma Banga-
Ngú-Có ji ndâ yê.

Yí tuu ye gí bà ma có bà njaanga wú á 'do tí miṛi
ndâ 'duù gbí zàà ji ndú.

Yí tuu ye gí bà njaanga ɾo ndâ mbe sú ɾo.

Yí tuu ye gí bá 'vala ndâ 'duù tí nó náa à kù
mèèkè'i tí ndú.

19 Yí tuu ye gí bà ma có ndoò bà bàkà nambeè mì
Mbírì ji ndâ 'duù.»

20 Jézù mâ gii 'deke i cee gî, yí gii paraka ndi
wáràgà tí nó gí bàndò mì wó, bìndi yí gii dele
ndí ji 'duù tí nó tí mbe kpolo tí ndâ i á bàndò
bà ùlù Mbírì nò. Bìndi yí gii ki tí wó to. Ndâ
'duù bàndò bà ùlù Mbírì 'dáá gî gii yee ɾo ndú
ró'dó-ɾo'doo mítí wó.

21 Bìndi yí gii 'bità bà 'dè có ji ndú máa, «Ndâ i
tí nó náa ye 'deke có gítí ndú ji yo 'do gbí wáràgà
mì Mbírì nó wúnó bàkà tí go ndâ có tí nó náa ye
'deke nó gî.»

22 Ndâ 'duù 'dáá gî gii ùlù yí, káa nje ndú 'dáá
gî gii 'dèè ta bà 'di ndâ ɲa banga có tí nó mbe co
'do nje wó nó gî. Ndú bà-i-nò gii 'bità bà 'vee 'vé
gbí òkò tí ndú máa, «À nó me 'viì mí Jùzépè ká
nó lá?»

23 Jézù mâ gii 'di có tí nó, yí gii 'visì có ji ndâ
'duù tí nó máa, «Ye ɲò ni gî máa à gbí muu yo a
có bà 'dè lòkò'bò tí nó máa, «'Vala tí lo mbe yee»
nó ji ye. À delè tí yo a go bà 'dè có ji ye máa,
<Bàkà ndâ i tí nó táánò náa ze 'di tàwo lo ta bà
bàkà ndú gbí gbata Kàpàrànáwùmù nó mí 'bá mì
yo.>

24 Káa ye kù 'dè có ji yo ta yúcó máa, à jé ùnje gítí có mì mbe 'dòkò có mì Mbírì lá ká gbí 'dóó to mì ndú.

25 «Káa ye kù 'dè có ji yo ta yúcó máa, ndâ nawù ku táánò 'bá mì ndâ Ìzìrìyélì gbí o mì Èlìjà tí nó tí mbe 'dòkò có mì Mbírì nó me mbè. Káa ta o tí nó náa njekèjì tàrì gii nè jí tàkò mù gí ta ndoò ta'ô ta pì vò-nje gbaànjé pí gí nó, làngàwìrì gii tè 'bá mì ndâ Ìzìrìyélì 'dáá gí.

26 Ta ndâ ña ñìnò 'dáá gí, Mbírì gii tuu Èlìjà ya tí a i gí bà konì 'bí nawù ku gbí ndâ to Zàrèfátì á gbí to Sìdónì, si ndâ nawù ku 'bá Ìzìrìyélì mí to.

27 Ndâ mbe cì delè táánò me mbè kuu 'bá Ìzìrìyélì gbí o mì Èlìsà tí mbe 'dòkò có mì Mbírì. Káa Èlìsà 'vala gbèe 'duù á 'do gbí òkò tí ndú lá, yí gii 'vala káa 'bí mbe cì gbaànjé ta rẹ wó a Nààmàni tí tende 'duù mbe gí 'do Síriyà.»

28 Ndâ 'duù bàndò bà kili ndâ Jùdèyà jí bà ùlù Mbírì mà gii 'dì có tí nò náa Jézù 'dè ji ndú nò, tàkòcò ndú gii kpolo ngé ndii gí.

29 Ndú gii njè gítí wó, bìndi ndú gii ja yí jí sè 'do bàndò bà ùlù Mbírì, ndú gii 'dò ta yí jí pí gú tí nó náa à bì gbata mì ndú ta yendi nô. À gbí muu ndú ta o tí nò a có bà 'va yí jí tàgbà gú 'do yaà kà.

30 Káa yí gii ba to, co gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nò, kù ya ta nó mì wó.

Jézù mòkò i 'do gbí muu 'bí 'dakò

31 Jézù gii njè nó 'do Názàrètì ya jí gbí gbata Kàpàrànáwùmù á gbí to Gàlìlèyà. Bìndi yí gii

nìbà i jì ndâ 'duù kà ta ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdèyà.

³² Nje ndâ 'duù gii 'dèè gítí wó gî, tacó yí 'dè có go i mì gba.

³³ Káa ta o tí nò 'bí 'dakò ta i-gbì-muu wò kuu gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò mbe kili mí bàndò bà ùlù Mbírì nò. Mâ gii zeke'o, i tí nò gii tanga mítí 'dakò tí nò, bìndi yí gii tò kú ta kòcò wó gí yaà máa,

³⁴ «Si ze mí to! Àá mì lo ta ze a yè, ndí lo Jézù tí nó mbe gí 'do Názàrètì nó? Wò gii tacó bà bù ɲa ze? Ye ɲò wò ni tí 'duù tí nó náa à kaa wò jì Mbírì gí nó gî.»

³⁵ Káa Jézù gii do mítí i tí nò máa, «'Dù ngbì! Co 'do gbí muu wó gî!» I tí nó bà-i-nò gî 'va 'dakò tí nò mí to mí kùro ndâ 'duù, bìndi yí gii co 'do gbí muu wó ta bà bàkà vò i ta yí lá.

³⁶ Nje ndâ mbe ɲò ɲa i tí nò 'dáá gî gii 'dèè gî. Bìndi ndú gii 'bìtà bà 'vee 'vé gbí òkò tí ndú máa, «'Jìnò a ɲa có yè ká nò? Yí kú 'dè có jì ndâ vò i-gbì-muu ndâ 'duù ta wotí go i mì gba káa ndú kú 'di có mì wó!»

³⁷ 'Do bà-i-nò, tàwo Jézù gii wu cee gbí wúngbó to tí nò léé gî.

Jézù 'vala ndâ 'bí mbe nò'o me mbè

³⁸ Jézù gii co 'do bàndò bà kili ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbírì ya gí 'bá mì Sìmonè tí 'bí mbe tala có mì wó gbaànjé. Yí mâ gii yee kà, yí gii 'de na gè Sìmonè tí sè ta cô'o gbí dii wò ngé ndii gí. Ndâ 'duù mâ gii 'dè có jì Jézù,

³⁹ Jézù gii ɲè nó ya gí bà rò tíyò seè tí niì tí nò, bìndi yí gii 'dè có jì cô'o tí nò máa yí dò 'do gbí

dii niì tí nò gî. Niì tí nò ngé giì a cónjórónjó gí yaà kù bàkà i-zó-zò ji ndú.

⁴⁰ Rì mà giì ta gî, ndâ 'duù ñìnó ta ndâ nambe ndú ta ndâ tende ña nò'o tí ndú nó giì tuuru ndú 'dáá gî ya tí ji Jézù. Yí giì tee 'bì wó mítí ndú, bìndi ndú 'dáá gî giì 'vala gî.

⁴¹ Ndâ i delè giì co 'do gbí muu ndâ 'duù ñìnó ta i gbí ndú nó me mbè, kù tò kù máa, «Wò á 'Viì-mi-Mbíri!» Káa Jézù giì do mítí ndâ i tí nò máa ndú dù ngbii, tacó ndú ñò yì ni tí Bìndi-Mbíri gî.

Jézù ma có mì Mbíri cee to 'dáá gî

⁴² Yé má bà giì bàkà bà ngbaanga to, Jézù giì co 'do gbí òkò tí ndâ 'duù gí ndii ta kpéetí wó. Ndâ 'duù giì pà bà tí wó, ndú mà giì 'de yí gî, ndú giì bàkà có bà tii yí, máa yí njè nó 'do tí ndâ yì lá.

⁴³ Káa yí giì biya gî. Bìndi yí giì 'de có ji ndú máa, «Kózò tí ye bà ya gí bà ma Banga-Ngú-Có gítí ngú ña kèjì bà bàkà nambeè mì Mbíri ta ndâ 'duù ji ndâ 'duù gbí ndâ 'bí gbata delè. Tacó ñìnò a nèté tí nó náa Mbíri tuu ye gí bà bàkà nó ká nò.»

⁴⁴ Bìndi yí giì dù kù nò ta bà ma Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndâ Jùdéya gí bá ùlù Mbíri cee gbí ndâ to 'bá mì ndâ Jùdéya 'dáá gî.

5

Jézù ruka ndâ kpédélé mbe tala có mì wó

¹ Ta 'bí o gbaànjé si Jézù kù rò tíyò a tì kápá Jènèsàrètì, ndâ 'duù me mbè kù giì tòò tí ndú tacó bà ya gí bà 'di có mì Mbíri 'do mì wó.

² Jézù mâ giì zeke'o, yí giì ò ndâ gbâ sósò'ò náa ndâ mbe gò ngo rò ndú mí gbí kàrà-kàrà ngo, bìndi ndú giì oloko 'do gbí ndú jí tà ngo, kú caka ndâ mbu mì ndú.

³ Jézù bà-i-nò giì o mí gbí 'bí gbâ gbaànjé, tí òndi Simónè, bìndi yí giì 'dè có ji Simónè máa yí yèè yí ta gbâ gàà jí ro ngo. Simónè mâ giì bàkà éno gî, Jézù giì ki tí wó á gbí gbâ ro ngo kú nìbà i ji ndâ 'duù.

⁴ Jézù mâ giì nìbà i ji ndâ 'duù cee gî, yí giì 'dè có ji Simónè máa yí yèè ta gbâ jí bà wúlú ngo wàa yí 'ví 'va mbu, wàa yí bà zèè sè gî.

⁵ Káa Simónè giì 'visì có ji yí máa, «Ze 'va mbu 'do tí kùbòò too ta yé tí nó gî, káa ze zèè gbèè i lá, kpo 'duù mì ye. Káa wò má 'dè éno, ye bà bàkà go có mì lo nó gî.»

⁶ Ndâ Simónè mâ giì 'va mbu go có tí nó náa Jézù 'dè ji yí nó, ndú giì woo sè tí ò òndi náa sè bà yaka mbu mì ndú giì dù ká nji'dí.

⁷ Ndú bà-i-nò giì miyà 'bì ndú ji ndâ 'bí ka ndú mbe gò ngo máa ndú gi ta gbâ mì ndú ji ndâ yì. Ndâ ka ndú nó mâ giì ya ta 'bí gbâ ji ndú gî, ndú giì woo sè yeke ndâ gbâ tí nó sósò'ò nó ta sè tí ò òndi náa sè bà ta ngo mì ndú giì dù ká nji'dí.

⁸ Simónè mâ giì ò òndi i tí nó mbe bàkà tí nó, yí giì kucuku muungbó wó mí kùro Jézù, bìndi yí giì 'deke tí wó ji yí máa, «Ya 'do tí ye gî, Mbe tí ye! Tacó vò i mì ye me gbolò ngé ndii gî.»

⁹ Simónè 'dè có tí nó ji Jézù tacó nje ndú ta ndâ 'bí ka wó mbe gò ngo 'dáá gî ta o tí nó 'dèè gítí ò òndi sè tí nó náa ndú zèè nó gî.

¹⁰ Ndâ Jákòmò ta ná'vindí wó Jòvání, tí ndâ 'viì mì 'bí 'dakò ta rẹ wó a Zèbìdáyò, tí ndâ ka

Simónè mbe gò ngo delè sósò'ò, gii si nje ndú ká tí nga.

Káa Jézù gii 'dè có ji Simónè máa, «Cì gúku lá, tacó wò bà gii zèè 'do tí kpónó kù ya gí kùro go ndâ sè tí nò a ndâ 'duù.»

¹¹ Ndú bà-i-nò gii ya ta ndâ gbâ mì ndú gí tí ngo, ndú gii jee ndâ i mì ndú 'daá gî 'bùrùkù mí to, bìndi ndú gii ya kù nò á tàkò Jézù.

Jézù 'vala 'bí mbe cì

¹² Ta 'bí o gbaànjé si Jézù kuu gbí 'bí gbata, yí gii ò 'bí 'dakò náa cì waaka yí volo gî. Mbe cì tí nò mâ gii ò Jézù, yí gii 'bu gbíro wó mí to mí kùro wó. Bìndi yí gii 'deke tí wó ji yí máa, «Go bà ngbaranga kútí ye má kuu tí lo, wò bà bàkà gî, kpo 'duù!»

¹³ Jézù mâ gii 'di có tí nò náa mbe cì tí nò 'dè nò, yí gii tee 'bí wó mítí mbe cì tí nò, ta bà 'dè có ji yí máa, «Ye bà bàkà gî! Si kútí lo 'ví dù ngbàrángà'i.» A káa póó bà 'dè có tí nò mì Jézù, kútí mbe cì tí nò gii gè ngbàrángà'i gî.

¹⁴ Kútí 'dakò tí nò mâ gii ọ bìndi cì gî, Jézù gii 'dè có ji yí máa, «Si 'bí 'duù gbaànjé 'ví ò wó lá. Ya gí bà tùbà tí lo ji bu-Mbíri, yí má 'dè có éno máa, cì cee 'do tí lo gí má kózò gî, wò 'ví ya gí bà waa mbelè go có mì Mòze, tacó bà tùbà ji ndâ 'duù máa, wò gí tí cèè 'duù gî.»

¹⁵ Káa rẹ Jézù gii wu to ya me 'dú ndii ònó sàà kùro nó gî. Tacó éno, ndâ 'duù me mbè gii kaa ya gí mì wó. Ndâ 'bí 'duù ya tacó bà 'di ndâ có mì wó, bìndi ndâ 'bí tacó wàa yí 'ví 'vala ndâ yí 'do gbí nò'o.

16 Káa yí má dù gî yí kû co 'do gbí òkò tí ndâ 'duù ya gítí bàndò ònó ta ndâ 'duù tí wálá nó ta kpéetí wó tacó bà 'deke tí wó ji Mbírì.

Jézù 'vala 'bí 'dakò mbe gbele've gî

17 Ta 'bí o gbaànjé si Jézù kû nìbà có mì Mbírì ji ndâ 'duù, ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkì, ta ndâ 'bí mbe nìbà i mì ndâ Jùdéyà, mbe gî 'do Jèrùzàlémè, delè 'do ta gbí ndâ gbata gbí ndâ to Gàliléyà ta Jùdéyà 'dáá gî, ta o tí nò kuu gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò náa yí kû nìbà i ji ndú nò. Yí delè kû 'vala ndâ mbe nò'o ta wotí mì Mbírì.

18 Mâ gî zeke'o, ndâ 'bí 'dakò gî làngà 'bí 'dakò mbe gbele've gî gî tí ji Jézù. Ndú gî jè ta bà rì ta yí gî tà'i tàkò Jézù,

19 káa à gî kpò ndú ngbàà gî, tacó ndâ 'duù nènèkè mí njekèjì go ndâ njílí tí nje gà. Tacó éno, ndú gî 'dò ta yí gî muu 'bá, ndú gî di muu 'bá gbúú-gbuu 'vii ta bàndò bà kî tí Jézù, bìndi ndú gî yuu yí ta mbà tí nó náa ndú te ta yí nó gî to ji yí gbí òkò tí ndâ 'duù.

20 Jézù mâ gî nò ò bà tee njembí ndâ 'dakò tí nó á mítí wó, yí gî 'dè có ji 'dakò tí nó mbe gbele've gî nó máa, «À si có gítí ndâ vò i mì lo mí to gî, kómbe ye.»

21 Ndâ mbe kpolo tí tàkì, ta ndâ mbe nìbà i mì ndâ Jùdéyà, mâ gî 'di có tí nó náa Jézù 'dè nò, ndú gî 'bìtá bà koro có gbí njembí ndú máa, «'Dakò tí nó mbe kû 'dè zu có gî bà tí Mbírì nó a 'di? Wotí bà je à-cee-gî gítí ndâ vò i mì ndâ 'duù á bìndi Mbírì a i tí 'di?»

22 Káa Jézù gii 'di gbí ña bà koṛo có mì ndú nò gî. Tacó éno, yí gii 'vee ndú máa, «Yo kú koṛo ña có tí nò á tacó yè?»

23 À kpolo a bà 'dè có máa, «À si có gítí ndâ vò i mì lo mí to gî,» wèè, à kpolo a bà 'dè có máa, «A gí yaà, wàa wò 'ví te kpâ-sili mì lo, wàa wò 'ví nò nó?»

24 À má éno, ye kpónó bà túbà jì yo éno máa, à tí 'Viì-mì-'Dakò a wotí tacó bà je à-cee-gî gítí ndâ vò i.»

Yí bà-i-nò gii 'dè có jì 'dakò tí nó mbe gbele've gî nó, máa, «A gí yaà, wò 'ví te kpâ-sili mì lo, wàa wò 'ví nje nó ya gí 'bá go có tí nó gbí nje ye nô.»

25 'Dakò tí nó ngé gii a gí yaà cónjórónjòó mí kùṛo ndâ 'duù, yí gii te mbà tí nó náa à làngà ta yí gí tí jì Jézù nó, bìndi yí gii 'bì nó kú ya gí 'bá ta bà ùlù Mbíṛì.

26 Nje ndâ 'duù 'dáá gî gii 'dèè gî, bìndi ndú gii 'bità bà ùlù Mbíṛì ta gúku, máa, «Ze wúnó ñò i-seṛè gî!»

Jézù tè'é tí Lévi

27 Jézù mà gii ñè nó 'do bàndò bà 'vala 'dakò tí nó mbe gbele've gî nó, yí gii ñò 'bí 'dakò, tí mbe kili i-míṛì, ta ṛe wó a Lévi, kú ki tí wó to á tàgbà 'bá bà kili i-míṛì. Jézù bà-i-nò gii tè'é tí Lévi, máa, «Gì gí bà dù tí 'duù mì ye.»

28 Lévi bà-i-nò gii jee ndâ i 'dáá gî mí to, bìndi yí gii ya gí bà dù tí 'duù mì Jézù.

29 Bìndi Lévi gii te wiṛi mítí Jézù. Ndú ta o tí nò gii kili ta ndâ 'bí ka wó mbe kili i-míṛì, ta ndâ

'bí 'duù me mbè, kù zò i-wìrì tí nò náa yí bàkà jì Jézù nò.

³⁰ Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà, ta ndâ 'bí kpo-kpò mbe 'dì gbí-o mì ndú mâ gii ñò ndú, ndú gii 'dè kòlòwò jì ndâ mbe tala có mì Jézù, máa, «Yo kù zò i ta ndâ mbe kili i-mírì, gii je ndâ mbe bàkà vò i, tacó yè?»

³¹ Káa Jézù mâ gii 'dì có tí nò, yí gii 'vìsì có jì ndú máa, «A ndâ 'duù ñìnó ta sé'i tí ndú nó ká kù pà mbe yeè. Nèté mì ndâ 'duù ñìnó ta sé'i tí ndú wálá nó ta mbe yeè wálá.

³² Ye gii me tacó bà tè'é tí ndâ tó 'duù lá. Ye gii a i tacó tí ndâ mbe bàkà vò i, tacó wàa ndú 'vì 'vìsì muu ndú 'do tí ndâ vò i mì ndú gí.»

Bà tò kponje gítí bà kònò go

³³ Ndâ 'bí 'duù bà-i-nò gii 'dè có jì Jézù, máa, «Ndâ mbe tala có mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù ta ndâ mbe tala có mì ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà ta o 'dáá gí kù kònò go, ta bà 'deke tí ndú jì Mbírì, káa ndâ mbe tala có mì lo kù zò i, ndú delè kù njù ngo.»

³⁴ Káa Jézù gii 'vee ndú, máa, «Yo kù koṛo có máa ndâ wìrì bàndò bà ko niì kù kònò go ta o tí nó náa nambe ndú tí nó mbe kù kò niì nó kuu ta ndú?»

³⁵ Káa ɾi bà je nambe ndú mbe kù kò niì nó 'do tí ndú ká kèjì; wélégí, ñìnò bà gii dù a ɾi bà 'bità bà kònò go mì ndú.»

³⁶ Jézù gii lòkò'bò 'bí có jì ndâ 'duù tí nò káká'i máa, «'Bí 'duù jé mbe yaka gbí ngú bòngò mì wó tacó bà cu ta ɾo ká gbí ká zì bòngò wálá. Yí má bàkà éno, yí bà yaka gbí ngú bòngò mì wó gí,

káa ndâ ngú bongo ta ká ñinó bà te banga 'vii wálá.

³⁷ 'Bí 'duù delè jé mbe fuu pe ngú cù mí gbí ká kàrà ñinó náa gbí wuuku gí nó wálá. Tacó yí má bàkà ènò, pe ngú cù bà ba ta kàrà gí. Bìndi yí bà bè gbí ndâ pe ta kàrà só gí.

³⁸ À kù fuu pe ngú cù ta o 'dáá gí ká mí gbí kpo kàrà.

³⁹ 'Bí 'duù ta go bà njù lí pe tí wó gí tàkò gó pe nò wálá, tacó a gó pe ká ñikì có tí lí pe.»

6

Ndâ mbe tala có mì Jézù kpaṛaka muu cù ta ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà

¹ Ta 'bí ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà gbaànjé, si Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó kù ndii ta nó ta ndi gbí ndâ njí, ndâ mbe tala có mì wó giì dù kù nò ta bà kpaṛaka muu cù kù toṛo gí nje ndú tí 'veè.

² Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà mâ giì ñò ndú tí , ndú giì 'vee ndú máa, «Yo kù bàkà i ñinó náa à me yí lá nó ta ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndoo tacó yè?»

³ Káa Jézù giì 'visì có ji ndú á muu ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo jé 'di có tí nó gbí wàràgà mì Mbíri gítí ɱa i tí nó náa Dàvídè tí gbolò gba bàkà dígísèè si ndú ta ndâ 'duù mì wó ta go tí ndú nó lá?

⁴ Có tí nó máa, yí giì ɾi gí tà'i 'bá-Mbíri, yí giì te i-zó-zò tí nó náa à ci ji Mbíri nó, yí mâ giì zò gí, yí gí te sè ji ndâ 'duù mì wó, ndú delè giì zò gí. Káa à má gbí tàkìì mì ndoo tí ndâ Jùdéyà, ndâ

cèe 'duù zò i-zó-zò tí nó náa à ci ji Mbírì nó lá.
À káa ndâ bu-Mbírì ká kù zò .»

⁵ Káa Jézù giì yee nje có mì wó ji ndú máa,
«'Viì-mì-'Dakò a mbe tí ɾi bà wotí gbí tàkìì mì
ndâ Jùdéyà.»

Jézù 'vala 'bí 'dakò ta 'bì wó pizoo gî

⁶ Ta 'bí ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà
á bìn̄di ñ̄nò, Jézù giì ya gí b̄andò bà kili ndâ
Jùdéyà gí bà ùlù Mbírì. Bìn̄di yí giì ɾi gí tà'i kù
nìbà i ji ndâ 'duù si 'bí 'dakò ta 'bí wó ñ̄nó gbí
kù'bì nó pizoo gî kù gbí òkò tí ndâ 'duù kà.

⁷ Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà, ta
ndâ mbe nìbà tàkìì mì ndú giì dù jé kù zeke Jézù,
máa yí má 'vala 'dakò tí nò ta ɾi bà wotí gbí tàkìì
mì ndâ Jùdéyà gî, wàa ndâ yì 'ví 'de nderè bà kpì
ngbàngà tí wó.

⁸ Káa Jézù giì 'di gbí ɲa bà koɾo có mì ndú nò
gî. Tacó é̄nò, yí giì 'dè có ji 'dakò tí nó ta 'bì wó
pizoo gî nó máa, «A gí yaà! Co ya gí bà ɾò tíyò á
kùɾo ndâ 'duù.»

'Dakò tí nò mâ giì co gí kùɾo ndâ 'duù go có mì
Jézù nò gî,

⁹ Jézù giì 'vee ndú máa, «Tàkìì mì ndoo ùn̄je ji
ndoo a i gítí bà bàkà i ngàyi 'do gbí òkò tí ndâ bà
bàkà tó i ta bà bàkà vò i ta ɾi bà wotí? Káa à má
'do gbí òkò tí ndâ bà 'vala ku ta ba zi ku, à nìkì
a ngàyi?»

¹⁰ Yí bà-i-nò giì zeke'o jèlè to, bìn̄di yí giì 'dè
có ji 'dakò tí nò ta 'bì wó pizoo gî nò máa, «Ya'va
gbí 'bì lo.» 'Dakò tí nò mâ giì ya'va gbí 'bì wò, 'bì
wó giì gí nìkì maa gî.

11 Sè bà ba ndâ kpo 'duù mì ndâ Jùdèyà gii dù ká nji'dí ta sé bà òò ña i tí nò, bìndi ndú gii toko có tacó bà pà kèjì gítí ña i ñìnó náa ndâ yì 'ví bàkà ta Jézù nò.

Jézù ɾuka ndâ tú mì wó muu'bi-nje só

12 Ta 'bí ɾi gbaànjé gbí òkò ndâ sili tí no, Jézù gii co ya gí pí gú tacó bà 'deke tí wó ji Mbíɾi. Yí gii dù pí gú kà kù 'deke tí wó ji Mbíɾi ta bèbìli tí nò too yé gí.

13 Yé mâ gii too gí, yí gii kili ndâ mbe tala có mì wó, bìndi yí gii ɾuka ndâ 'duù muu'bi-nje só 'do gbí òkò tí ndú, bìndi yí gii kpi ɾè mí muu ndú máa ndú a ndâ tú mì yì.

14 Ñìnó a ɾè ndâ 'duù tí nó náa Jézù ɾuka ndú tí ndâ tú mì wó nó ká nò: ndâ Sìmónè tí nó náa yí kpi Piyétòrò mítí wó nó, ta ná'vindi wó Àndèrèyà, gii je Jákòmò, gii je Jòvànì, gii je Fìlípò, gii je Bàràtòlòmèyò,

15 gii je Mátèyò, gii je Tòmázò, gii je Jákòmò tí nó tí 'viì mì Àlìféyò, gii je Sìmónè tí nó ta 'bí ɾè wó a Tó-'viì-'bá nó,

16 gii je Júdà tí nó tí 'viì mì Jákòmò nó, gii je Júdà Ìsikàriyótè tí nó mbe gii cu gòmbò tí wó nò.

Ndâ 'duù me mbè kaa ya gí tàkò Jézù

17 Jézù mâ gii yaaka ta ndâ 'duù tí nó muu'bi-nje só náa yí bàkà ndú tí ndâ tú mì wó nó 'do pí gú gí tàbù to gí, ndú gii 'de ndâ mbe tala có mì wó, ta ndâ 'duù me mbè mbe kaa kù ya gí tàkò ndú kili kù ùndi ndú pí 'bí kpáká'và to. Ndâ 'duù ta o tí nò gí 'do gbí ndâ to Jùdèyà 'dáá gí. Ndâ

mbe giì 'do Jèrùzàlémè, ta ndâ mbe giì 'do yi ngo gbí ndâ to Tírò ta Sìdónì.

18 Ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndú kaa ya tacó bà 'di ndâ có mì Jézù, káa ndâ 'duù ñinó ta nò'o tí ndú nó, kaa ya tacó wàa yí 'ví 'vala ndâ yì. Ndâ 'duù ñinó ta ndâ i-gbí-muu ndú nó ya tacó wàa yí 'ví mòkò ndâ i tí nó 'do gbí muu ndâ yì gî.

19 Ndâ mbè 'duù tí nò 'dáá gî kù kùkù to tacó bà tee 'bì ndú mítí wó, tacó wotí bà 'vala ndâ 'duù tí nó mbe kù co 'do gbí dii wó nó kù 'vala ndú.

Jézù nìbà i ji ndâ 'duù

20 Jézù gi zeke'o tí ndâ mbe tala có mì wó ngbóó, bìndi yí giì 'dè có ji ndú máa,

«Yo tí ndâ mbe yê, a ndâ mbe tó pá,
tacó 'bá mì Mbírì tí gba a i mì yo.

21 «Yo tí ndâ mbe kù kònò go, a ndâ mbe tó pá;
tacó yi yo bà yè gî.

«Yo tí ndâ mbe kù wa gbí, a ndâ mbe tó pá;
tacó yo kèjì gí bà ño 'dì.

22 «À tí yo a tó pá ta o tí nó náa ndâ 'duù má kù sogo yo, ndú má kù mò yo 'do tí ndú gí ndiì, ta bà 'dè ndâ có ñónókó gítí yo, ta bà volo ɾè yo, á muu 'Viì-mì-'Dakò.

23 Yo 'ví dù ɾu ta líkí'o ta o tí nó náa ndú má kù bàkà ndâ i tí nò mítí yo nò, tacó gbolò mboo tàkò ndâ i tí nò kù ù ndi yo gbírì, tacó ndâ ká gù ndú dígísèé kù mèèkè'i tí ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì ká éno.

24 «Káa yo tí ndâ mbe kù tee njembí yo kpónó ká mítí ndâ kpo-kpò i mì yo á muu to tí nó bà ñò mítí yo,
tacó yo 'de bà tó i ñìndi yo cee gî.

25 «Yo tí ndâ mbe kù da nó gbí i-zó-zò kpónó bà
 ò mítí yo,
 tacó yo kèjì gí bà zò go.

«Yo tí ndâ mbe kù ò 'dì ta yéjì kpónó bà ò mítí
 yo,
 tacó yo bà gí tùgàzù ta ngo-ṛo tà ṛo yo.

26 «Yo tí ndâ 'duù tí nó náa ndâ 'duù 'dáá gí kù
 là tà ṛo yo kpónó nó bà ò mítí yo, tacó ònínó a
 gbèè ṛa i tí nó dígísèé náa ndâ ká gù yo kù me
 ta ndâ sù mbe 'dòkò có mì Mbírì.

Zè ndâ ku'dì tí lo nìkì maa

27 «Káa ye kù 'dè có jì yo tí ndâ mbe kù 'di có
 mì ye kpónó nó máa, yo 'ví zè ndâ ku'dì tí yo nìkì
 maa, yo 'ví bàkà tó i jì ndâ mbe kù sogo yo.

28 Yo 'ví kùya 'dé ngo cù mítí ndâ mbe kù see
 yo. Wàa yo delè 'ví 'deke tí yo jì Mbírì tacó tí ndâ
 mbe kù mèkè'i tí yo.

29 «'Bí 'duù má gbì gbí tù lo gbaànjé, wò 'ví
 'visì kè'bí jì yí wàa yí 'ví gbì gí tàkò ònò náa yí
 gbì ò kpèkù. 'Duù má ja wòkò bongo mì lo 'do
 tí lo gí, wò 'ví ja ndò ònò gbímbí lo nó jì yí gí
 tàkò.

30 'Duù má yù i 'do tí lo, wò 'ví zì 'do tí wó lá.
 'Duù má aaka i 'do 'bì lo, wò 'ví je ndi i tí ò 'do
 mì wó káká'i lá.

31 Wò 'ví bàkà ta ndâ 'duù káa ṛa i tí nó ta go
 tí lo máa ndú 'ví bàkà ta wò ò.

32 «Yo má zè tí tó jé káa ndâ 'duù tí nó mbe
 zè yo tí tó nó, yo bà 'de gbí a yè? Tacó à kpèti
 káa ndâ 'duù tí nó mbe ò dúú kpokèjì bà bàkà
 nambeè ta Mbírì ni lá nó, ndú kù bàkà nambeè
 jì ndâ mbe bàkà nambeè á jì ndú.

33 Yo má bàkà tó i ká ji ndâ mbe bàkà tó i ji yo, nderè bà bàkà tó i mì Mbírì ji yo 'ví dù a yè? À kpètí káa ndâ mbe nò dúú kpokèji bà bàkà nambeè ta Mbírì ni lá nó, ndú kù bàkà tó i gbí òkò tí ndú.

34 Yo má wùù i ká ta ndâ 'duù tí nó náa yo kù koṛo có máa ndú bà dele ndí ji yo gí nó, Mbírì 'ví bàkà nambeè ji yo gbí kà có yè? Nìnò me gbèe ṇa i tí nó náa ndâ 'duù tí nó mbe nò dúú kpokèji bà bàkà nambeè ta Mbírì ni lá nó kù bàkà nó lá?

35 Yo zè ndâ ku'dì tí yo nìkì maa, yo 'ví bàkà tó i ji ndú. Yo 'ví bàkà tó i ji 'duù ta bà koṛo có máa, a má taàbé yí 'ví tù 'bì wó ji yo nò lá. Yo má bàkà go ndâ có mì ye nò gí, Mbírì bà bàkà tó i ji yo me gbolò, yo delè bà dù tí ndâ 'dóó 'vii mì Mbírì á ngéé gbírì, tacó yí kù bàkà nambeè ji ndâ 'duù nìno mbe nò nambeè ni lá nó, ta ndâ vò 'duù.

36 Yo nò yè ɾo ndâ 'duù, tacó Bu yo tí Mbírì a mbe nò yè ɾo ndâ 'duù.

Có gítí bà 'viiki ndâ 'bí ka tí

37 «Yo 'viiki ndâ 'duù lá, tacó wàa Mbírì 'ví 'viiki ta yo lá. Yo o gítí bà waa có mítí ndâ 'duù lá, tacó wàa Mbírì 'ví waa ta có mítí yo lá. Yo si có gítí ndâ mbe bàkà vò i ji yo mí to, tacó wàa Mbírì 'ví je ta à-cee-gí gítí ndâ vò i nìndi yo.

38 Yo je i ji ndâ 'duù, yo má je i ji ndâ 'duù, Mbírì bà bàkà a cénjènjè mí tì ká'i bà je ta i ji yo, yí giì sene , ngo ɾo máa yee to gí, yí bà giì je ji yo. Tacó Mbírì bà 'vii i ji wò ká ta gbèe ká'i tí nó náa wò 'vii ta i ji 'bí ka lo, nô.»

39 Jézù giì 'vee ndú gbí lòkó'bò máa, «Mbe sú ɾo má ja 'bí ka wó mbe sú ɾo, ndú bà 'va tí ndú ta yí gbí gùù wálá?

40 Mbe tala i ɲò i ndii mbe kù ɲìbà i ji yí lá. Káa mbe ɲìbà i ji 'duù má yù yí ngbóó gî, 'bè gbí ɲa i mì ndú wálá.

41 «Nji ngoò má kuu ta ɾo lo, wò bà me ta bà ɲò léé ɲjú to a tà ɾo 'bí nambe lo ée?

42 Wò bà 'dè nje lo tacó bà 'dè có ji nambe lo máa yí yèè dè jí mì lo wàa wò 'ví òlò ɲjú to 'do tà ɾo wó, 'do kòtí 'di, ta ɲì ngoò á tà ɾo lo, ndi lo bô mbe là ngo mè tí ka wó sí ɲìndi wó mítí wó? À má éno, pà 'bí 'duù, wàa yí má òlò ɲì ngoò 'do tà ɾo lo gî, wò 'ví giì òlò ɲjú to 'do tà ɾo 'bí ka lo.

43 «Mû mbe jì'vì lá jé ɾì vò ndo mû lá. Mû mbe jì'vì gî delè jé ɾì tó ndo mû lá.

44 Tacó à kù ɲò ɲa mû ni ká mítí ndo wó. À jé ɾuka ndo bàà 'do tà mû kperè lá. À delè jé ɾuka ndo mbiìgá 'do tà mû ga'dí lá.

45 Tó 'duù kù bàkà káa ndâ tó i tí nó mbe yè yì wó géjé-géjé gî. Vò 'duù delè kù bàkà káa ndâ vò có tí nó mbe yè yì wó dí gî. Tacó nje 'duù kù 'dè có ká gítí ɲa i ɲìno á gbí yì 'duù tí nò nò.

Na ndâ mbe gèè 'bá sósò'ò

46 «Yo kù 'dè có máa ye a Mbe tí yo tacó yè, káa yo 'di có mì ye lá?

47 Ye kpónó bà túbà tí ɲa 'duù ɲìno mbe gî jí mì ye, yí giì 'di ndâ có mì ye, bindi yí giì bàkà go ndâ có tí nó náa ye 'dè ji yí nó, nò.

48 ɲa 'duù tí nò go mbe gèè 'bá ɲìno mbe duu gùù ndâ kpalà 'bá mì wó gé mìrì 'bì wó gî. Ngo

gii ò có tàkò 'bá tí nò, káa 'bá tí nò gii rò ká ngìkì tíyò, tacó à gèè me tí i-'dì lá.

⁴⁹ Káa 'duù ònò mbe 'di ndâ có mì ye, káa yí bàkà go ndú lá, go 'duù mbe duu ta ndâ kpalà 'bá mì wó coko'do-cókó'dó. Ngo mâ gii ò có tàkò 'bá tí nò, à gii 'va tí to, si gbèè kpalà mí yaà lá.»

7

Jézù 'vala bòò mì 'bí Ròmánò tí kùro ndâ àsikéri

¹ Jézù mâ gii cee ta bà 'dè ndâ có tí nó nje wó nó ji ndâ 'duù 'dáá gî, yí gii njè nó ya gí gbí gbata Kàpàrànwùmù.

² Mâ gii zeke'o, 'bí 'dakò tí 'duù Rómà, tí kùro ndâ àsikéri zi'duù-vô, náa kpóló-kpolo bòò mì wó ta nò'o tí wó náa yí kù ù káa ndi sè o mì wó,

³ mâ gii 'di có tí Jézù, yí gii tuu ndâ 'bí kpo 'duù mì ndâ Jùdéyà, máa ndú ya gí bà tè'é tí Jézù máa yí gí bà 'vala bòò mì yì.

⁴ Ndâ kpo 'duù tí nò gii ya gí mì Jézù, ndú mâ gii 'dè có tí nó náa kùro ndâ àsikéri tí nò tuu ta ndú nó ji yí gî, ndú gii 'deke tí ndú ji yí ta wotí tí máa, «'Dakò tí nó 'vii tí ña 'duù ònó náa wò 'ví konì yí nó ngé ma.

⁵ Tacó yí bàkà nambeè ji ndâ 'duù mì ndoo ngé. À delè a yí ká bì bàndò bà kili ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbírì tí nó kpónó á tíyò nó ji ndoo.»

⁶ Jézù mâ gii 'di có mì ndâ kpo 'duù tí nò, ndú gii njè nó ta ndú kù ya gí 'bá mì kùro ndâ àsikéri tí nò. Ndú mâ gii dooko gí 'bá mì kùro ndâ àsikéri tí nò gî, ndú gii 'dè ndâ 'bí kómbe kùro ndâ àsikéri tí nò náa yí tuu ndú máa, ndú

ya gí bà 'dè có ji kpo 'duù tí nò tí Jézù nò máa, «Mbe tí ye, yeeke tí lo ta bà gí gí 'bá mì ye lá, tacó ye 'vii tí 'duù ònó náa wò 'ví rì gí tà'i mì ye nó lá,

⁷ tacó éno, ye gbì gbí njembí ye tacó bà ya gí mì lo lá. 'Dè káa có ta nje lo wáa bòò mì ye bà 'vala gí.

⁸ Tacó ye delè a 'duù ta ndâ kpo-kpò 'duù kuu kùro ye, ye delè a gbolò 'duù kùro ndâ àsikéřì, náa ye má tè'é tí àsikéřì, yí kù gí gí tà é mì ye. Ye delè má je nó ji àsikéřì, yí kù ya ta nó tí nò. Ye má 'dè có ji bòò mì ye máa yí bàkà i ònó, yí kù bàkà .»

⁹ Jézù mâ gii 'di có tí nò náa 'dakò tí nò tuu ta ndâ 'duù ji yí nò, nje wó gii 'dèè gí. Bindi yí gii 'visì tí wó gítí ndâ 'duù tí nó méé-me-mè mbe kù ru ndi wó nó, yí gii 'dè có ji ndú máa, «À kpétí ká 'do gbí òkò tí ndâ Ìziriyéřì, ye jé 'dé 'bí 'duù gbaànjé mbe tee njembí wó mítí Mbířì á go i mì 'dakò tí nò lá!»

¹⁰ Ndâ 'dakò tí nò náa kùro ndâ àsikéřì tí nò tuu ndú ji Jézù nó mâ gii delè ndi ndú gí 'bá, ndú gii 'de bòò mì wó a gí yaà 'do gbí nò'o gí.

Jézù 'vala 'vii mì 'bí nawù ku

¹¹ Jézù bàkà me gbolò o bindi bà 'vala bòò mì kùro ndâ àsikéřì tí nò lá, bindi ndú gii njè nó ta ndâ mbe tala có mì wó 'do Kàpàrànáwùmù kù ya gí gbí gbata Nàyínì. Ndâ 'duù me mbè gii ki 'do gbí gbata Kàpàrànáwùmù kù ko ndú.

¹² Ndú mâ gii dooko gí njekèjì ndùgù bà rì gí gbí gbata Nàyínì gí, ndú gii 'de ndâ 'duù kù te ku 'bí 'dakò 'do gbí gbata gí sè tacó bà ya gí bà duu

yí. 'Dakò tí nò mbe cì nò a gbèe 'viì mì nawu wó, káa nawu wó delè a nawù ku. Ndâ 'duù giì ki 'do gbí gbata kí-ki kù ko tàkò ku ta ndâ niì tí nò.

¹³ Mbe tí ndoo mâ giì ñò nawu 'dakò tí nò mbe cì nò, yê ɾo wó giì bàkà yí ngé ndii gî. Yí bà-i-nò giì 'dè có ji niì tí nò maa, «Wa gbí lá.»

¹⁴ Bìndi yí bà-i-nò giì ba to co gbí òkò tí ndâ 'duù ya gí mì ndâ 'duù tí nó mbe kù te ku nó, bìndi yí giì tee 'bì wò mítí mbà tí nó náa ndâ 'duù kù te ta ku nó. Ndâ 'duù tí nó mbe kù te ku nó mâ giì ɾò tíyò gî, Jézù giì 'dè có ji 'dakò tí nò mbe cì gî nò, máa, «Ye kù 'dè có ji wò máa, wò a gí yaà, ndí lo 'viì-'dakò.»

¹⁵ 'Dakò tí nò giì a kù ki tí wó to, bìndi yí giì 'bità bà 'dè có, bìndi Jézù giì je yí ji nawu wó.

¹⁶ Gúku bà-i-nò giì bàkà ndâ 'duù 'dáá gî ngé ndii gî. Bìndi ndú giì 'bità bà ùlù Mbíri máa, «Gbolò mbe 'dòkò có mì Mbíri co mí gbí òkò tí ze gî! Mbíri co wíri giì mì ndâ 'duù mì wó gî.»

¹⁷ Tàwo có tí nò giì ya cee 'bá Jùdéyà, ta sè ndâ 'bí to ñinó dè-dè nó 'dáá gî.

Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù 'vee Jézù

¹⁸ Ndâ mbe tala có mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù mâ giì ya gí bà dità ndâ i tí nó 'dáá náa Jézù bàkà nó ji Jòvànì, Jòvànì giì ɾuka ndâ 'duù sósò'ò 'do gbí òkò tí ndú,

¹⁹ bìndi yí giì tuu ndú, máa ndú ya gí bà 'vee Mbe tí ndoo máa, «Wò a 'duù tí nó náa Jòvànì 'dè có táánò máa yí kèjì nó wèè, ze ùndi 'duù tí nò?»

²⁰ Ndâ 'duù mì Jòvànì náa yí tuu ndú nó mâ giì yee mí Jézù, ndú giì 'dè có ji yí máa, «À tuu ze

a Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù, máa, ze gí gí bà 'vee wò, máa, <Wò a 'duù tí nó náa à máa wò kèjì nó, wèè, 'duù tí nó ká kpòò kèjì?> »

²¹ Ndâ mbe tala có mì Jòvànì náa yí tuu ndú nó gii yee mì Jézù ta o tí nó si yí kuu gbí nèté bà 'vala ndâ 'duù 'do gbí ndâ nò'o mì ndú, ta bà mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù, ta bà njaanga ɾo ndâ mbe sú ɾo.

²² Ndú mâ gii 'vanda ndi có tí nó náa mbe nìbà i ji ndú tuu ta ndú nó, ji Jézù, Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Yo dele ndi yo ya gí bà dità ndâ i ñìnó náa yo ñò ta ɾo yo nó, ta ndâ có ñìnó náa yo 'di ta tù yo nó ji Jòvànì: ndâ 'duù tí nó táánò tí ndâ mbe sú ɾo nó kpónó kù zeke'o, ndâ 'duù tí nó ta kò ndú mbe gbele've gí nó kù nò nó kútí ndâ mbe cì kpónó ɾo gí, ndâ mbe sú tù kù 'di có, ndâ 'duù ñìnó mbe cì gí nó kù a gí yaà, à kù ma Banga-Ngú-Có mì Mbírì ji ndâ mbe yè.

²³ Káa yo 'ví 'dè có ji yí máa, 'duù ñìnó mbe me kpìiki-kpìiki gítí bà ùnje gítí ye lá nó a gbolò mbe tó pá.»

²⁴ Ndâ 'duù mì Jòvànì náa yí tuu ndú nó mâ gii ñè nó gí, Jézù gii 'bità bà 'vee ndâ mbè 'duù tí nó mbe tì mí mì wó nó gítí Jòvànì, máa, «Yo táánò kù kaa 'do gbí ndâ gbata ya gí gbí kángáá nga ngoò gí bà ñò a yè? Gí bà ñò nji ngba náa pípìri kù pì yí mò éno, mò ézô?

²⁵ Yo kaa ya gí bà ñò a yè? Gí bà ñò 'bí 'dakò mbe zaa ta ndâ banga bònogo? Ndâ mbe kù zaa ta ndâ banga bònogo kù dù a i 'bá mì ndâ kpo-kpò gba!

²⁶ Káa 'dóó i tí nó náa yo kaa ya gí bà ñò nó a ña yè? Gí bà ñò mbe 'dòkò có mì Mbírì? Ñìnò a

nderè bà ya yo ká nò. Káa 'duù tí nò me gbolò ndii mbe 'dòkò có mì Mbírì gî.

27 'Dakò tí nò a 'duù tí nó náa a cu có gítí wó mì gbí wáràgà mì Mbírì máa, Mbírì máa, <Nògí! Ye kèjì gí bà tuu tú mì ye gí kùro lo, gí bà 'viindi kpokèjì tacó tí lo,> nò.

28 Ye kú 'dè có jì yo máa, 'bí 'duù náa a niì ká jò yí mbe me gbolò ndii Jòvání muu to tí nó wálá. Káa kpèti ká ènò, cèe táángbà 'duù sínò gbí òkò tí ndâ bòò-gba mì Mbírì me gbolò ndii yí gî.»

29 Ndâ cèe 'duù 'dáá gî, ta ndâ mbe kili i-mírì mâ giì 'di ndâ có tí nó náa Jézù 'dè gítí Jòvání nó, ndú giì ùnje gítí có mì Mbírì gî, bìndi Jòvání giì caka tí ndú gî.

30 Káa à káa ndâ mbe kpolo tí tàkìi, ta ndâ kpo-kpò mbe 'di gbí tàkìi mì ndâ Jùdéyà ká giì kpò có tí nó náa Mbírì 'dè jì ndú nó ta bà biya bá caka tí ndú mì Jòvání gî.

31 Káa Jézù giì 'vee ndâ mbè 'duù tí nó máa, «À má ènò, ye kpónó 'ví 'vii ndâ 'duù tí nó gbí o tí nó nó mítí yè? Ndú bà dù go ña yè?

32 Ndú go ndâ 'vii mbe kili ta bà muu ndú tende-tende mí gbí dùpì kù ño 'dì. Bìndi ndâ 'bí 'duù giì dù á bàndò mì ndú giì yuu nje ndú jì ndâ 'bí ka ndú máa, <Ze cè cè bà ko niì jì yo, káa yo dù ọ lá! Ze giì cè cè ku jì yo, káa yo wa gbí lá!>

33 Tacó Jòvání tí mbe caka tí ndâ 'duù táánò gí gí to nò, yí táánò me mbe zò i lá, yí delè me mbe njù pe lá. Káa nje yo táánò giì dù gítí wó máa, a i ká gbí muu wó!

34 Káa 'Viì-mì-'Dakò giì gí kù zò i, ta bà njù pe,

káa yo gii 'visì nje yo máa, «Nò káa ña 'dakò tí nó gi! Yí a mbe gàmàtà, tí vò mbe njù pe, tí kómbe ndâ mbe kili i-mírì ta ndâ i-tà-zùkùmèè!»

³⁵ Kpèti ká éno, à káa ndâ mbe ùnje gítí éno máa, Mbíri a mbe 'di gbí-o, ká bà 'dè yúco.»

Sìmonè te wiri míti Jézù

³⁶ Ta o tí nò, 'bí mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà gii tè'é tí Jézù gítí i-zó-zò á 'bá mì wó. Káa si ndú kù zò i,

³⁷ 'bí niì náa ɾè wó volo ta ba bàkà vò i gî mâ gii 'di có tí Jézù, yí gii ɾi gí tàkò ndú tà'i ta pó bàà gbí ká'i-bàà náa à kiɾi 'do tí díí, si ndú kù zò i.

³⁸ Yí gii ɾò tíyò á seè kò Jézù náa yí paɾaka gí ndii nó, kù wa gbí ta bà 'dù ngo-ɾo wó míti ndâ kò Jézù. Bindi yí gii kucuku muungbó wó mí to, yí gii toɾo ngo-ɾo wó nò 'do tí ndâ kò Jézù ta se muu wó. Bindi yí gii no tí ndâ kpázà kò Jézù ta nje wó, yí gii yee pó bàà míti .

³⁹ 'Dakò tí nò tí mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà náa Jézù kù zò i á 'bá mì wó nó mâ gii ñò ña i tí nò náa vò niì tí nò kù bàkà ta Jézù nò, yí gii 'bità bà koɾo có máa, «'Dakò tí nó kùtàá má dú káa mbe 'dòkò có mì Mbíri, yí bà ñò ña vò niì tí nó mbe kù gbala yí nó ni gí.»

⁴⁰ Káa Jézù gii 'dè có a i ji mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà tí nò, ta ɾè wó a Sìmonè, náa ndú kù zò i 'bá mì wó nò máa, «'Bí có kuu mì ye tacó bà 'dè ji wò, Sìmonè.»

Káa Sìmonè gii 'visì có ji Jézù máa, «'Dè có mì lo, Mbe niì bà i.»

⁴¹ Jézù bà-i-nò gii lòkò'bò có ji Sìmonè máa, «'Bí 'dakò dígísèè tí mbe da i gii 'vii cù ji ndâ 'bí

'dakò sósò'ô, máa ndú má bàkà gî, wàa ndú 'ví dele ndí ji yì. Yí 'vii ji 'bí 'duù a jú-kèè zi'duù-gbaànjé. Yí gii 'vii ji 'bí a jú-kèè vô.

⁴² Káa bà dele ndi cù tí nò ji mbe gii kpó ndâ 'dakò tí nò sósò'ô nó gî. Mbe cù tí nò mâ gii ò ènò, yí gii 'dè có ji ndú, máa yí si có gítí ndú mí to gî. Wò koṛo có máa, a tàkòcò 'dì gbí òkò tí ndâ 'dakò tí nò sósò'ô nò káa bà peteke gítí mbe cù tí nò ndii ka wó gí?»

⁴³ Káa Sìmonè gii 'visì có ji Jézù máa, «Ye koṛo có máa, tàkòcò 'dakò tí nó ta jú-kèè cù muu wó zi'duù-gbaànjé nò.»

Jézù bà-i-nò gii 'visì có ji Sìmonè máa, «Có mì lo dú.»

⁴⁴ Jézù bà-i-nò gii 'visì tí wó gítí niì tí nò mbe yee pó bàà mítí kò wó si ndú kù zò i nò. Bindi yí gii 'vee Sìmonè máa, «Wò ò niì tí nó gî, Sìmonè? Ye a wiṛi 'bá mì lo, káa wò je ngo ji ye tacó bà caka kò ye go i gbí tàkìì mì ndoo tí ndâ Jùdèyà lá. Káa niì tí nó ká gii 'dù ngo-ṛo wó mítí ndâ kpázà kò ye, bìnidi yí gii toṛo ta se muu wó.

⁴⁵ Wò te wiṛi mítí ye ta bà òlò gbí tù ye go i gbí tàkìì mì ndoo tí ndâ Jùdèyà lá, káa 'do tí o bà ṛi ye gí tà'i bà-i-nó, niì tí nó ká kpécè kuu gbí nèté bà no tí ndâ kpázà kò ye ta nje wó.

⁴⁶ Ye gí gí 'bá mì lo, káa wò toṛo bàà mítí muu ye go i gbí tàkìì mì ndoo tí ndâ Jùdèyà lá, káa a niì tí nó ká gii toṛo pó bàà mítí ndâ kpázà kò ye.

⁴⁷ À má ènò, ònò a nderè có tí nò náa ye 'dè ta có ji wò ènó máa, Mbíṛi je à-cee-gî ji yí gítí ndâ vò i mì wó mbe me mbè nó gí nó ká nò, tacó yí tee njembí wó mítí Mbíṛi ngé ma. Wò má zò 'bò gí mì ka lo, ka lo 'ví zò 'bò gí mì lo. Má ènò,

nii tí nò zè Mbírì nìkì ta njembí wó gbaànjé tacó Mbírì je à-cee-gî jì yí á gítí ndâ vò i mì wó mbe ògbù ngé ndii gî nó gî.»

⁴⁸ Jézù mâ gii 'dè có jì Simónè cee gî, yí gii 'dè có jì nii tí nò máa, «À je à-cee-gî gítí ndâ vò i mì lo gî.»

⁴⁹ Ndâ 'bí 'duù tí nó mbe kù zò i ta ndú nó mâ gii 'di có tí nò, ndú gii 'bità bà 'vee 've gbí òkò tí ndú máa, «À tà nó a 'di ká nó, náa yí kù je à-cee-gî gítí ndâ vò i mì ndâ 'duù nó?»

⁵⁰ Káa Jézù gii 'dè có jì nii tí nó máa, «Bà tee njembí lo mítí Mbírì 'vala wò gî. Ya nìkì maa.»

8

Ndâ nii mbe kù ko tàkò Jézù

¹ Jézù gii 'bità bà nò ta bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù Mbírì tí gba jì ndâ 'duù cee to 'dáá gî. À ta o tí nò kù ko tàkò wó gbí ndâ nó tí nò a ndâ 'duù tí nó muu'bi-nje só náa yí bàkà ndú tí ndâ tú mì wó nó,

² gii je ndâ 'bí nii náa yí mòkò ndâ i 'do gbí muu ndú, ta ndâ 'bí náa yí 'vala ndú 'do gbí ndâ 'bí ña tende nò'o, go Màriyà Màdèlénà náa yí mòkò ndâ i vô-nje só 'do gbí muu wó,

³ gii je Jòwánà tí nii mì 'bí 'dakò ta rẹ wó a Cúzá tí mbe kù kpolo tí ndâ i-'bá mì Èródè 'dáá gî, gii je Sùzánà, ta ndâ 'bí nii me mbè náa à nì rẹ ndú lá. Ndâ nii tí nò ká kù ko nje ndâ Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó ta ndâ 'dóó i-zó-zò mì ndú.

Jézù lòkò'bò có gítí mbe va ña

4 Ta o tí nò, ndâ 'duù giì ki 'do gbí ndâ gbata 'dáá kpùkù ya gí mì Jézù. Jézù mâ giì nò ndâ mbè 'duù tí nò mbe kaa gí gí mì wó nò, yí giì lòkò'bò có ji ndú, máa,

5 «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò giì ya gí bà va ña gbí ñí mì wó. Káa ta o tí nó si yí kù va ña nó, ndâ 'bí ñí ña giì 'vaka tí ta ndi tí kpokèjì. Ndâ mbe co ta nó giì 'dò gbí ndú bařaka gí. Bìndi ndâ nuù giì řuka sè ndâ ñinó mbe 'vala 'do gbí bà 'dò gbí ndú mì ndâ 'duù gí nó 'dáá gí.

6 Ndâ 'bí ñí ña giì 'vaka tí ta ndi pí ndâ díí mbe do cukpu-cùkpù ta gbí ñí. Síí ndú mâ giì yee gí sè, ndú giì mii gí, tacó to řo díí tacó bà bàkà gùlúsù'o ji teè ndú wálá.

7 Ndâ 'bí ñí ña giì 'vaka tí tà ndâ bè kperè. Ndú giì kù gí, káa ndâ bè kperè tí nò giì gèè bè 'buuku ta muu ndú gí.

8 Ndâ 'bí ñí ña giì 'vaka tí bà banga zì to. Ndú mâ giì kù gí, ndú giì jò ta muu ndú gbe-gbè, gbe-gbè éno.»

Jézù mâ giì lòkò'bò có tí nò cee gí, yí giì 'dè có ji ndâ 'duù máa, «'Duù ta tù bà 'di có kuu tí muu wó, yí 'ví 'di có!»

Nderè bà 'dè có mì Jézù gbí lòkò'bò

9 Ndâ mbe tala có mì Jézù giì 'vee yí gítí gbí lòkò'bò tí nò náa yí 'dè gítí mbe va ña nò.

10 Káa Jézù giì 'visì có ji ndú máa, «Mbírì je muu tacó bà 'di gbí ñgì gítí bà dù yí tí gba ji yo gí, káa sè ndâ 'bí 'duù bà 'di ká gbí lòkò'bò, tacó wàa,

Ndú kpèti má zeke i,

ndú 'ví ñò i tí nò náa ndú kù zeke nò ni lá;

ndú kpè tí má 'di kòcò,
ndú 'ví 'di gbí có tí nò náa ndú 'di nò lá.»

Jézù 'dè gbí bà lòkò'bò có gítí mbe va ña

¹¹ Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ñìnó a gbí lòkò'bò tí nó gítí mbe va ña nó ká nò: Njì ña tí nò a có mì Mbíri.

¹² Ndâ ñìnó mbe 'vaka tí tí kpokèjì nó a ndâ 'duù ñìnó mbe 'di ndâ có mì Mbíri, káa Gba-vò-i gii volo muu ndú 'do tí bà ùnje gítí ndâ có tí nò gí, tacó wàa Mbíri 'ví 'vala ndú lá.

¹³ Ndâ njì ña ñìnó mbe 'vaka tí ta pí ndâ díí nó a ndâ 'duù ñìnó mbe 'di có mì Mbíri ta líkí'o tí ndú, káa có tí nò dù gbí njembí ndú lá. Ndú ùnje gítí có tí nò ká ta làmbu o, 'bí i mà gii tala ndú, ndú gii solo sili ndú gí.

¹⁴ Ndâ njì ña ñìnó mbe 'vaka tí gbí ndâ bè kperè nó a ndâ 'duù ñìnó mbe 'di có mì Mbíri, káa ñó ọo ndâ kpo-kpò i, ta líkí ndâ i muu to tí nó, ta kpùrù-kpùrù njembí gítí ndâ i muu to tí nó, gii sí o ji ndú gítí bà 'de i 'do gbí ndâ có mì Mbíri náa ndú 'di nò lá.

¹⁵ Ndâ njì ña ñìnó mbe 'vaka tí gbí banga zì to nó a ndâ 'duù ñìnó mbe 'di có mì Mbíri, bìndi ndú gii kpolo tí có tí nò ta tó njembí kácá-kácá ta tíri gbí wálá, ndú te kpomu gítí yee tí o tí nó náa ndú gii bàkà go có tí nò gí.

À kù òlò wu ta 'dí'di'o tacó bà ñò ngba'o

¹⁶ «'Bí 'duù jé mbe tù wu ta kùpò ya tí gí tà'i mì wó ta bèbìlì, bìndi yí gii 'bu i mí ọo ngba wu tí nò wálá. Mbe bàkà ña i tí nó jé wálá. À kù òlò

wu ta o 'dáá gî ká mítí bàndò ñìnó náa 'duù bà ñò tà'i 'dáá gî.

17 Ndâ i ñìnó náa a nguù ndú nó dù gbí kùrú tí ká lá. Ndâ có gbí ngàngbùùtù delè 'dáá gî bà 'vanda ká 'vanda gí sè.

18 À má éno, yo 'ví sè tù yo tí kpoò. Tacó 'duù ñìnó ta i kuu mì wó nó, àá bà je i ji yí me gbolò ndii ñìnò náa à kuu mì wó nó gî. Káa i 'duù má wálá, à kpétí káa làmbu ñìnó náa yí kù koṛo có máa a kuu mì yí nó, àá bà je 'do tí wó gî.»

Ndâ 'dóó-'dòò nambe Jézù

19 Ndâ nawu Jézù ta ndâ 'dóó-'dòò nambe wó gii gí mí wó, káa ndú gii 'de kpokèjì bà ñò yí lá, tacó ndâ 'duù tì yè to gî.

20 Ndâ mbe ñò ndú gii 'dè có tí ndú ji Jézù máa, «Ndâ nawu lo ta ndâ ná'vindí lo gii kuu sè á kàzò tacó bà ñò wò.»

21 Káa Jézù gii 'visì có ji ndâ 'duù tí nó máa, «Ndâ nawu ye ta ndâ ná'vindí ye a ndâ mbe 'di có mì Mbírì bìndi ndú gii bàkà go có tí nó.»

Jézù rò gbolò pípiri mí tìyò

22 Ta 'bí o gbaànjé, Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ndoo di kápá gí tìto.» Ndú bà-i-nò gii kaa ya gí gbí gbâ, bìndi ndú gii 'bì nó gí tìto go có mì wó nó.

23 Káa si ndú gbí gbâ á ɾo ngo, ɾì gii ja Jézù gî. Ndâ mbe tala có mì Jézù mâ gii zeke'o, ndú ñò gbolò pípiri gbo ndú mí ɾo ngo gî. Ngo kù gii gbàngà gí gbí gbâ.

24 Ndú bà-i-nò gii 'bità bà gbà Jézù, ta bà tò kù máa, «Vò i 'de ndoo gî! Ndoò dooko ta bà mì ndoo mì ngo gî, Mbe nibà i!»

Jézù mâ gii ziya gî, yí gii do mítí ndâ gbolò pípìrì tí nó mbe kù pì wírí-wírì, wírí-wírì nó, ta ngo tí nó mbe kù gbàngà yéngé-yèngè, yéngé-yèngè nó, máa, ndú dù ngbì. Ndâ i tí nó bà-i-nò gii dù ngbì gî, o gii ɾe déé.

25 Bà ndâ i tí nó mâ gii cee gî, Jézù gii 'vee ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo tee njembí yo mítí ye lá tacó yè?»

Ndú gii si nje ndú nga-ngàà ta gúku, bìn̄di ndú gii 'bità bà 'vee 'vé gbí òkò tí ndú máa, «À tà nó a 'di, náa à kpètí káa ndâ ngo ta pípìrì, káa ndú kù 'di có mì wó nó?»

Jézù mòkò ndâ i 'do gbí muu 'bí 'dakò

26 Ndâ Jézù gii di kápá bìn̄di bà gbùrùngà ndú mì pípìrì nò gítí 'bí wúngbó to á 'bá mì ndâ 'bí ɲa 'duù náa à kù nì mítí ndú a ndâ Jèràsìnì.

27 Káa, à káa póó bà tee kò Jézù mì tito, ndú gii 'de tí ndú ta 'bí 'dakò ta 'bá mì ndú gbí gbata, ta ndâ i gbí muu wó. Ndâ i tí nó gbí muu 'dakò tí nó si yí kù nò ta só, ndú delè gii si yí kù 'vala ká ta ndi tà ndâ 'bá muu'dú ta cèe kòndi o.

28 'Dakò tí nó mâ gii ɲò Jézù, yí gii 'va tí wó mí kùɾo Jézù, kù tò kù ta kòcò wó ngéé gí yaà, máa, «Áá mì lo ta ye a yè, ndí lo Jézù, tí 'Viì-mì-Mbìrì a ngéé gbìrì? Ye kù 'deke a tí ye ji wò máa, wò waa có mítí ye lá.»

29 'Dakò tí nó pìi ɲa wo tí nó tacó a Jézù ká mòkò i tí nó gbí muu wó nò máa, yí có 'do gbí muu wó gî. I tí nó 'va 'dakò tí nó mí to ta bà me

mbè. Ta o tí nó náa à má tanga mítí wó gî nó, à kù da 'bò mítí kò wó, à delè kù ẹrẹ 'bì wó ta kpùrù'vù nji wú, káa yí kù kařaka nji wú 'do tí 'bì wó gî. Yí delè kù ki'viki gbì 'bò 'do tí kò wó gî. I tí nó má tanga gî, yí kù te yí ya tí gí gbí kángáá nga ngoò ta kpéétí wó.

³⁰ Jézù mâ giì 'vee 'dakò tí nò gítí ẹrẹ wó, 'dakò tí nò giì 'visì có ji yí máa, «Rẹ ye a <Tùmèrè>.» 'Dakò tí nò 'visì ọa có tí nò ji Jézù tacó a ndâ i me mbè ká kò yí.

³¹ Ndâ i tí nò gbí muu 'dakò tí nò bà-i-nò giì 'deke tí ndú ji Jézù máa, yí 'vaka ndâ yì mí gbí gùù wu lá.

³² Ndâ kàdùrúkù ta o tí nò mèè kù zò i á ta tàgbà gú gbí to tí nò; tacó éno, ndâ i tí nò gbí muu 'dakò tí nó giì yù nambeè 'dò mì Jézù máa, yí si ndâ yì 'ví kaa ya gí gbí muu ndâ kàdùrúkù tí nò. Jézù mâ giì ùnje ji ndú gî,

³³ ndâ i tí nò giì kaa 'do gbí muu 'dakò tí nó ya gí gbí muu ndâ kàdùrúkù tí nó gî, ndâ kàdùrúkù tí nó giì kaa ta ngèlè ta ndâ i tí nó gbí muu ndú ya gí bà oloko gí tà ngo 'do tì njà gángá ngo, bìndi ndú giì mì ta ngo gî.

³⁴ Ndâ mbe gbà ndâ kàdùrúkù tí nó nò mâ giì nò ọa i tí nó mbe bàkà tí mítí ndâ kàdùrúkù nò, ndú giì njè ta ngèlè ya gí bà 'dè ji ndâ 'duù gbí gbata, ta ndâ 'duù ta ndi gbí njí.

³⁵ Ndâ 'duù giì ki ya gí bà nò ọa i-seřè tí nó náa ndâ mbe gbà ndâ kàdùrúkù 'dè có gítí ji ndú nò. Ndú mâ giì yee kà, ndú giì 'de 'dakò tí nó náa Jézù mòkò ndâ i 'do gbí muu wó nó kù ki tí wó á kùro Jézù, tí cèè 'duù ta bongo tí wó. Bìndi nje ndâ 'duù giì 'dèè gî.

³⁶ Ndâ mbe ñò ndâ i tí nó mbe bàkà tí mítí 'dakò tí nò ta ndâ i gbí muu wó nó ta ɾo ndú mâ gii ya gí bà dítà ndâ i tí nò ji ndâ 'duù,

³⁷ ndâ 'duù gbí gbata mì ndâ Jèràsínì ta ndâ 'duù ñìnó ta 'bá mì ndú ta seè gbata nó gii 'deke tí ndú ji Jézù ta gúku máa, yí njè nó 'do gbí to mì ndâ yì gí. Tacó éno, ndâ Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó gii kaa ya gí gbí gbâ, bìndi ndú gii dele ndi ndú gí tìto.

³⁸ Káa ta o tí nó si ndâ Jézù kù bàkà nó nó, 'dakò tí nò náa yí mòkò ndâ i 'do gbí muu wó nó gii ya gí mì Jézù, bìndi yí gii 'deke tí wó ji yí máa, yí si ndâ yì 'ví ya ta ndú. Kaa Jézù gii 'dè có ji yí máa,

³⁹ «Ya gí 'bá, wàa wò 'ví ma có ña i tí nó náa Mbíri bàkà ji wò nó ji ndâ 'duù.» 'Dakò tí nò bà-i-nò gii ya gí 'bá, bìndi yí gii ma có ña i tí nó náa Jézù bàkà ji yí nó cee gbí gbata 'dáá gí.

Jézù 'vala ndâ 'bí nù ta 'bí 'vinî

⁴⁰ Jézù mâ gii dele ndi wó gí Gàliléyà, ndâ 'duù gii te wíri mítí wó ngé ndii gí, tacó ɾo ndâ 'duù ta o tí nò ká kpokèjì tí wó.

⁴¹ Mâ gii zeke'o, 'bí gbolò 'duù tí kùro ndâ mbe kù kili mí bàndò bà ùlù Mbíri mì ndâ Jùdèyà, ta ɾè wó a Jáyìrù, gii ya gí bà zèè kò Jézù ta bà 'deke tí wó ji yí máa, ndâ yì ya ta yí gí 'bá,

⁴² wàa yí 'ví 'vala gbèe nájú yì tí 'vinî ta ndoò tí wó go muu'bi-nje só, ta sé'i tí wó, mbe kù ù káa ndi sè o mì wó.

Káa si ndâ Jáyìrù kù ya gí 'bá mì wó ta Jézù, ndâ 'duù me mbè gii tì ndú 'dee gí.

43 Ta o tí nò, 'bí niì ta mbelè kù yee tí wó ta ndoò muu'bi-nje só káa yí 'de mbe 'vala yí lá, kuu gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nò.

44 Niì tí nò mâ giì nò Jézù, yí giì paṛa ta kpokèjì kapí Jézù co gbí òkò tí ndâ 'duù ya gí bà zèè nje bòngò tí Jézù. Bìndi mbelè tí nò mbe kù yee tí wó nó ngé giì rò tíyò gí.

45 Káa Jézù giì 'vee ndâ 'duù máa, «A 'di ká gbala ye?»

Káa ndâ 'duù 'dáá gí giì o gí. Bìndi Piyétòrò giì 'dè có jì Jézù máa, «Mbe niìbà i, a ndâ 'duù tí nó mbe tí 'dee wò kigìrìgì gí nó ká kù kpoko wò.»

46 Káa Jézù giì 'visì có gí tàkò cò mì Piyétòrò nò máa, «'Duù gbala ye gí. Ye nò ni 'do tí bà co wotí 'do gbí diì ye.»

47 Niì tí nò mâ giì nò ni gí máa, kèjì bà ndo yí 'do 'bi Jézù wálá, yí giì co ta gúku kpùrù-kpùrù-kpùrù, ya gí bà kucuku muungbó wó mí kùro Jézù. Bìndi yí giì yù gbí nderè bà zèè nje bòngò tí Jézù mì wó, ta bà 'vala yí ngé á bìndi bà zèè nje bòngò tí Jézù mì wó, mí kùro ndâ 'duù 'dáá gí.

48 Káa Jézù giì 'visì có jì yí máa, «Bà tee njembí lo mítí ye 'vala wò gí, nájú ye. Ya níkì maa.»

49 Káa si Jézù kù 'dè có jì niì tí nò, 'bí 'dakò náa à tuu yí 'do 'bá mì Jáyìrù giì 'dè có jì Jáyìrù máa, «Si bà yeeke ndi mbe niìbà i kpòò mì to. Tacó bà i tí nò kà volo gí nò.»

50 Jézù mâ giì 'di có tí nò náa 'dakò tí nò kù 'dè jì Jáyìrù nò, Jézù giì 'dè có jì Jáyìrù máa, «Cì gúku lá. Tee káa njembí lo mítí ye, wàa yí bà a gí yaà gí.»

⁵¹ Ndâ Jézù mâ gii yee 'bá mì Jáyìrù, Jézù gii biya gî máa 'bí 'duù 'ví rì ta yì gí tàkò ku tà'i lá. Ndú gii rì gí tà'i tàkò ku ká ta ndâ Jáyìrù tí bu ku, ta nawu ku, gii je ndâ Piyétòrò, ta Jòvànì, ta Jákòmò 'do gbí òkò tí ndâ mbe tala có mì wó.

⁵² Ndú gii rì ta ndú gí tà'i tàkò ku si ndâ 'duù kù mèrèkè tí ndú ta bà wa ku sè. Káa Jézù gii 'dè có ji ndâ 'duù máa, «Yo si bà wa gbí mí to. Yí cì lá, yí kù tè a rì.»

⁵³ Ndâ 'duù mâ gii 'di có tí nò, ndú gii ño Jézù ñó-ño, tacó ndú ñò ni gî máa, 'vinî tí nò cì gî.

⁵⁴ Káa Jézù gii zèè 'bì 'vinî tí nò, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, «A gí yaà, ndí lo 'viì.»

⁵⁵ Mâ gii zeke'o, 'vinî tí nò gii 'bità bà wo woò, bìndi yí gii a ngé cónjórónjò gí yaà. Jézù bà-i-nò gii 'dè có máa, à je i-zó-zò ji yí.

⁵⁶ Nje ndâ bu 'vinî tí nò ta nawu wó gii 'dèè gítí ña i tí nò gî, káa Jézù gii 'dè có ji ndú máa, ndú 'ví 'dè có i tí nò mbe bàkà tí nò ji 'bí 'duù gbaànjé lá.

9

Jézù tuu ndâ tú mì wó muu'bi-nje só

¹ Ta o tí nò Jézù gii kili ndâ tú mì wó muu'bi-nje só náa yí ruka ndú 'do gbí òkò tí ndâ mbe tala có mì wó nó, yí gii je wotí bà mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù, ta wotí bà 'vala ndâ 'duù 'do gbí ndâ nò'o ji ndú.

² Bìndi yí gii tuu ndú, máa, ndú ya gí bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù Mbíri tí gba, ta bà 'vala ndâ 'duù 'do gbí ndâ nò'o.

³ Yí gii 'dè có ji ndú máa,

«Yo 'ví je 'bí i tacó bà kpolo ta tí yo muu nó lá.
 Yo 'ví zèè mú kóró lá, yo 'ví le kúúkpá lá.
 Yo 'ví te i-zó-zò lá, yo 'ví je gùrúsù lá.
 Yo delè 'ví je vòó 'bí bòngò lá.

⁴ Yo má yee tí to, yo 'ví rànghà ndò lá, yo 'ví dù
 ká tí gbèè 'bá yee tí o bà njè nó mì yo 'do
 tí to tí nò.

⁵ Yo má yee tí to, káa ndâ 'duù gbí to tí nò má te
 wìrì mítí yo lá, ta o tí nó náa yo má kù njè
 nó 'do tí to tí nò nó, yo 'ví gbì njú to, to tí
 nò 'do tí kò yo gî, tacó bà tùbà jì ndâ mbe
 to tí nò máa, a ndú ká pà vò i mì ndú gítí
 mìrì ndú.»

⁶ Jézù mâ gii 'dè ndâ có tí nó náa à tí nó jì ndâ
 mbe tala có mì wó cee gî, ndú gii njè nó ya cee
 to 'dáá gî kù ma Banga-Ngú-Có jì ndâ 'duù, ta bà
 'vala ndâ mbe nò'o ta ndi tí ndâ bándò 'dáá gî.

Muu Èródè ònòkò tí gítí Jézù gí

⁷ Èródè tí gbolò 'duù mbe kù zogo Gàliléyà mâ
 gii 'di tàwo ndâ i tí nó náa Jézù kù bàkà nó, muu
 wó gii ònòkò tí gí. Tacó ndâ 'bí 'duù ta o tí nò
 kù 'dè có máa, a Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù
 ká 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó.

⁸ Ndâ 'bí 'duù máa, a Èlìjà tí nó tí ká mbe 'dòkò
 có mì Mbírì nó ká gí ndi wó. Káa ndâ 'bí 'duù
 ònòkò ndú máa, a 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndâ ká
 mbe 'dòkò có mì Mbírì ká 'vala ndi wó.

⁹ Èródè mâ gii 'di ndâ có tí nó njúkú-njúkú nò,
 yí gii 'vee tí wó ta go bà ò Jézù, máa, «Ye da
 mìrì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù gí. Wàa 'duù
 tí nò ta rẹ wó kù wu éno nò 'ví dù a 'di?»

Jézù je i-zó-zò jì ndâ 'duù álifì vò

¹⁰ Ndâ tú mì Jézù gii dele ndi ndú gí gí bà dità ndâ i tí nó náa ndú bàkà si ndú muu nó nò 'dáá gí jì yí. Bìndi Jézù gii kaa ndú, ndú gii ya ta ndú ta kpéetí ndú gítí 'bí to ta 'bá tí wálá seè gbata Bètìsàyídà.

¹¹ Káa ndâ 'duù me mbè gii òò bà ya ndú gí. Bìndi ndú gii kaa ya gí tàkò ndú.

Ndâ 'duù tí nò mâ gii yee tàkò ndú ká gí, Jézù gii te wiri mítí ndú ta bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù Mbírì tí gba jì ndú, delè ta bà 'vala ndâ mbe nò'o gbí òkò tí ndú.

¹² Ndâ mbe tala có mì Jézù muu'bì-nje só mâ gii òò rì kù tá-ta, ndú gii ruka bà muu ndú, bìndi ndú gii ya gí mì wó, bìndi ndú gii 'dè có jì yí máa, «Njè ndâ 'duù tí nò gí, wàa ndú 'ví ya gí bà pà ndâ bàndò rì, ta i-zó-zò, á ta ndi 'bá mì ndâ 'duù. Tacó ndoo kpónó tí bàndò ònó ta 'bá tí wálá nò.»

¹³ Káa Jézù gii 'visì có jì ndú máa, «Káa 'dóó yo má je ní i-zó-zò tí nò jì ndú, káa yè ká tí?»

Káa ndâ mbe tala có mì Jézù gii 'visì có jì yí máa, «Áá mì ze káa ndâ kù kô vô, ta ndâ sè sósò'ò. Gbí có mì lo nò máa, ze ya gí bà sì i-zó-zò jì òò ndâ mbè 'duù tí nó?»

¹⁴ Ndâ mbe tala có mì Jézù gii 'vee yí éno tacó muu ndâ 'duù ta o tí nò 'dáá gí bà dù go álifì vò.

Káa Jézù gii 'visì có jì ndú máa, «Yo 'dè có jì ndâ 'duù tí nò máa, ndú ki tí ndú to ta bà muu ndú, bà muu ndú, go ndâ 'duù zì'duù-só tí gbèe bàndò.»

¹⁵ Ndâ mbe tala có mì Jézù má gii ki ndâ 'duù mí to, á go có tí nò náa yí 'dè jì ndú nò gí,

16 Jézù gii kaa ndâ kù kô tí nó mì ndú vô nó, ta ndâ sè tí nó sósò'ò nó, mí 'bì wó, yí gii zeke'o gí tàrì, yí gii ùlù Mbírì tacó tí ndú, bìndi yí gii k'í'viki gbí ndú, bìndi yí gii kaa ji ndâ mbe tala có mì wó, máa, ndú njèè ji ndâ 'duù.

17 Ndâ 'duù gii zò i yè yí ndú 'dáá gí, bìndi ndâ mbe tala có mì Jézù gii ɾuka sè i-zó-zò mbe kpò ndú gí yeke ndâ kèè muu'bì-nje só.

Pìyétòrò yù gbí Jézù máa, yí a Bìndi-Mbírì

18 Ta 'bí o gbaànjé, si Jézù kù 'deke tí wó ji Mbírì, si mì ndú ta ndâ mbe tala có mì wó muu'bì-nje só nó, yí gii 'vee ndú máa, «Yo kù 'di 'do mì ndâ 'duù éno máa ye a 'di?»

19 Káa ndú gii 'visì có ji yí máa, «Ndâ 'bí 'duù kù 'dè có éno máa, wò a Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù. Ndâ 'bí 'duù kù 'dè có máa wò a Èlìjà tí nó táánò tí mbe 'dòkò có mì Mbírì nò. Káa ndâ 'bí 'duù nìndi ndú máa, wò a 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ ká mbe 'dòkò có mì Mbírì.»

20 Káa Jézù gii 'vee ndú máa, «Káa yo? Yo nìndi yo kù 'dè có máa ye a 'di?»

Káa Pìyétòrò gii 'visì có ji yí máa, «Wò a Bìndi-Mbírì!»

21 Káa Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, ndú 'ví 'dè ndi có tí nò náa Pìyétòrò 'dè nò ji 'bí 'duù gbaànjé lá.

22 Yí gii 'dè có ji ndú máa, «'Viì-mì-'Dakò kèjì gí bà kònò a ndú tí ndâ sé'i. Ndâ kpo-'duù-'bá, ta ndâ Kùɾo ndâ bu-Mbírì, ta ndâ kpo-kpò mbe 'di gbí tàkù mì ndâ Jùdéyà bà zi yí gí. Káa ta sili ta'ô bìndi ku mì wó, yí bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gí.»

23 Jézù gii 'dè 'bí có ji ndâ mbe tala có mì wó 'dáá gî máa, «Go bà dù tí mbe ɾu ndi ye má tí 'duù, 'duù tí nò 'ví ò-bà-mbí miɾi wó gî, yí 'ví ùnje gítí bà kònò sé'i ta ɾi 'dáá gî á muu ye, wàa yí 'ví gî gî bà ɾu ndi ye.

24 Tacó 'duù ñinó ta go bà kpolo tí 'dóó miɾi wó tí wó nó ká bà gɾi miɾi wó. Káa 'duù ñinó mbe gɾi miɾi wó tacó tí ye nó ká bà 'de 'válá.

25 'Duù bà 'de gbí ndâ i muu to tí nó a yè, náa yí kpêti má 'de ndú 'dáá gî, bìnɗi yí gii gɾi miɾi wó gî?

26 Ye 'dè có tí nò ji yo, tacó 'duù má kù kì nò tí bà túbà tí wó tí 'duù mì ye muu to tí nó, yí delè má kù kì nò tí ndâ có mì ye muu to tí nó kpónó, 'Vii-mì-'Dakò delè bà kì nò tí 'duù tí nò ta o tí nó náa 'Vii-mì-'Dakò bà gii tòngbaà go i mì ndâ Bu wó ta ndâ tó basilì.

27 «Káa ye kù 'dè có ji yo ta yúcó máa, ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí yo, á mbe kù ɾò tíyò kùro ye kpónó nó, bà ñò o bà dù Mbíri tí gba muu to tí nó má kózò gî, bìnɗi ndú bà gii cì .»

Bà 'visi cè kózò tí Jézù

28 Jézù gii bàkà káa i go sili vô-nje ta'ò á bìnɗi bà 'dè nje mì ndú ta ndâ mbe tala có mì wó, bìnɗi yí gii kaa ndâ Piyétòrò, ta Jòvànì, ta Jákòmò, ndú gii ya ta ndú gí pí 'bí njà gú.

29 Káa si yí kù gii 'deke tí wó ji Mbíri, cè kózò tí gbíro wó gii 'visi tí gí. Ndâ bongo tí wó gii dù kù tòngbaà ñàlì-ñàlì, 'bù'úú.

30 Ndâ mbe tala có mì Jézù mbe ko yí ya tí gí pí gú nó mâ gii zeke'o, ndú gii ñò ndâ Jézù kù 'dè

nje ta ndâ 'bí 'dakò sósò'ô. Ndâ 'dakò tí nò a ndâ Mòze ta Èlìjà

³¹ ká co gí gbí ngba'o kù 'dè nje ta ndâ Jézù gítí o bà gii ci yí mí Jèrùzàlémè go có tí nó náa Mbírì 'dè sàà gî.

³² Ndâ Piyétòrò ta ndâ ka wó ta o tí nò a ku ta rì, káa ndú gii te kpo muu kù zeke ngba ndâ 'dakò tí nó sósò'ô mbe kù rò tíyò á mì ndú ta ndâ Jézù nò.

³³ Káa si ndâ 'dakò tí nò kù gii njè nó 'do mì Jézù, Piyétòrò gii 'dè có ji Jézù mâ, «Bà dù ndoo bà-i-nó a cèe tó có, Mbe nìbà i. Si ze 'ví tò ndâ ndùúrù ta'ô mí bà-i-nò, gbaànjé á ji wò, gbaànjé ji Mòze, wàa gbaànjé ji Èlìjà.» Piyétòrò 'dè có tí nò tacó yí nò 'dóó có bà 'dé-'dè mì wó lá.

³⁴ Káa si Piyétòrò kù 'dè có tí nò, ndú mâ gii zeke'o, yùkúú, kùlù mù yiiga muu ndú gî. Kùlù mù tí nò gii te a gúku mítí ndú.

³⁵ Ndú bà-i-nò gii dù kù 'di kòcò 'duù kù 'dè có gbí kùlù mù tí nò máa, «Ìjìnó a 'Viì mì ye, tí bà njembí ye; yo 'di có mì wó!»

³⁶ Ndú mâ gii zeke'o bìndi bà kaṛa kòcò 'duù tí nò, ndú gii nò káa Jézù ta kpéetí wó.

Ndâ mbe tala có mì Jézù gii nè nje ndú gí tàkò i tí nò mbe bàkà tí nò go bà nè nje ndâ 'duù gí tàkò i mbe bàkà tí gbí gázâ.

Jézù mòkò i 'do gbí muu 'bí 'viì

³⁷ Si ndâ Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó ta'ô mbe ko yí ya tí gí pí gú nó kù gii dele ndi ndú gí tàgbà gú ta 'bí yé, ndú gii 'dè tí ndú ta ndâ 'duù me mbè mbe kù kaa ya gí kùro ndú.

38 'Bí 'dakò 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò mbe tí bìnjì nò gii dù ká to nò gii ja kù mí to máa, «Ye kù 'deke a tí ye ji wò máa, wò nò yê ɾo 'viì mí ye. Nò yê ɾo gbèe 'viì mí ye, Mbe nìbà i!

39 I tí nò gbí muu wó nò má a gî, yí kù ja kù mí to, bìnđi yí gii 'va yí kàngàràngà mí to, pù kù gii gí 'do gbí nje wó tükù-tükù gí to; i tí nò kù 'va yí ta o 'dáá gî, bà dò 'bì 'do tí wó á mì i tí nò delè me kpoò.

40 Ye 'deke tí ye ji ndâ 'bí mbe tala có mì lo máa, ndú mòkò i tí nò 'do gbí muu wó gî, káa à gii kpò ndú gî.»

41 Káa Jézù gii 'visì có gí tàkò có mì 'dakò tí nò máa, «Ákoo ndí yo ndâ mbe ngbútù mbe tee njembí mítí Mbírì lá. Yo bà lè mí tà ɾo ye a ngàrànga? Ndoò bà dù ta ndoo ye tí o ngàyi? Gí ta 'viì tí nò mì lo nò gí bà-i-nô.»

42 Si 'dakò tí nò kù gii ya ta 'viì mí wó ta i-gbì-muu wó nò ji Jézù, i tí nò gii tanga mítí 'viì tí nò, yí gii 'va yí mí to, bìnđi yí gii aanga yí jègè'dèè gî. Káa Jézù gii do mítí i tí nò, bìnđi yí gii mòkò yí 'do gbí muu 'viì tí nò gî. Bìnđi yí gii je yí ji bu wó.

43 Ndâ 'duù mà gii nò i tí nò náa Jézù bàkà nò, nje ndú 'dáá gí gii 'dèè gítí ña wotí mì Mbírì nò gî.

Bà só bà 'dè có mì Jézù gítí bà cì yí

Káa si muu ndâ 'duù ká jé kù ɛɾe tí gítí ndâ i tí nó 'dáá gí náa Jézù ta o tí nò kù bàkà nó, yí gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa,

44 «Yo si có tí nó náa ye kù 'dè nó 'ví ya gí gbí tù yo, tacó àà kèjì gí bà cu gòmbò tí 'Viì-mì-'Dakò jì ndâ 'dakò.»

45 Káa bà 'di gbí có tí nó gù kò ndâ mbe tala có mì Jézù gî, tacó à nguù gbí 'do tí ndú gî. Káa gúku bà 'vee yí gítí gbí delè gù zèè nje ndú gî.

Gbolò 'duù mbe ndii ndâ 'bí ka wó 'dáá gî a 'di?

46 Kponje gù tanga gbí òkò tí ndâ mbe tala có mì Jézù máa, gbolò 'duù mbe ndii ndâ 'bí ka wó gbí òkò tí ndâ yì 'dáá gî a 'di wè?

47 Káa Jézù gù 'di gbí ña bà koro có mì ndú nó gî. Tacó éno, yí gù je 'bí lambu 'viì ki mí rẹgbà tí wó,

48 bìndi yí gù 'dè có jì ndú máa, «'Duù mbe te wìri á mítí 'viì tí nó ta rẹ ye, yí te wìri tí nó a i mítí ye, káa 'duù mbe te wìri mítí ye, yí te wìri tí nó a i mítí mbe tuu ye, tacó 'duù ñinó tí táangbà 'duù gbí òkò tí yo 'dáá gî nó, a gbolò 'duù gbí òkò tí yo 'dáá gî.»

'Duù ñinó ta vò có mì wó ta wò wálá nó, a 'duù mì lo

49 Jòvànì gù 'dè có jì Jézù máa, «Ze ñò 'bí 'dakò kù mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù ta rẹ mì lo, káa ze gù rò yí á 'do tí gî, Mbe tí ze, tacó yí me 'duù mì ndoo lá.»

50 Káa Jézù gù 'visì có jì Jòvànì máa, «Yo rò yí 'do tí lá; tacó 'duù ñinó ta vò có mì wó ta wò wálá nó, a 'duù mì lo.»

Ndâ 'duù gbí to Sàmáriyà biya bà te wìri mítí Jézù gî

51 Kùro o bà ya Jézù gí gbìri mà gù dooko gî, yí gù bàkà nó kù ya gí Jèrùzàlémè.

52 Káa yí gii tuu ndâ tú mì wó ya gítí 'bí to Sàmáriyà, gí bà 'viindi i ù ta ndi wó.

53 Káa ndâ 'duù gbí to tí nò gii biya bà bàkà wíri ù ta ndi wó gí, tacó yí zèè ta o tí nò a kpokèjì Jèrùzàlémè.

54 Ndâ tú mì wó, ndâ Jákòmò ta Jòvànì, mâ gii nò éno, ndú gii 'vee yí máa, «Ze tè'é tí wu 'do gbíri gí bà miì ndú gí, Mbe tí ze?»

55 Káa Jézù gii 'visì tí wó, yí gii do mítí ndâ Jákòmò ta Jòvànì.

56 Bìndi ndú gii njè nó 'do gbí to tí nò ya gítí 'bí to.

Mboo tàkò bà dù tí mbe ru ndi Jézù

57 Káa si ndú muu nó, 'bí 'dakò gii 'dè có ji Jézù máa, «Áá bà ja ye a 'do tàkò lo káa go ngo.»

58 Káa Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Ndâ gùù mì ndâ ngàmbe kuu tí . Ndâ 'bá mì ndâ nuù kuu tí . Káa bàndò bà te muu 'Viì-mì-'Dakò mítí wálá.»

59 Yí gii 'dè có ji 'bí 'dakò máa, «Ru ndi ye.»

Káa 'dakò tí nò gii 'visì có ji yí máa, «Si ye 'ví ya gí bà duu ku bu ye má kózò gi, Mbe tí ye.»

60 Káa Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Si ndâ ku 'ví duu ndâ 'dóó ku mì ndú, wàa wò 'ví ya gí bà ma có bà dù Mbíri tí gba.»

61 'Bí 'dakò bà-i-nò gii 'dè có ji Jézù máa, «Ye bà ru ndi lo, kpo 'duù. Káa si ye má ya gí bà 'vee ndâ 'duù 'bá mì ye má kózò gi.»

62 Káa Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Mbe zèè bá ká á tà nji gí, káa yí kú zeke'o á gí ndii bà 'vii tí mbe dù tí bòò gba mì Mbíri wálá.»

10

Jézù tuu ndâ mbe tala có mì wó 70

¹ Ta o tí nò, Mbe tí ndoo Jézù gii ɾuka ndâ 'bí mbe tala có mì wó zi'duù-ta'ô-nje muu'bì nje-muu'bì só, bìndi yí gii tuu ndú gí kùro, só-só-só gí gbí ndâ gbata, ta ndâ to tí nó náa yí kù koɾo có bà co wiɾi ya gí gbí ndú.

² Káa ta kùro o bà nje nó mì ndú, yí gii 'dè có ji ndú máa, «Ndâ i gbí nji ògbù ngé, káa muu ndâ mbe kili ndú me nji'dí. À má éno, yo 'deke tí yo ji Mbíri tí mbe nji tí nò, tacó wàa yí 'ví tuu ndâ 'bí 'duù gí bà kili ndâ i 'do gbí nji mì wó gí.

³ Yo nje nó! Ye kpónó kù tuu yo á go ndâ rómbo á gí gbí òkò tí ndâ gbôwó.

⁴ Káa yo 'ví kaa gùrúsù ta yo tacó bà sì ta i muu nó lá.

Yo 'ví le kúúkpá bà yù i lá.

Yo 'ví kaa ndâ 'bí tàrà lá.

Yo 'ví nò ta bà 'vee ndâ 'duù ta ndi tí kpokèjì lá.

⁵ Yo má yee tí 'bá, kpédélé có náa yo 'ví 'dè ji ndâ mbe 'bá tí nò 'ví dù a, «Mbíri 'ví si yo 'ví dù nìkì maa!»

⁶ 'Duù nìno ta 'dê njembí wó nó má kuu 'bá tí nò, Mbíri bà bàkà nambeè ji yí go có tí nò gbí njembí yo nó gí. Káa 'duù ta 'dê njembí wó má 'bá tí nò wálá, Mbíri bà bàkà nambeè tí nò ta gó tí yo nó ji ndú wálá.

⁷ Yo má yee tí to, yo 'ví ɾàngà 'bá lá. Ndâ mbe 'bá má je ndâ i-zó-zò ta ngo ji yo, yo 'ví biya lá, tacó mbe nèté kù ka wu'o me sínò lá.

8 Yo má yee tí to, káa ndâ 'duù má te wiři mítí yo, yo 'ví zò i-wiři tí nó náa ndú bàkà ji yo nò.

9 Yo 'ví 'vala ndâ mbe nò'o tí bàndò tí nó náa ndâ 'duù te wiři mítí yo á tí nò. Yo 'ví 'dè có ji ndâ 'duù tí bàndò tí nó máa, <Kùro bà dù Mbíri tí gba mì yo dooko gí.>

10 Káa yo má yee tí to, káa ndâ 'duù tí to tí nó má te wiři mítí yo lá, yo 'ví co gítí kpokèjì, wàa yo 'ví gbì njú to, to tí nó 'do tí kò yo gí, bìndi yo 'ví 'dè có ji ndâ mbe to tí nó máa,

11 <À kpèti káa njú to 'bá mì yo, ze gbì 'do tí kò ze mí to ji yo gí. Káa yo koṛo muu yo máa, kùro bà gí Mbíri gí bà dù tí gba mì ndâ 'duù 'dáa gí dooko gí.>

12 Ye kù 'dè có ji yo ta kponje tí wálá, máa, Mbíri bà waa có mítí ndâ 'duù tí nó ta wotí tí ndii n̄ndi ndâ 'duù gbí gbata Sòdómà gí.

13 «Yo tí ndâ 'duù gbí gbata Kòràzini, ta ndâ 'duù gbí gbata Bètisàyidà, bà nò mítí yo! Tacó ye táánò má bàkà ndâ seṛè tí nó náa ye bàkà ji yo nó a i ji ndâ 'duù gbí ndâ gbata Tíro ta gbata Sidóni, o go éno ndú kpónó yù zì sùwàlì, bìndi ndú gi toṛo mbúlùwu mítí ndú tacó bà túbà máa, ndâ yì 'visì muu ndâ yì 'do tí ndâ vò i mì ndâ yì gí, sàa gí!

14 Káa a ndâ 'duù gbí ndâ gbata Tíro ta Sidóni ká bà 'de bà wo woò á có tí yo ta o bà waa có mì Mbíri mítí ndâ 'duù ta ndòngbú o.

15 Káa yo tí ndâ 'duù gbí gbata Kàpàrànwùmù! Yo bà oko tí yo go éno yee tàri? Mbíri bà 'vaka yo 'do kà gí tà-'bá-gì-lá.»

16 Bìndi Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó, máa, «À má éno, 'duù má 'di có mì yo, yí 'di nò a có mì ye. 'Duù má biya yo, yí biya nò a ye. Káa 'duù má biya ye, yí biya nò a 'duù tí nó mbe tuu ye.»

Ndâ mbe tala có mì Jézù náa yí tuu ndú nó dele ndi ndú gí gí mì wó

17 Ndâ mbe tala có mì Jézù zi'duù-ta'ô-nje muu'bì nje-muu'bì só náa yí tuu ndú nó gii dele ndi ndú gí gí bà dità ndâ i tí nó náa ndú bàkà ta ndi to nó ji yí ta líkí'o tí ndú, máa, «Ze má 'dè có kpêti ká ji ndâ i-gbí-muu ndâ 'duù ta ɾe lo, ndú kú 'di có mì ze, Mbe nìbà i!»

18 Káa Jézù gii 'visi có ji ndú máa, «Ye gii ò Gba-vò-i kú 'va tí wó to 'do tàrì melé-mèlè go bà ì mù nò.

19 Yo ò nò! Ye je wotí bà 'dò ndâ kpoo, ta ndâ sene, ta kò yo á ji yo gí. Ye delè gii je wotí bà co gbí ò ku'di tí Gba-vò-i á ji yo gí. 'Bí i delè gí bà bàkà yo wálá.

20 Kpêti ká éno, yo 'ví dù ta líkí'o tí yo tacó náa ndâ i-gbí-muu ndâ 'duù kú cì gúku tí yo nò lá. Yo dù ta líkí'o tí yo tacó Mbíri cu ɾe yo mí gbíri gí.»

Jézù ùlù Mbíri

21 Ta o tí nò, Bèri-mi-Mbíri gii zèè 'bì tí Jézù mbi ta líkí'o gí. Bìndi yí gii 'bità bà ùlù Mbíri máa, «Ye ùlù wò tí Bu ye, tí Mbe tí ndâ tàrì ta to. Tacó wò ngùu gbí ndâ i tí nó á 'do tí ndâ mbe 'di gbí-o, ta ndâ mbe yú ɾo gí. Wò gii 'dè gbí ndú a i ji ndâ víi 'viì sínò. À éno Bu ye, tacó wò táánò bàkà nò a bà njembí lo.

22 Bu ye kaa ndâ i 'dáá gî á mí 'bí ye tí 'Viì mì wó gî. Káa mbe ò yè ye tí 'Viì mì wó, ni wálá, à káa yí tí Bu ye; mbe ò yí tí Bu ye delè ni wálá, à káa ye tí 'Viì mì wó, gii je ndâ 'duù tí nó ta go bà 'dè ji ndú tí 'Viì mì wó no.»

23 Jézù gii 'visì tí wó gítí ndâ mbe tala có mì wó, bìndi yí gii 'dè có ji ndú ta kpéétí ndú máa, «Ndâ 'duù tí nó mbe ò i tí nó náa yo kù ò nó a ndâ mbe tó pá.

24 Ye kù 'dè có ji yo máa, ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì me mbè, ta ndâ kpo-kpò gba dígísèé, dù ta go bà ò i tí nó náa yo kpónó kù ò nó kpòò, káa ndú ò gbaànjé lá; ndú dù ta go bà 'di có tí nó náa yo kù 'di nó kpòò, káa ndú delè 'di lá.»

Gbolò có mì Mbírì

25 Ta 'bí o gbaànjé, 'bí mbe 'di gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà gii 'vee Jézù, ta tírì máa, «Ye 'ví bàkà a ò yè, tacó wàa ye 'ví 'de ta 'válá ònó mbe cee lá nó?»

26 Káa Jézù gii 'vee 'dakò tí nó delè máa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbírì máa yè? Wò 'deke máa yè?»

27 Káa 'dakò tí nó gii 'visì có ji Jézù máa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbírì éno máa, <Wò 'ví zè Mbe tí lo, tí Mbírì mì lo, nìkì ta njembí lo gbaànjé; wò 'ví zè 'bí ò a i gbí bà 'vala wò nìkì ndii Mbírì mì lo lá, wò 'ví kili wotí mì lo 'dáá gî, ta ndâ kóró-kòrò có mì lo 'dáá gî, ká gítí bà zè yí nìkì maa. Wò delè 'ví zè 'bí ka lo nìkì maa, á go bà zè tí lo nìkì maa mì lo.> »

28 Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Có mì lo náa wò 'dè nò 'dú. Bàkà go éno, wàa Mbírì bà je 'válá ñìnó mbe cee lá nó ji wò gî.»

Jézù lòkò'bò có gítí 'bí 'dakò tí 'duù Sàmáryà

29 Káa 'dakò tí nó gii bàkà bà 'di gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà mì wó ji Jézù ta bà 'vee yí máa, «Ka ye a 'di?»

30 Káa Jézù gii 'visì có ji yí gbí lòkò'bò máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò tí Jùdéyà gii njè nó 'do Jèrùzàlémè kú ya gí gbí gbata Jèrikò. Yí mâ gii yee kpokèjì, ndú gii 'de tí ndú ta ndâ mbe kùmùkù i mì ndâ 'duù. Ndâ vò 'duù tí nò gii kaa ndâ i mì wó 'dáá gî, ndú gii gbì yí dè gí mì ku, bìndi ndú gii si yí tí mē wó mítí kpokèjì.

31 'Bí bu-Mbírì mì ndâ Jùdéyà mbe kú ndii ta nó gii 'de 'dakò tí nò gbàrákàà tísì á tí ọ kpokèjì. Yí gii zeke yí ká zeke gí tísì kà, bìndi yí gii waa to có seè tí wó, yí gii ndii ta nó mì wó gî.

32 Bìndi bà ndii bu-Mbírì mì ndâ Jùdéyà nò, 'bí 'dakò tí 'duù mbe kú bàkà nètè á gbí ndùgù 'bá-Mbírì mbe gí co tí gbèe kpokèjì tí nò gii 'de 'dakò tí nò ká kuu gbàrákàà tísì á bándò mì wó nò. Káa yí delè gii zeke káa yí gí to kà ta ọ wó, bìndi yí gii waa to có ẹgbà tí wó, yí gii ndii gî.

33 «Káa 'bí 'dakò, tí 'duù Sàmáryà mbe kú ndii ta nó, gii 'de yê tí nò náa à gbì yí nò. Yí mâ gii zeke yí gí tísì kà, yê ọ wó gii bàkà yí ngé ndii gî.

34 Bìndi yí gii yèè dè gítí wó, yí gii bàkà nètè gítí ndâ kà tí nò ta ndi tí wó nò, ta bà doo ọ ndú ta gó nèbítì, bìndi yí gii yee bàà mí ọ ndú, bìndi yí gii ẹẹ ndú 'dáá gî. Yí gii te yí mí pí nò

tí nó náa yí kù o nô. Bìndi yí gii ya ta yí gí 'bá mì 'bí 'dakò.

³⁵ Ndú gii tè rì, yé mâ gii too gî, yí gii je làmbu i ji mbe 'bá, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, <Pò yí, ye bà dele có bà-i-nò tacó bà sì có ndâ i mì lo náa wò volo gbí ndú mítí wó nô.>

³⁶ «À má éno, tó kaà kpónó a 'di á 'do gbí òkò tí ndâ 'dakò tí nó ta'ò nò?»

³⁷ Mbe 'di gbí tàkii mì ndâ Jùdèyà tí nò gii 'visì có ji Jézù máa, «Tó kaà a 'duù tí nó tí mbe nò yé ɾo wó nô.»

Jézù bà-i-nò gii 'visì có ji yí máa, «À má éno, ya gí 'bá, wàa wò 'ví bàkà go i mì 'duù Sàmàriyà tí nò.»

Jézù co wiɾi ya gí 'bá mì ndâ Máraà ta Màriyà

³⁸ Ndâ Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó mâ gii wùùkù to yee gbí to 'bá mì ndâ 'bí niì ta ɾè wó a Máraà, Máraà gii tè'é tí Jézù gí 'bá mì ndú ta ná'vindí wó Màriyà.

³⁹ Jézù mâ gii ya gí 'bá kà, Màriyà gii njè nó ya gí bà ki tí wó kùɾo Mbe tí ndoo kù 'di ndâ có tí nó náa yí kù 'dè nó,

⁴⁰ jee Máraà mì nje nèté keci ta kpéetí wó. Máraà mâ gii nò ɱa nèté tí nó mbe jee tí mí to á kùɾo wó nó, njembí wó gii volo gî. Yí bà-i-nò gii njè nó ya gí mì Mbe tí ndoo, bìndi yí gii 'vee yí máa, «Có bà si ye mì ná'vindí ye ta kpéetí ye mí nje nèté nò á ɾo lo wálá gî, Mbe nìbà i? 'Dè có ji yí máa, yí gí gí bà konì ye!»

⁴¹ Káa Mbe tí ndoo gii 'visì có ji Máraà máa, «Máraà! Máraà! Njembí lo kù mù gítí ndâ i me mbè.

42 Káa ndâ kpóló-kpolo i gbí òkò tí ndâ i tí nò me mbè lá; à má ta bà 'dè ta yúco, à káa i gbaànjé cuki. Màriyà cu 'bì wó nò a i míti ñinó mbe ñikì ndii ndâ 'bí gî nô. Á má éno, àa bà je 'do tí wó wálá.»

11

'Bí mbe tala có mì Jézù 'vee yí gítí cèè kèjì bà 'deke tí 'duù jì Mbírì

¹ Ta 'bí o gbaànjé, Jézù giì ya gítí 'bí bàndò kù 'deke tí wó jì Mbírì. Yí mà giì 'deke tí wó cee gî, 'bí mbe tala có mì wó giì 'dè có jì yí, máa, «Tùbà cèè kèjì bà 'deke tí jì Mbírì jì ze go ñindi Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù náa yí me jì ndâ mbe tala có mì wó nó gi, Mbe ñibà i.»

² Káa Jézù giì 'visì có jì ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yò 'deke tí yo jì Mbírì éno máa, <Buù, à ùlù rè lo. Gí gí bà dù tí gba.

³ Je i-zó-zò jì ze ta ɾi 'dáá gî.

⁴ Si có gítí ndâ vò i mì ze mí to, tacó ze kù si có gítí ndâ vò i mì ndâ ka ze mí to. Si ze mí gbí ndâ i ñinó mbe kù eendi ze gítí vò i lá.> »

⁵ Káa Jézù giì 'dè có jì ndâ mbe tala có mì wó máa, «'Bí 'duù 'do gbí òkò tí yo nò má ya gí mì kómbe wó ta kpo-gbí'o, bìndi yí giì gbà njekèjì muu wó máa, yí je làmbu i-zó-zò jì yì,

⁶ wàa yì 'ví ya tí jì 'bí kómbe yì mbe gí 'do muu njà nó giì gbaaka yì si o gbooko gî nò,

⁷ káa kómbe wó nò giì 'visì có jì yí máa, <Si bà pèè mbí ye mí to, tacó ze kpò gbí njekèjì gî.

Kpokèjì bà je 'bí ña i mì ye kpónó ji wò wálá, tacó ze ta ndâ 'viì mì ye kù tè ñi.› A ña yè ká bà bàkà tí?

⁸ Ye kù 'dè có ji yo máa, 'dakò tí nò, kpétí má je i-zó-zò ji mbe gbà njekèjì muu wó nò gítí có kómbeè tí nó á gbí òkò tí ndú ta yí nó lá, yí bà je ji yí tacó bà dò nô 'do ɾo wó gî.

⁹ «Káa ye kù 'dè có ji yo éno máa, yo yù i, wàa áá bà je i tí nò ji yo gî. Yo pà i wàa yo bà 'de i tí nò gî. Yo ku njekèjì wàa áá bà njaanga ji yo gî.

¹⁰ Tacó áá bà je i ji 'duù ñinó mbe yù i nó gî, 'duù ñinó mbe pà i nó, bà 'de i tí nò gî, à delè bà njaanga njekèjì ji 'duù ñinó mbe gbà njekèjì nó gî

¹¹ «À bu 'viì ngàyi gbí òkò tí yo ká bà je yâ-kpoo ta zì kpoo tí ji 'viì mì wó, náa 'viì má yù yâ-sè 'do tí wó?

¹² À bu 'viì ngàyi ká bà je sene ji 'viì mì wó, náa 'viì má yù pàrà nguù 'do tí wó?

¹³ Káa ndâ vò 'duù go yo nò má ni bà je tó i ji ndâ 'viì mì yo gî, Bu yo tí nó á gbíri nó 'ví tuu Bèri-mì-Mbíri ji ndâ mbe 'deke tí ndú ji yí lá?»

Ndâ Jùdéyà cu có bà toko có ta Bèlìzèbùlù mítí Jézù

¹⁴ Ta o tí nò, Jézù kù mòkò 'bí i mbe ɛɛ nje 'bí 'dakò 'do tí bà 'dè có gî 'do gbí muu wó. I tí nò mâ gii co 'do gbí muu 'dakò tí nò gî, 'dakò tí nò gii 'bità bà 'dè có. Nje ndâ 'duù gii 'dèè gítí bà 'di kòcò 'dakò tí nò gî.

¹⁵ Káa ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndú bà-i-nò kù gii 'dè có máa, «A Bèlìzèbùlù, tí Gba-vò-i, ká

kù je wotí bà mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù jì yí.»

¹⁶ Ndâ 'bí 'duù ñìndi ndú gii 'dè có jì yí ta tìrì máa, yí bàkà serè jì ndâ yì, wàa ndâ yì 'ví ñò tí ñi éno máa, a Mbíri ká kù je wotí bà mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù jì yí.

¹⁷ Káa Jézù gii 'vìsì có jì ndú gí tàkò ña bà koṛo có mì ndú ñò, máa, «Có mì ndâ 'duù mì gba má toko lá, 'bá mì gba tí ñò bà 'bu gí. Có mì ndâ 'duù á rùkàtìi mì ndú delè má toko lá, 'bá tí ñò bà sì tí wálá.

¹⁸ Káa Gba-vò-i má ñjèè gbí 'bá mì wó gí, 'bá mì wó ñò bà rò tìyò ta ña kpokèjì ngàyi, náa yo má 'dè có éno máa, ye kù mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù ta wotí mì Gba-vò-i ñò?

¹⁹ Ye má kù mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù ta wotí mì Gba-vò-i, ndâ 'vii mì yo kù mòkò ndú ta wotí mì 'di? À má éno, ndoo si ndâ 'vii mì yo 'ví waa ngbàngà jì ndoo.

²⁰ Káa ye má kù mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù ta wotí mì Mbíri, gbí éno máa, Mbíri gí tí gba mì yo gí.

²¹ «Cèe wu 'dakò ta ndâ zì'i 'bì wó má kù ù règbà ndâ i mì wó, muu ndâ i mì wó ñò bà ba wálá,

²² yee ká tí o tí ñò náa 'bí ngbílí mbe da gbí ka wó ngbílí má kì'viki gbí bá ganda mì wó gí, yí bà gii kaa ndâ i mì wó.

²³ «Có mì 'duù má toko ta ye lá, yí a mbe jòò gbí có ta ye. 'Duù má kili i ta ye lá, kù jaaka gbí i.

Bà dele ndi vò bèri

24 «À má mòkò i 'do gbí muu 'duù, i tí nò kù ya gí bà wùùkù to ta ndi gbí ndâ kángáá nga ngoò, kù pà bà bàndò bà tèwo wó. Káa bà 'de bàndò bà dù yí tí má kpò yí gí, yí bà 'dè có máa, «Bà ì ngèlè gí ndiì kpò a ngo. À má éno, ye bà dele ndi ye ya gítí ká 'bá mì ye.»

25 Yí má dele ndi wó ya gí bà 'de à 'viindi tà'i tí nó náa yí co 'do tí nó gí,

26 yí bà dele ndi wó ya gí bà gí ta ndâ 'bí ka wó tí ndâ fùúfù mbe ndii yí gí, vô-nje só, gí gbí muu 'duù tí nò, yee tí o tí nó náa ndú volo 'duù tí nò gí.»

Cèe bà peteke tàkòcò 'duù

27 Si Jézù kù 'dè ndâ có tí nò, 'bí niì gii 'dè có ta kòcò wó ngéé gí yaà 'do gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nò mbe kili nò, máa, «À ùlù niì tí nó tí mbe jò wò, náa wò kpolo ta ngo kí wó nò!»

28 Káa Jézù gii 'vìsì có ji niì tí nò máa, «À nìkì a bà ùlù ndâ mbe 'di có mì Mbírì bìnđi ndú gii bàkà go có tí nò, á cotí bà ùlù nawu ye.»

Serè mbe bàkà tí mítí Jónà

29 Jézù mà gii nò ndâ 'duù kù gii tí me mbè jèlè yí gí, yí gii 'dè có ji ndú máa, «Ndâ vò 'duù tí nó á gbí o tí nó nó kpónó kù tí nò, máa ye 'ví bàkà serè á ji ndâ yì. Káa àá bà tè ta ndú káa serè tí nó dígísèé mbe bàkà tí mítí Jónà tí 'bí mbe 'dòkò có mì Mbírì nò.

30 'Vii-mi-'Dakò bà túbà ji ndâ 'duù tí nó gbí o tí nó nó máa a Mbírì ká tuu yì, jé ká go bà tuu Jónà á ji ndâ 'duù gbí gbata Nínèvà dígísèé máa a Mbírì ká tuu yì.

31 «Niì tí nó táánò tí gbolò gba mì ndâ 'duù tí nó ta 'bá mì ndú mbe mò gí gbí'dè nó, bà kpì ngbàngà tí ndâ 'duù tí nó gbí o tí nó nó ta o bà co Ẹì bà waa có wúnò. Tacó yí te nó ngé 'do tàgbarì'o gí gí bà 'di ndâ có mì gbolò gba tí nó tí Sólómònì, tí mbe 'di gbí-o nó dígísèé gí. Káa yo zeke'o gí, 'bí i mbe me gbolò ndii Sólómònì gí kpónó kuu nò.

32 Ndâ 'duù gbí gbata Nínèvà bà kpì ngbàngà tí ndâ 'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó nó, ta o bà co Ẹì bà waa có wúnò. Tacó Jónà dígísèé kò-kò ta ndâ vò i mì ndú ji ndú, bìndi ndú gii 'vìsì muu ndú á 'do tí ndâ vò kpokèjì mì ndú gí. Káa 'bí i mbe me gbolò ndii Jónà gí kpónó kuu nò.

Ẹo 'duù a kùpò mì wó

33 «'Bí 'duù jé mbe òlò wu mí nje kùpò, bìndi yí gii 'bu i mí ọ ngba wu tí nò gí nò, wálá. Ndâ 'duù ta o 'dáá gí kù te ngba wu ká mítí bàndò ñinó náa ndú bà nò ta to ẹ̀gbà tí ndú.

34 Ẹo 'duù a kùpò mì wó. I má tí ndâ ọ lo wálá, ndú go áángá-aanga kùpò mbe ọ wu ká ọ-ọ. Gbí éno máa, sè dii lo 'dáá gí gbí ngba'o. Káa ndâ ọ lo má ta ósú tí ndú, go kùpò ñinó ta gúlúsù'o tí , náa à jè ta bà tù wu mí nje jé-jé nó, gbí éno máa, sè dii lo 'dáá gí gbí 'dí'di'o

35 À má éno, yo kpolo tí yo máa wu 'ví mee 'do nje kùpò mì yo, si yo mí gbí 'dí'di'o lá.

36 Ndâ bà to tí lo 'dáá gí má kù tòngbàà, dii lo 'dáá gí bà ngbaranga to go bà ngbaranga to mì wu á nje kùpò.»

Jézù ci ndâ mbe kpolo tí tàkìì ta ndâ mbe nìbà i mì ndâ Jùdèyà

³⁷ Jézù mâ giì cee ta có mì wó gî, 'bí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà giì tè'é tí wó gítí i-zó-zò á 'bá mì wó. Káa Jézù giì 'bì ngé káa tà bà zò i á kùro bà caka 'bì wó.

³⁸ Nje mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà tí nò giì 'dèè ta bà ò Jézù kù zò i kùro bà caka 'bì wó go i gbí tàkìì mì ndú tí ndâ Jùdèyà gî.

³⁹ Jézù mâ giì ò ènò, yí giì 'dè có jì 'dakò tí nò máa, «Yo tí ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà kpónó kù caka kapí ndâ kèsí ngo, ta kapí ndâ kùrùngbù, káa có gítí bà gbùrùngà ndâ 'duù, ta bà bàkà vò i, yè gbí njembí yo gî.

⁴⁰ Ndí yo ndâ ònókó! Áá táánò me káa gbèe Mbíri tí nó mbe bàkà kapí ndâ ká'i tí nó ká bàkà gbí ndú lá?

⁴¹ À nìkì éno máa, yo konì ndâ mbe yê ta ndâ 'bí i tí nó gbí ndâ ká'i mì yo nò. Tacó wàa ndâ i 'dáá gî 'ví dù ngbàrángà'i tacó tí yo.

⁴² «Káa yo tí ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà bà ò mítí yo! Yo kù njèè gbí ndâ ví kpátùyâ náa yo kili 'do gbí njí mì yo muu'bì, bìndi yo giì ruka 'do tí ndú gbaànjé-gbaànjé jì Mbíri, bìndi yo giì mò ndâ bà waa có ta yúco, ta bà zè Mbíri nìkì maa, gí nje seè. Yo kùtàá bà gò ndâ i tí nó me ta bà mò ndâ 'bí có mì Mbíri gí nje seè lá.

⁴³ «Yo tí ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà bà ò mítí yo! Tacó a tí yo a go bà ki tí yo dengece-dèngècè ta ndi pí ndâ banga mbata á tí ndâ bàndò bà kili ndâ 'duù gí bà ùlù Mbíri. Go

bà te duù mí tí bà 'vee yo mì ndâ 'duù á ta ndi tí ndâ bándò bà mà 'vélè delè tí yo ngé.

44 Yo bà ò mò mí tí yo! Tacó yo go ndâ muu'dú náa ndâ 'duù ò lá, bìndi ndú gii ò nó co pí ndú.»

45 Káa 'bí mbe òbà tàkii mì ndâ Jùdéyà gbaànjé gii 'visi có ji Jézù máa, «Nje zèè mù mì lo ò rò ze delè gî, Mbe òbà i.»

46 Káa Jézù gii 'visi có ji yí máa, «Yo tí ndâ mbe òbà i bà ò mò mí tí yo! Tacó gbímbí ndâ 'duù wálá ji yo ta bà 'deeke du ká'i mí muu ndú. Káa yo jé gítí bà koni ndú ta bà te ndâ du ká'i tí ò nji'dí wálá.

47 «Yo bà ò mò mí tí yo! Tacó a yo ká bì ndâ muu'dú ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri tí nó náa ndâ ká gù yo ziki ndú ò.

48 Yo 'dè ta nje yo gî, yo delè gii ùnje gítí ndâ i tí ò nó náa ndú bàkà ò gî, máa, a ndâ ká gù yo ká ziki ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri, káa yo gii bì òndi yo a ndâ muu'dú bìndi ndú.

49 Tacó éno, Mbíri tí Mbe 'di gbí-o gii 'dè có éno máa, «Ye bà tuu ndâ 'bí mbe 'dòkò có, ta ndâ 'bí tú mì ye, ji ndú, ndú bà waaka tàkòcò ndâ 'bí, ndú delè bà mèkè'i tí ndâ 'bí.»

50 Tacó éno, mbelè ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri tí nó mbe 'bità bà mii to 'do tí bà 'bità bà suu to tí nó nó 'ví dù tí 'bì yo tí ndâ 'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó ò.

51 Yo bà 'dè nderè bà mii ndâ tó 'duù tí nó mbe 'bità bà mii 'do tí Àbélè, yee tí Zàkàriyà tí nó náa yo zi yí mí gbí òkò ndâ bándò bà te i-cí-ci ta 'bá-Mbíri ò. Ye kù 'dè có ji yo éno máa, kózò tí ndâ

'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó nó bà 'dè nderè ku ndâ 'duù tí nó 'dáá gî.

⁵² «Yo tí ndâ mbe nibà tàkìì mì ndâ Jùdèyà bà òò mí tí yo! Tacó yo jèjèèkè tí yo mí njekèjì mì Mbírì jì ndâ 'duù go ndâ kî á ọ̀ mbu. Ndú bà ya gí gbí mbu wálá, káa ndú delè gítí bà si ndâ 'bí sè 'ví ya gí gbí mbu ká wálá!»

⁵³ Káa si Jézù kù gii nje nó 'do 'bá mì mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà tí nó mbe tè'é tí wó gítí i-zó-zò nó, ndâ có tí nó náa yí 'dè nó gii zèè tí ndâ mbe nibà tàkìì, tí ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà, ngé ndii gî. Bìndi ndú gii 'bità bà pà nje wó tacó wàa yí 'ví 'dè ndâ 'bí có ònínó náa à gbí njembí wó nó gí sè,

⁵⁴ tacó bà pà kpokèjì tacó bà zèè yí 'do tí ngo nje wó.

12

Jézù kpo-gbí-tà-tù ndâ mbe tala có mì wó

¹ Ta o tí nó ndâ 'duù gii tí me mbè mí mì Jézù, tí ọ̀ ònínó náa kpokèjì bà yuu kò gbí òkò tí ndú wálá. Jézù mà gii òò ènò, yí gii 'bità bà kpo-gbí-tà-tù ndâ mbe tala có mì wó kpédélé'i máa, «Yo kpolo tí yo 'do tí ọ̀'ù mì mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà. Ye kù nì a nambeè-ọ̀ tí nó náa ndú kù bàkà jì ndâ 'duù.

² À wúnò bà te i 'do nje ndâ i tí nó náa à kpónó 'buku i mí nje ndú nó 'dáá gî. À delè bà 'di ndâ có tí nó kpónó tí ndâ có kóó nó gbaànjé-gbaànjé gî.

³ À má ènò, à wúnò bà 'di ndâ có tí nó náa yo kpónó kù 'dè gbí 'dí'di'o nó 'dáá gî gbí ngbàà ọ̀.

Áá bà kò-kò ta ndâ có tí nó náa yo nè tí yo mí tà'i kù 'dè gbí kóó nó 'do pí cèlégé.

'Duù ñinó náa yo 'ví cì gúku tí wó nò

⁴ «Káa ye kù 'dè có jì yo tí ndâ kómbe ye máa, yo 'ví cì gúku tí ndâ mbe zi ò yò cuki nò lá.

⁵ Ye bà túbà tí ña 'duù tí nó náa yo 'ví cì gúku tí wó nó jì yo. Yo cì gúku a i tí 'duù ñinó ta wotí bà 'va lílì yo mí gbí vò bàndò á bìndì bà zi yo mì wó nò. Yo ùnje gítí có mì ye nò, yo cì gúku tí wó!

⁶ «À kù sì ndâ naṛù vò gí 'dè, me ká ta mìlímì sósò'ò cuki lá? Káa bà mbí Mbírì ò 'do tí 'bí gbaànjé lá.

⁷ Káa à kpétí káa ndâ ñì se muu tí muu yo, Mbírì 'deke ndú gbaànjé-gbaànjé 'dáá gí, gí. À má éno, yo cì gúku lá, tacó i gbí yo me gbolò ndii i gbí ndâ naṛù me mbè gí!

Bà ùnje gítí Jézù mí kùro ndâ 'duù

⁸ «Ye kù 'dè có jì yo ta yúco máa, 'duù má ùnje gítí ye mí kùro ndâ 'duù, 'Viì-mì-'Dakò wúnò bà ùnje gítí 'duù tí nó mí kùro ndâ basìlì mì Mbírì.

⁹ Káa 'duù má biya ye mí kùro ndâ 'duù, 'Viì-mì-'Dakò wúnò delè bà biya 'duù tí nó mí kùro ndâ basìlì mì Mbírì.

¹⁰ «Káa ye kpónó kù cì nó a yo máa, Mbírì bà je à-cee-gí jì mbe 'dè vò có gítí 'Viì-mì-'Dakò gí. Káa Mbírì bà je à-cee-gí jì mbe 'dè vò có gítí Bèrì-mì-Mbírì wálá.

¹¹ «Ndâ 'duù má kù ya ta yo gí gbí ngbàngà kùro ndâ 'duù a tí ndâ bàndò bà kili ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbírì, ta kùro ndâ mbe kù zogo ndâ

Jùdéyà, ta kùro ndâ gba, njembí yo 'ví mù éno máa, yo 'ví 'dè mí kùro kà a ña có yè wè, nò lá.

12 Tacó a Bèri-mì-Mbíri ká bà wu có tí nó náa yo 'ví 'dè nó ji yo.»

Jézù lòkò'bò có gítí bà tee njembí 'duù mítí ndâ kpo-kpò i muu to tí nò

13 'Bí 'dakò gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nò gii 'dè có ji Jézù máa, «Mbe nìbà i! 'Dè có ji ná'vindí ye máa, yí njèè gbí ndâ i bìndi bu ze á ji ze ta yí.»

14 Káa Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «A 'di ká bàkà ye tí gba mbe njèè gbí ndâ i mì yo ta ná'vindí lo á ji yo, 'dakò?»

15 Bìndi yí gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nó mbe tí bìnjìi nó, máa, «Yo njaanga ɾo yo, wàa yo 'ví kpolo tí yo, máa, yo 'ví dù tí ndâ mbe gbolò njembí lá, tacó à me ndâ kpo-kpò i tí nó mbe yè to mì 'duù nó ká kù si yí 'ví 'vala cèè bà 'vala ndò lá.»

16 Bìndi yí gii lòkò'bò có ji ndú máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò ta ndâ i mì wó me gbolò gii da cù tí i-serè.

17 Yí gii 'bìtá bà koro có ta kpéetí wó máa, «Ye kpónó 'ví bàkà a ña yè? Ye 'ví 'de bàndò gítí ña serè cù tí nó kòtí 'di?»

18 À nìkì éno máa, ye ki'viki ndâ coko'do-cókó'dó gálá tí nó kpónó ta ndâ i mì ye gbí ndú nó gí to, wàa ye 'ví bì ndâ 'bí wooko-wòòkò i mbe te ndâ 'bí i mì ye ta ndâ cù tí nó 'dáá gî.»

19 Bìndi yí gii dù kù koro có ta kpéetí wó máa, «Ye a mbe tó pá! Ndâ tó i ñinó ta go ndú tí ye nó 'dáá gî kuu mì ye gítí mbè ndoò. 'Válá tacó tí ye me có lá; ye bà dùlù tí ye ta bà zò i, ta bà njù pe.»

20 «Káa Mbírì gii 'dè có ji 'dakò tí nò máa, <Bèbìlì tí nó wúnó nó a bèbìlì bà cì wò, ndí lo ònókó! À má éno, a 'di ká bà zèè ndâ i tí nó náa wò kili ndú yè to gî nó, á bìndi lo?» »

21 Jézù gii yee nje lòkó'bò mì wó máa, «Ŋìnò a ña i tí nó mbe kù 'de ndâ mbe kù kili ndâ kpo-kpò i gítí miri ndú, káa Mbírì òò ndâ kpo-kpò i tí nò ọ̀ wó tí i lá nó, ká nò.»

Yo tee njembí yo mítí Mbírì

22 Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «À má éno, njembí yo 'ví si bà mù éno máa, <Ze bà zò a yè wàa ze 'ví 'vala tí ?> mí to. Yo delè 'ví me kpùrù-kpùrù éno máa, <Ze 'ví yuu a yè á mí kapí kù ze?» lá.

23 'Válá a kpóló-kpolo i ndii i-zó-zò gî, bìndi òò 'duu a kpóló-kpolo i ndii ndâ bongo gî.

24 Káa yo zeke káa ndâ gààna gî. Ndú ọ̀ ñí lá, ndâ gálá bà kili i delè mì ndú wálá. Káa ta ndâ ña ñìnò 'dáá gî, Mbírì kù ko ndú! Káa yo a ndâ kpóló-kpolo i co tí ndâ nuu gî.

25 Káa ta ndâ kpùrù-kpùrù-zò-wùràngú mì yo nò, a 'bí 'di gbí òkò tí yo ká bà uu go sáro cù ndii bà uu yí náa Mbírì cu ji yí nó gî?

26 Wotí bà bàkà ña làmbu ñìnò lê má tí yo wálá, njembí yo kù mù gítí sè ndâ 'bí i tacó yè?

27 «Yo zeke káa ndâ 'vì ndâ làngá gî. 'Bì tí ndú tacó bà te ña banga tí nò mítí ndú ta kpéétí ndú wálá, káa ye kù 'dè có ji yo ta yúco máa, à kpétí káa Sólómòni tí gbolò gba dígiséé náa àá mì wó a ndâ kpo-kpò i, yí jé yuu 'bí ña bongo ta banga tí mbe ndii ndâ 'vì ndâ làngá gî, nò lá.

28 Káa Mbírì má te ɲa banga tí nò mítí ndâ mbílì gbí jìlì, náa ndú wúnò kuu, káa à taàbé kù doo ndú ta wu, wotí bà je bongo ji yo bà kpò yí gî? Yo me ndâ 'duù mbe kù tee njembí yo mítí Mbírì kácá-kácá lá.

29 À má éno, yo tee njembí yo gá'dáá mítí có bà zò i, ta bà njù pe, lá.

30 Tacó a ndâ 'duù tí nò mbe ɲò cèe kpokèjì bà bàkà i ji Mbírì ni lá muu to tí nó nó ká kù si njembí ndú ká gítí bà koṛo có gítí ndâ i tí nò, káa Bu yo ɲò ɲa i tí nó mbe 'vii ta yo nó ni gî.

31 Yo si njembí yo gítí bà koṛo có á gítí có bà dù Mbírì tí gba, wàa a yí tí Mbírì ká bà je ndâ i tí nò ji yo.

Bà kpolo tí ndâ i ɲinó ta i gbí ndú nó á mí gbírì

32 «Yo cì gúku lá, ndâ rómbo mì ye, muu yo me mbè lá, káa tàkòcò Bu yo tí gba peteke gítí bà je 'bá mì wó ji yo gî.

33 Yo sì ndâ i mì yo 'dáá gí 'dè, wàa yo 'ví kaa i gbí ndú 'ví konì ta ndâ mbe yê. Yo cu ɲa kúúkpá ɲinó jé mbe yaka lá nó, wàa yo 'ví kpolo tí ndâ i mì yo mí gbí ndú á mí gbírì, tí bàndò tí nó náa muu ndú bà ba tí wálá nô. Tacó ndâ mbe ngbà bà di ká wálá, ndâ sù delè ká wálá.

34 Tacó njembí 'duù ta o 'dáá gî kù dù ká kácáá tí bàndò tí nó ta ndâ i mì wó tí nô.

Yo 'viindi tí yo

35 «Yo rò tìyò kpècè, wàa yo 'ví dù léngé-linge kù ù ta ndi ɲa i ɲinó bà gí nô. Yo si wu 'ví mee 'do nje kùpò mì yo lá.

36 Yo 'viindi tí yo, go bà 'viindi tí ndâ bòò mbe kù ù bà gí mbe tí ndú 'do bàndò bà ko niì, tacó

wàa à káa póo bà 'di wo tí wó kítíkí, ndâ yì 'ví njaanga njekèjì jì yí.

³⁷ Ndâ bòò tí nó mbe dù tí zò'o yee tí o bà gí mbe tí ndú nó bà dù a ndâ mbe tó pá. Ye kù 'dè có jì yo ta yúco máa, mbe tí ndâ bòò tí nó bà kì ndú mí to, bìndi yí gii kaa i-zó-zò ta 'bì wó mí kùro ndú.

³⁸ Ndâ bòò tí nó, náa mbe tí ndú má gí ta kpo-gbì'o, bìndi yí gii 'de ndú tí zò'o nó bà dù a ndâ mbe tó pá.

³⁹ Yo koṛo muu yo máa, mbe 'bá má òò o bà gí mbe ngbà gí, yí bà si mbe ngbà tí nó 'ví rì gí tà'i mì wó ngé gí wálá.

⁴⁰ À má éno, yo 'viindi tí yo, tacó yo bà òò o bà gí 'Vii-mi-'Dakò ni wálá, yí ba gbaaka yo gbááká-gbaaka.»

Ndâ tó bòò ta vò bòò

⁴¹ Piyétòrò bà-i-nò gii 'vee Jézù máa, «Wò kù lòkò'bò có tí nó a i jì ze tí ndâ mbe tala có mì lo cuki wèè, wò kù nì a ndâ 'duù 'dáá gí, Mbe nìbà i?»

⁴² Káa Mbe tí ndoo gii 'vee Piyétòrò, máa, «Tó bòò mbe kù bàkà nèté ta njembí wó gbaànjé, tí mbe 'di gbì-o náa mbe tí wó si yí tí mbe kpolo tí ndâ i-'bá mì wó 'dáá gí, wàa yí 'ví kù njèè i-zó-zò jì ndâ 'bí ka wó ta o bà zò i si yí muu nó, a 'di?»

⁴³ Bòò tí nó bà dù a mbe tó pá náa mbe tí wó má gí 'do muu nó gí 'bá káa yí gii 'de yí kù bàkà nèté mì wó 'dáá gí.

⁴⁴ Ye kù 'dè có jì yo ta yúco máa, mbe 'bá bà bàkà bòò tí nó tí mbe kpolo tí ndâ i-'bá mì wó 'dáá gí.

⁴⁵ Káa bòò tí nò má a 'bí ña 'duù mbe koṛo có máa, mbe 'bá kèjì gálà wálá, bìndi yí gii 'bìtá a bà zò i, ta bà ñjù pe 'bàà, kù mèèkè ta i tí ndâ 'bí ka wó bòò ñìnó náa mbe tí ndú si yí máa, yí kpolo tí ndú nó,

⁴⁶ ta ɾi tí nó náa mbe tí ndú bà dele gí gí bà gbaaka yí si yí kù bàkà ña i tí nó nó, yí bà waa có mítí wó, bìndi yí gii mò yí gí mì ndâ bòò tí nó tí ndâ mbe ngbútù mbe 'di có lá nô.

⁴⁷ «Káa bòò ñìnó mbe ñò có tí nó gbí muu mbe tí wó nó ni gí, káa yí gii 'viindi tí wó kùro bà gí mbe tí wó gí 'bá lá, yí delè gii bàkà go có tí nó lá nó, bà ñò mítí kù wó.

⁴⁸ Káa bòò ñìnó mbe ñò có tí nó gbí muu mbe tí wó nó lá, káa yí gii bàkà i ñìnó mbe 'vii tí i náa à 'ví gbì yí gítí gbì-gbì nó, bà 'de làmbu bà gbì tí gí. À má je i ji 'duù túkà'i, à delè kù koṛo có máa, yí bà ko mboo i tí nó túkà'i.

Jézù ñjèè gbí òkò tí ndâ 'duù

⁴⁹ «Ye gí tacó bà doo to tí nó ta wu, ye kùtáá má doo gí, ñjembí ye 'dèè gí!

⁵⁰ Ye kèjì gí bà kònò sé'i. 'Dóó ye má kònò bà sé'i tí nó cee 'do muu ye lá, ñjembí ye gí bà 'dèè wálá.

⁵¹ «Yo kù koṛo có máa, ye gí a i tacó bà 'viindi gbí òkò tí ndâ 'duù á muu to tí nó? Ñìnò me nderè bà gí ye gí muu to tí nó ká nó lá. Ye gí a i tacó bà volo gbí òkò tí ndâ 'duù.

⁵² 'Do tí kpónó kù ya gí kùro, muu ndâ 'duù má ɾùkàtìi vô, ndú bà ñjèè gbí òkò tí ndú gí. Có mì ndâ 'bí 'duù ta'ô bà ya ta có mì ndâ 'bí 'duù ñìnó

sósò'ò nó wálá. Có mì ndâ 'duù ñinó sósò'ò nó delè bà ya gí gbí có mì ndâ ka ndú ta'ò nó wálá.

⁵³ Ndâ bu ndâ 'vii-'dakò bà loko mítí ndâ 'vii mì ndú ta vò i; ndâ 'vii-'dakò delè bà loko ká mítí ndâ bu ndú. Ndâ nawu ndâ 'viní bà volo mítí ndâ nájú ndú; ndâ 'viní delè bà volo mítí ndâ nawu ndú ta vò i. Ndâ nawu ndâ 'vii-'dakò bà volo mítí ndâ nawù ndâ 'vii mì ndú; ndâ nawù ndâ 'vii delè bà volo mítí ndâ gù ndú, nawu ndâ 'dakò mì ndú.»

⁵⁴ Jézù gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nò mbe tì bìnjii nò, máa, «Yo tí ndâ Jùdéyà má ñò mù kù te mò gí tàbú, yo kù 'dè có máa, mù tí nó bà bè bà ni wálá, káa à kù bàkà tí go ngo nje yo nò.

⁵⁵ Yo má ñò pípiri kù pì 'do gbí'dè, yo kù 'dè có máa, gó ɾi bà dù ta ɾi tí nò ngé ndii gí. Káa có mì yo nò delè có to lá.

⁵⁶ Yo ñò ña i tí nó á kèjì nó ni 'do tí bà zeke cè kózò tí tàrì, ta cè kózò tí to gí, káa yo ñò ña i tí nó mbe kù bàkà tí kpónó nó ni lá, tacó yè, ndí yo ndâ mbe tiɾi?

Yo 'viindi gbí òkò tí yo ta ka lo mbe có

⁵⁷ «Yo koɾo muu yo wàa yo 'ví bàkà i ñinó jáá nó lá tacó yè?

⁵⁸ Có má gbí òkò tí yo ta 'duù, káa wò ñò ni tí vò i gí, bàkà wotí gítí bà mee wu 'do tí có tí nò gbí òkò tí yo ta yí nò kùro bà ya ta wò mì wó gí gbí ngbàngà. Tacó yí má yee ta wò á kùro ndâ gba gí, ndú bà je wò ji ndâ mbe kpolo tí zàa, máa, ndú nè wò mí tà'i.

⁵⁹ Ye kù 'dè có ji yo ta yúco máa, wò bà dù gbí zàa yee tí o tí nó náa wò sì có tí nò cee 'do muu lo gí.»

13

Yo má 'visì muu yo 'do tí ndâ vò i mì yo lá, yo bà mìi gî

¹ Ta o tí nò, ndâ 'bí 'duù giì 'dè có ji Jézù gítí bà ziki ndâ 'bí 'dakò tí ndâ Jùdáyà mbe 'do Gàliléyà mì Pilátò si ndú kù waa mbelè ji Mbíri á Jèrùzàlémè, bìndi mbelè ndâ 'duù tí nò náa Pilátò ziki ndú nò giì nònòkò tí ta mbelè ndâ nò náa ndú ci ji Mbíri nô.

² Káa Jézù giì 'vee ndâ 'duù tí nò máa, «Yo koṛo có máa, Pilátò ziki ndâ 'dakò tí nò tacó vò i mì ndú me gbolò ndii ndâ vò i mì ndâ sè ndâ 'duù Gàliléyà 'dáá gî, gî?

³ À me éno lá. Káa ye kù 'dè có ji yo máa, yo má 'visì muu yo 'do tí ndâ vò i mì yo lá, yo 'dáá gî bà mìi gî.

⁴ Káa ndâ 'dakò tí nó muu'bì-nje vô nje-vô ta'ô náa njà su-sú 'bá mìi ndú Silòwámù gbí gbata Jèrùzàlémè nó, yo koṛo có máa, ndâ 'bí 'duù ta vò i mì ndú mbe me gbolò kùṛo Mbíri ndii ndú á gbí gbata Jèrùzàlémè wálá?

⁵ À me éno lá! Káa yo má 'visì muu yo 'do tí ndâ vò i mì yo lá, yo bà mìi go bà mìi ndú nò 'dáá gî.»

Jézù lòkò'bò có gítí 'bí mû-mbiigá mbe ri lá

⁶ Jézù giì lòkò'bò có ji ndú máa, «Ta 'bí o gbaanjé, 'bí 'dakò ta mû-mbiigá gbí njí mì wó giì ya gí bà pà yú mbiigá gbí mû tí nò, káa yí giì 'dè gbèe ri mbiigá gbí mû lá.

⁷ Yí bà-i-nò giì 'dè có ji mbe kù bàkà nèté gbí njí mì wó ta kpo-tàkòcò, máa, «Nò káa ɲa i tí nò

gi. Nìno kpónó a bà ta'ò ndoò tí bà nò ye jí bà pà yú mbiigá 'do gbí mû tí nò, káa ye jé 'de gbèe i lá. À má ènò, da mû tí nò jí to. Gbí nderè bà gèè bè mì wó tii ta to gbí njí sínò wálá.»

⁸ «Káa mbe kû bàkà nèté gbí njí mì 'dakò tí nò giì 'visì có ji yí máa, «Si njí'dí kózò gi, kpo 'duù. Ye bà kili zì to mí ɾèngbó wó, wàa, ndà 'ví zeke ta ndoò gbaànjé má kózò gi.

⁹ Yí má ɾì gbí ndoò tí nó kèjì nó gî, à nìkì ma. Káa yí má ɾì lá, à 'ví da yí jí to go có mì lo nò.» »

Jézù 'vala 'bí niì ta ɾi bà wotí gbí tàkù mì ndâ Jùdèyà

¹⁰ Jézù ta o tí nò kû niìbà i ji ndâ 'duù á tí 'bí bàndò bà kili ndâ 'duù jí bà ùlù Mbíri, ta ɾi bà wotí gbí tàkù mì ndâ Jùdèyà.

¹¹ Ta o tí nò, 'bí niì ta i-gbí-muu wò kuu gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò mbe kili mí bàndò bà ùlù Mbíri nò. I tí nò ɾonoko niì tí nò ta ndoò muu'bi-nje vô nje-vô ta'ò. Yí giì bàkà ósú mítí niì tí nò, tí ɾa ɾinó náa niì tí nò kû giì nò nó ká 'bùrà-'bùrà éno.

¹² Jézù mâ giì ɾò niì tí nò, yí giì tè'é tí wó, bìndi yí giì 'dè có ji yí máa, «Nò'o mì lo cee gî, niì!»

¹³ Jézù giì tee 'bí wó mítí niì tí nò, bìndi ndòpí niì tí nò giì ya'va tí jáá gî. Bìndi niì tí nò giì 'bità bà ùlù Mbíri.

¹⁴ 'Bí gbolò 'duù tí kùro ndâ mbe kû kili mí bàndò bà ùlù Mbíri mâ giì ɾò bà 'vala niì tí nò mì Jézù ta ɾi bà wotí gbí tàkù mì ndâ Jùdèyà, yí giì 'dè có ji ndâ 'duù ta kpo-tàkòcò máa, «À kuu tí mì ndoo a ndâ sili vô-nje gbaànjé, tí ndâ sili bà bàkà nèté. Nò'o má tí 'duù, yí 'ví gí jí bà pà

yeè á gbí òkò ndâ sili tí nò, me ta ɾi bà wotí gbí tàkù lá!»

¹⁵ Káa Mbe tí ndoo gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Ndí yo ndâ mbe tiɾi! A 'di gbí òkò tí yo nò jé ká njaanga wú tí ndâ i-kó-ko mì wó, bìn̄di yí gii gbà ndú ya tí gí bà n̄jù ngo ta ɾi bà wotí gbí tàkù mì ndâ Jùdèyà lá?»

¹⁶ À má éno, ye 'ví njaanga miɾi n̄i tí nó tí nájú Àbìráámò nó 'do 'bì vò i tí nó mbe kò yí ta ndoò muu'bì-nje vò nje-vò ta'ò nó lá wàà?»

¹⁷ Có tí nò náa Jézù 'visì ji 'dakò tí nò nò gii te a nô mí ɾo ndâ mbe kù sogo yí tí Jézù. Káa líkí'o ndâ kpo-kpò i tí nò náa yí bàkà nò ká gii dù tí sè ndâ 'duù 'dáá gî.

Jézù lókò'bò có gítí n̄i ndí

¹⁸ Ta o tí nò, Jézù gii 'vee ndâ 'duù máa, «Bà dù Mbìɾi tí gba mì ndâ 'duù go ɱa yè? Ye 'ví 'vii mítí ɱa yè ji yo?»

¹⁹ À go n̄i ndí náa 'duù ɾò mí gbí n̄jì mì wó. N̄jì ndí tí nò gii kù tí gbolò mù náa ndâ nuù kù gèè 'bá mì gbí bè wó.»

Jézù lókò'bò có gítí ɾú'bù

²⁰ Jézù gii 'vee ndâ 'duù káká'i máa, «Ye kpónó 'ví 'vii ngú ɱa kèjì bà bàkà nambeè mì Mbìɾi ta ndâ 'duù ji yo mítí ɱa yè?»

²¹ À go n̄jù ɾú'bù, náa n̄i kù soo mítí kpàtà pe n̄jì'dí-n̄jì'dí kpòò yee tí o bà n̄i kpàtà pe tí nò.»

Rúú n̄jekèjì

²² Jézù gii n̄è nó kù ya gí Jèrùzàlémè ta bà nò ta bà gala ndâ 'duù ta ndi gbí ndâ gbata, ta ndâ to tí kpokèjì 'dáá gî.

23 Káa 'bí 'duù giì 'vee yí máa, «Muu ndâ mbe 'de 'válá bà me mbè wálá, kpo 'duù?»

Káa Jézù giì 'visì có jí tàkò 'vé mì 'duù tí nò jì ndâ 'duù, máa,

24 «Yo kili ndôngbú wotí mì yo, wàa, yo 'ví rì jí tà'i co a i tí rúú njekèjì. Ye kù 'dè có jì yo máa, ndâ 'duù me mbè bà jòò tí ndú tacó bà rì jí tà'i, káa ndú jí bà rì wálá.

25 Mbe 'bá má giì a jí yaà, bìndi yí giì kisi njekèjì gî, yo bà dù á sè kù gbà njekèjì ta bà tè'é tí wó, máa, «Njaanga njekèjì jì ze, kpo 'duù!»

«Káa yí bà 'visì có jì yo máa, «Ye òò bàndò tí nó náa yo gí 'do tí nó ni lá!»

26 «Káa yo bà-i-nò bà dù a i sè kù 'visì có jì yí máa, «Ndoò táánò zò i ta ndoo gbí gbèe ká'i gî. Ndoò delè ñjù ngo ta ndoo gbí gbèe kárà ngo gî. Wò delè táánò nò ta bà ñibà i jì ndâ 'duù gbí gbata mì ze gî, kpo 'duù!»

27 «Káa yí bà 'visì có jì yo káká'i, máa, «Ye òò bàndò tí nó náa yo gí 'do tí nó ni lá. Yo ya 'dáá 'do tí ye gí kàzô, ndí yo ndâ vò 'duù!»

28 Bìndi yo bà dù a i sè kù wa gbí ta bà 'vii tí yo ta sé'i, kù zeke ta ndâ Àbìráámò, ta Ìzákò, ta Jákóbè, ta ndâ 'bí mbe 'dòkò có mì Mbíri 'dáá jí jí tà'i mì Mbíri, káa à 'vaka yo jí sè gí!

29 Ta o tí nò, ndâ 'duù bà gí 'do cee muu to 'dáá jí jí bà zò i ta líkí'o tí ndú 'bá mì Mbíri!

30 Ta o tí nò, ndâ 'duù ñinó náa ndâ 'duù muu to tí nó kpónó si ndú tí i lá nó, bà dù tí ndâ 'duù ñinó náa à kù te duù mítí ndú me gbolò; bìndi ndâ 'duù ñinó náa ndâ 'duù muu to tí nó kpónó

kù te duù á mí tí ndú nó, bà dù tí ndâ 'duù ñìnó ta i gbí ndú kpokoo wálá nò.»

Jézù 'deke tí ndâ 'duù gbí gbata Jèrùzàlémè

³¹ Mâ gii zeke'o, ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkì mí ndâ Jùdáyà gii gí mí Jézù, bìndí ndú gii 'dè có ji yí, máa, «Njè nó 'do bà-i-nó gî, tacó Èródè tí gbolò gba kù po tìrì có bà zi wò.»

³² Káa Jézù gii 'vìsì có ji ndú máa, «Yo dele ndi yo ya gí bà 'dè có ji ngàmbé tí nò, máa, ye kù mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù, ye delè kù 'vala ndâ mbe nò'o, gbí rì tí nó wúnó, ta taàbé, ye bà cee ta nètè mí ye a i takàcò.

³³ Kpètí ká éno, ye bà dù a i muu nó wúnó, ta taàbé, ta takàcò, tacó bà zi mbe 'dòkò có mí Mbírì mí sè 'do gbí gbata Jèrùzàlémè me dú lá.

³⁴ «Ákoo ndâ 'duù Jèrùzàlémè! Ndâ 'duù Jèrùzàlémè! Yo kù ziki ndâ mbe 'dòkò có mí Mbírì! Yo kù 'vaka ndâ 'duù tí nó náa Mbírì tuu ndú ji yo nó ta díí! Ye jè ta bà kili yo mí njembí ye go bà kili ndâ 'vii mí na nguù mí tà mbírì wó nó ta bà me mbè, káa yo kpò ye gí!

³⁵ 'Bá mí yo bà jì'vì mòkò. Ye kù ci nó a yo máa, yo bà ñò ye káká'i wálá, yee tí o tí nó náa yo 'dè có ta nje yo máa, «Mbírì 'ví si 'duù tí nó mbe gí ta rẹ wó tí Mbírì,» nó gí.»

14

Jézù 'vala 'bí 'dakò káká'i ta rì bà wotí gbí tàkì mí ndâ Jùdáyà

¹ Ta 'bí rì bà wotí gbaànjé, Jézù gii ya gí bà zò i á 'bá mí 'bí gbolò mbe kpolo tí tàkì mí ndâ

Jùdèyà. Yí mà gii yee kà, ndâ 'duù 'dáá gî gii dù kù je mbí ndú kpolo ma ká gítí wó.

² Mâ gii zeke'o, 'bí 'dakò ta ndâ 'bì wó ta kò wó oko 'dáá gî gii ja tí wó gii mí Jézù.

³ Jézù mà gii ò yê ɾo 'dakò tí ò, yí gii 'vee ndâ mbe 'di gbí tàkii, ta ndâ mbe kpolo tí tàkii mí ndâ Jùdèyà, máa, «Bà 'vala 'duù ta ɾi bà wotí gbí tàkii mí ndoo tí ndâ Jùdèyà dú? À má me dú lá, yo 'dè ji ye.»

⁴ Káa ndú gii biya bà 'visì có ji Jézù gî. Tacó éno, Jézù gii zèè 'bì 'dakò tí ò, bìndi yí gii 'vala yí gî, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, yí ya gî.

⁵ Jézù mà gii je nó ji 'dakò tí ò gî, yí gii 'vee ndâ mbe 'di gbí tàkii, ta ndâ mbe kpolo tí tàkii mí ndâ Jùdèyà, máa, «'Viì mí 'bí 'duù 'do gbí òkò tí yo ò, delè 'bí i-kó-ko mí wó, má 'va tí gbí guu ta ɾi bà wotí gbí tàkii mí ndoo tí ndâ Jùdèyà, yí bà ja yí gî sè wálá?»

⁶ Bà 'visì có ji Jézù káká'i gii kpò ndú gî.

Bà si tí 'duù tí i ta kpéetí wó

⁷ Jézù mà gii ò ɲa bà jòò tí ndâ 'bí ka wó wɪɾi tacó bà ki tí ndú tí ndâ bàndò mí ndâ kpo-kpò 'duù gí bà zò i, yí gii lòkò'bò có ji ndú máa,

⁸ «'Duù má tè'é tí lo gí bà zò i á bàndò bà kò niì, si bà có ká ngé ya gí bà ki tí lo tí bàndò mí ndâ kpo-kpò 'duù ta muu lo mí to. Tacó ndâ-'bí-lá mbe 'bá tè'é tí ndâ 'bí kpo-kpò 'duù mbe ndii wó gî, gî.

⁹ Bìndi mbe 'bá bà gí gí bà 'dè có ji wò máa, <Si bàndò tí nó ji kpo 'duù tí ò.> Bà a wò 'do bà-i-ò kù ya gítí bàndò mí ndâ lúkúfà 'duù bà me a duù ta ò.

10 À má éno, à má tè'é tí lo jí bà i, ya jí bà ki tí lo tí bàndò mì ndâ lúkúfà 'duù. Mbe 'bá má ò maa, bàndò tí nò 'vii ta wò lá, a yí ká bà gí jí bà 'dè có ji wò maa, «A jí yaà, wàa wò 'ví ya jí bàndò mì ndâ ka lo kpo 'duù kà zô, kómbe ye.» Tù lo ndi bà gii uu ta o bà a wò jí yaà kú ya gítí bàndò mì ndâ kpo 'duù, tacó a te duù mítí lo mí kùro ndâ 'duù tí nó 'dáá náa yo kú ki tí yo to ta ndú nó gí.

11 Tacó 'duù má kú si tí wó tí i ta kpéetí wó, ndâ 'duù bà si yí tí i wálá. Káa 'duù mbe si tí wó tí i lá, ndâ 'duù bà te duù mì tí wó.»

12 Bìndi yí gii 'dè có ji mbe 'bá tí nó náa ndú kú zò i á 'bá mì wó nó, maa, «I-zó-zò má 'bá mì lo, kili me káa ndâ kómbe lo, ta ndâ ná'vindí lo, ta ndâ nambe lo, ta ndâ ka 'bá mì lo ònó náa áá mì ndú a i nó, tacó wàa ndú taàbé 'ví tè ta é tí lo gítí òndi ndú nó lá.

13 Bàkà i-zó-zò, wàa wò 'ví kili ndâ mbe yê, ta ndâ 'duù ònó mbe kú ìrì ta to, ta ndâ mbe ku kò, ta ndâ mbe sú ro, gítí .

14 Bìndi Mbíri bà bàkà nambeè ji wò, tacó wotí bà ko mboo i-zó-zò mì lo nó ji wò tí ndâ 'duù tí nó wálá. Mbíri bà ko mboo i-zó-zò mì lo nó ji wò ta o bà 'vala ndi ndâ mbe bàkà go có mì wó 'do gbí muu'dú ndú.»

Bà lòkó'bò gítí gbolò o bà zò i

15 'Bí 'dakò 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó mbe kú zò i ta ndâ Jézù nó mà gii 'di có tí nó náa Jézù 'dè nó, yí gii 'visi có ji Jézù maa, «Ndâ mbe zò i 'bá mì Mbíri wúnò bà dù a ndâ mbe tó pá.»

16 Káa Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò gii ci o ji ndâ 'duù me mbè máa, ndú ya gí bà zò i 'bá mì yì.

17 O bà zò i tí nò náa yí ci nò mâ gii me tí gî, yí gii bàkà i-zó-zò me gbolò, bìndi yí gii tuu bòò mì wó, máa, yí ya gí bà 'dè có ji ndâ 'duù tí nò náa yí ma có i-zó-zò ji ndú nò, máa, à bàkà i-zó-zò cee gî.

18 «Bòò mì wó mâ gii ya gí bà 'dè có tí nò ji ndâ 'duù, ndâ 'duù 'dáá gî gii ònòkò tí ndú 'do tí bà ya gí bà zò i gî. Kpédélé 'duù tí nó náa bòò tí nò 'de yí nó loko gbí 'bá wó, máa, «Nó kpónó kuu kò ye. Ye kú ya gí bà gala 'bí ña ngú ñí náa ye sì á kàzô. Ya gí bà 'dè có ji mbe tí lo, máa, ye biya bà gí tà é mì wó me bíyá-biya lá.»

19 «Bà só 'duù tí nó náa yí 'de yí nó gii 'dè tiri ji yí máa, «Kpokèjì bà ya ye ngé gî wálá, tacó ye kpónó kú ya gí bà òò nèté mì ndâ 'bí ngú mò'dú náa ye sì tacó bà ji ñí kàzô. Delè ndi lo ya gí bà 'dè có ji mbe tí lo, máa, gùù tè kàrà di lá.»

20 «Bà ta'ô 'duù gii ci yí ta tiri, máa, «Nìnò kpónó a bà ko niù mì ye gí tí gí 'bá ká nô. À da 'bò mítí kò ye gî.»

21 «Bòò tí nò gii dele ya gí 'bá, bìndi yí gii 'vanda ndi kòcò ndâ 'duù tí nò 'dáá gí ji mbe tí wó. Mbe tí wó bà-i-nò gii 'visì có ji yí ta kpo-tàkòcò, máa, «Goonó ya ta ndi tí ndâ kpokèjì gbí gbata, wò má 'de ndâ mbe yê, ta ndâ mbe sú ọ, ta ndâ mbe ku kò, ta ndâ 'duù ñinó mbe ki'viki mì to gí nó, wò 'ví gí ta ndú.»

22 «Bòò tí nò gii ma ndâ ña ndâ 'duù tí nò náa mbe tí wó 'deke ji yí nò, káa ndú yè tà'i bà zò i

lá. Tacó éno, yí gii 'dè có ji mbe tí wó máa, <Ye ma ndâ 'duù go có mì lo nò gî, káa ndú gii yè tà'i bà zò i lá, bu ye.>

²³ «Káa mbe tí wó gii 'visì có ji yí máa, <Ya ta ndi tí ndâ kpokèjì á sè 'do gbí gbata, wàa wò 'ví ma ndâ 'duù yee tí o tí nó náa tà'i bà zò i yè ta ndâ 'duù gî.>

²⁴ Bòò tí nò mâ gii kili ndâ 'duù yè tà'i bà zò i go kòcò mbe tí wó nò gî, mbe 'bá gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nò, máa, <Ye kù 'dè có ji yo máa, ndâ 'duù tí nó náa ye tè'é tí ndú káa ndú biya bà gí gí nó, bà tala i-zó-zò mì ye nó wálá.> »

I tàkò bà dù tí mbe tala có mì Jézù

²⁵ Ndâ 'duù me mbè gii kaa kù ko tàkò Jézù. Yí bà-i-nò gii 'visì tí wó gí ndii, bìndi yí gii 'dè có ji ndú, máa,

²⁶ «'Duù má gí gí mì ye, káa njembí wó ká kácáá tí ndâ bu wó, ta nawu wó, ta niù mì wó, ta ndâ 'viù mì wó, ta ndâ ná'vindí wó, ta ndâ námì wó, ta miṛi wó, 'duù tí nò bà dù tí mbe tala có mì ye wálá.

²⁷ 'Duù má te 'dóó njèèkpè mû mì wó, wàa yí 'ví gí tí gí tàkò ye lá, 'duù tí nò bà dù tí mbe tala có mì ye wálá.

²⁸ «Tacó 'bí 'duù 'do gbí òkò tí yo kpónó má kù bàkà có bà gèè 'bá, kpédélé có gbí muu wó bà dù me bà koṛo có gítí bándò bà 'de ndâ i-nèté gítí bà cee ta 'bá tí nò lá?

²⁹ À má éno lá, yí má duu káa ndâ kpalà mí tà to gî, káa bà cee sè nèté gítí 'bá gii kpò yí gî, ndâ 'duù bà ọo yí,

³⁰ máa, bà gèè 'bá kpò yí gî.

31 «À delè a gba ngàyi jé ká kù ya gí bà tè 'bí ka wó gba ta gó, náa yí má nò ni gí máa, wotí gó mì ka wó nò ndii yí gí?»

32 Yí má nò ni éno gí, yí bà tuu tú 'do ká tí 'dú, máa, ndâ yí 'dè có tí nò gbí òkò tí ndâ yí ta yí nò 'dé-'dè.

33 À má éno, 'bí 'duù gbí òkò tí yo mbe biya ndâ i mì wó 'dáá gí lá, bà dù tí mbe tala có mì ye wálá.

À kù yee tè zi ñinó náa gó zi cee 'do gbí gí nó gí 'dè

34 «Gó zi má kù gbí mbí zi, yí a tó i. Káa bà gó ngo zi tí nò má cì cee gí, kèjì bà dele ta gó zi gí gbí tè zi tí nò káká'i wálá.

35 Tè zi me i mbe zii to tacó ba ọ̀ i lá. Ndâ 'duù kù te tè zi yee ká tí vò i gí 'dè. À má éno, 'duù ñinó ta tù bà 'di có tí muu wó nó 'ví 'di có.»

15

Rómbo mbe gíri gí

¹ Ta o tí nò, ndâ mbe kù kili i-mírì me mbè, ta ndâ 'bí vo-vò Jùdéyà gù kaa ya kù 'di ndâ có mì Jézù.

² Ndâ mbe kpolo tí tàkìì, ta ndâ mbe nìbà tàkìì mì ndâ Jùdéyà mà gù nò éno, ndú gù 'bità bà 'dè víí có ta kòlòwò, máa, «'Dakò tí nò kù ñònòkò tí wó ta ndâ 'duù ñinó náa à mò ndú 'do gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà gí nò. Ndú delè kù zò i ta ndú gbí gbèè ká'i!»

³ Jézù mà gù 'di có mì ndú nò, yí gù lòkò'bò có ji ndú, máa,

4 «'Bí 'duù 'do gbí òkò tí yo nò kpónó má kù gbà ndâ rómbo mì wó zi'duù-vô, káa 'bí gbaànjé gii gĩrì gĩ, yí bà jee sè mbè ndâ ñinó kù zò i nó mí to, bìnđi yí 'ví ya gí bà pà bà tí gbèe ñinó mbe gĩrì gĩ nó, yee tí o tí nó náa yí 'de yí gĩ nó wálá?

5 Yí má 'de yí gĩ, yí bà te yí mí pààpì wó ta líkí'o kù ya tí gí 'bá.

6 Ta o bà ye ta yí 'bá, yí bà kili ndâ kómbe wó, máa, <Yo gĩ, wàa ndoo 'ví zò i ta líkí'o, tacó 'bí rómbo mì ye kùtáa gĩrì gĩ, káa ye gii 'dè yí gĩ!>

7 Ye kù 'dè có jì yo máa, ñinó a gbèe ña i tí nó mbe kù bàkà tí á gbíri nó ká nò. Gbèe mbe bàkà vò i muu to tí nó má 'visì muu wó 'do tí ndâ vò i mì wó gítì kpokèjì mì Mbíri, líkí'o wó tí Mbíri á gbíri ndii líkí'o ndâ mbè 'duù tí nó cúú-cu-cú mbe kù co tí kpokèjì mì wó nó gĩ.»

Njì gírìsì gbaànjé mbe gĩrì gĩ

8 Jézù gii 'vee ndâ 'duù máa, «Ndâ njì gírìsì muu'bì kpónó má mì niì, bìnđi 'bí gbaànjé gii 'va tí to á 'do tí wó ta bèbìlì, niì tí nó bà tù ngba wu, bìnđi yí gii pà ta tà'i léé gítì gbèe gírìsì mì wó nó wálá? Káa à má me tí tí i bà kaa tà'i tí nó, niì tí nó bà je kù'ò gítì gbí òkò ndâ ká'i pétékè'i, yee tí o bà 'de gbèe gírìsì tí nó wálá?

9 Yí má 'de gĩ, yí bà kili ndâ kómbe wó ta ndâ ka 'bá mì wó, bìnđi ndú bà da 'dì ta líkí'o.

10 Ye kù 'dè có jì yo máa, líkí'o kù bàkà ndâ basìlì mì Mbíri ta o tí nó náa 'bí mbe bàkà vò i gbaànjé má 'visì muu wó gítì kpokèjì mì Mbíri go éno.»

'Bí 'vii tí vò mbe volo gbí i

11 Jézù gii lòkò'bò 'bí có, máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò gii jò ndâ 'viì-'dakò sósò'ò.

12 Ndú mâ gii kpolo tè tí ndâ 'dakò gî, ònó tí 'viì nó gii 'dè có ji bu ndú ta 'bí ɾi gbaànjé, máa, <Je bà ndâ i mì ye á 'bá nó ji ye, bu ye.> Bu ndú bà-i-nò mâ gii njèè gbí ndâ i-'bá ji ndú go i gbí tàkìì mì ndú gî,

13 'viì-'dakò tí nò gii bàkà káa làmbu sili bìndi bà njèè gbí ndâ i mì ndú, bìndi yí gii kaa bà ndâ i mì wó 'dáá gî, yí gii ya 'do 'bá mì bu wó gí gbí 'dú to. Bìndi yí gii volo gbí ndâ i tí nó vùrù-vùrù go i mì mbúrù nô.

14 «Ngo mâ gii tè á bìndi ndâ i mì wó nò gî, go gii tè to tí nò náa yí 'dòkò ta 'bá ya gítí nò tí ònó ku. Káa gbèe i mì wó wálá.

15 Tacó éno, yí gii kpò tí wó mítí 'bí 'dakò tí 'duè gbí to tí nò. 'Dakò tí nò gii bàkà yí tí mbe kú je i-zó-zò ji ndâ kàdùrúkù mì wó.

16 Yí gbí ndâ o tí nò má 'de i-zó-zò mì ndâ kàdùrúkù, yí bà zò gî, káa a mbe je ji yí ká wálá.

17 Yí mâ gii koɾo có kpò, muu wó gii gí gítí wó gî. Bìndi yí gii 'dè có máa, <Ye kú cì ta go, káa yì ndâ mbe kú bàkà nèté 'bá mì bu ye kpónó gítí i-zó-zò wálá.

18 À má éno, ye bà dele ndi ye ya gí mì bu ye, wàa, ye 'ví 'dè có ji yí máa, «Ye bàkà vò i gítí Mbírì gî, ye delè bàkà vò i gítí lo gî, bu ye!

19 Ye 'viì tí mbe dù tí 'viì mì lo káká'i lá. Si ye 'ví dù tí 'bí mbe bàkà nèté mì lo gbaànjé.» >

20 «'Viì-'dakò tí nò bà-i-nò gii njè nó ya gí 'bá mì bu wó. Bu wó mâ gii ò yí 'do me 'dú kèjì,

yê ro wó giì bàkà yí gî. Yí bà-i-nò giì a ya gí bà kunduu yí, ta bà òlò gbí tù wó.

21 Káa 'viì-'dakò tí nò giì 'dè có ji bu wó, máa, <Ye bàkà vò i gítí Mbíri gî, ye delè giì bàkà vò i gítí lo gî, bu ye. Ye 'vii tí mbe dù tí 'viì mì lo lá.>

22 «Káa bu wó bà-i-nò giì tè'é tí ndâ bòò mì wó, máa, <Yo gí ta banga bongo ñinó ta ña wálá nó, ta banga i-tí-sìlì-'bì, ta tàrà.> Ndâ bòò tí nò má giì gí ta ndâ i tí nò gî, 'dakò tí nò giì zaa 'viì mì wó gî.

23 Bìndi yí giì 'dè có ji ndâ bòò mì wó, máa, <Yo ya gí bà gí ta 'bí 'viì-mò'dú ñinó ta banga diì wó nó, wàa yo 'ví bàkà ta i-zó-zò, wàa ndoo 'ví zò i ta líkí'o.

24 Tacó 'viì mì ye nó táánò cì gî, káa yí kpónó 'vala ndi wó gî. Yí táánò gíri gî, káa à kpónó 'de yí gî.> Ndâ bòò mì 'dakò tí nò má giì bàkà go có mì wó nó gî, ndú giì 'bità bà zò i ta líkí'o tí ndú.

25 «Ta o tí nò náa ndú kù bàkà ta ndâ i tí nò nó, kpo 'viì-'dakò mì 'dakò tí nò a i gbí njí. Yí má giì dooko gí 'bá yí giì 'di kòcò ndâ 'duù kù cè cè, ta bà dù ru.

26 Yí bà-i-nò giì tè'é tí 'bí bòò mì bu wó gbaànjé, bìndi yí giì 'vee yí, máa, <A yè ká bàkà tí ta bìndi ye 'bá tí nó?>

27 «Káa 'dakò tí nò giì 'visì có ji yí, máa, <A ná'vindí lo ká dele ndi wó 'do gbí to tí nó táánò náa yí ya gítí nô. Káa bu lo giì zi 'viì-mò'dú tí nó táánò náa ndoo ko yí ta banga diì wó nó tacó bà te ta wíri mítí wó, tacó yí dele 'do ká ta vò i tí wó wálá.>

28 «Tàkòcò 'viì-'dakò tí nò bà-i-nò giì kpolo ndii muu bà ya yí gí tà'i gî. Bu wó má giì ñò éno, yí

gii có gí sè, bìndi yí gii 'deke tí wó ji yí máa, yí ya gí tà'i.

²⁹ Káa 'vii-'dakò tí nò gii 'visì có ji bu wó, máa, <Nò káa ña mbè ndoò tí nó náa ye kù bàkà nèté ji wò go bòò mì lo nó gí! Ye jé ta 'bí gbèe ɾi ndii muu ndâ có mì lo lá. Wò jé je ji ye a yè? À kpétí káa vòò ɾókpô 'vii-bee sínò wò jé je ji ye, tacó wàa ze 'ví 'dè ta líkí nje ta ndâ kómbe ye lá!

³⁰ Káa wò kpónó gii zì a ngbú 'vii-mò'dú ta i ká gbí wó ji 'vii mì lo mbe kaa ndâ i mì lo ya gí bà volo gbí ndú ji ndâ vo-vò nù 'dáá gí, bìndi yí gii dele ndi wó.>

³¹ «Káa bu wó gii 'visì có ji yí, máa, <Ndâ kù dù ta ndâ 'bá ta o 'dáá gí. Ndâ i mì ye 'dáá gí a ndâ i mì lo, 'vii mì ye.

³² Ye te wiɾi mítí ná'vindí lo ta pétékè tàkòcò ye ká dú, tacó yí táánò cì gí, káa yí kpónó 'vala ndi wó gí; yí táánò gɾi gí, káa à kpónó 'de yí gí.>
»

16

Vò bòò tí mbe fíli 'bì

¹ Ta o tí nò, Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó, máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò ta ndâ i mì wó me gbolò gii 'di có máa, bòò tí nó náa yí te yí tí mbe kpolo tí ndâ i mì wó nó kù volo gbí ndâ i mì wó.

² 'Dakò tí nò bà-i-nò gii tè'é tí bòò mì wó nò, bìndi yí gii 'vee yí, máa, <Ndâ có tí nó náa ndâ 'duù kù 'dè ji ye ta ɾè lo nó a yúcó? Tùbà sè ndâ i gbí gálá ji ye, tacó ye káká'i gí bà si wò 'ví dù gbí gálá mì ye wálá!>

³ «Bòò tí nò mâ gii 'di có tí nò, yí gii koṛo có gbí njembí wó, máa, <Mbe tí ye kèjì gí bà mòkò ye 'do gbí nèté gî! Ye 'ví me ta tí ye ée? Wotí bà jì njí tí ye wálá. Káa áá ɾo ye a nô bà yù i.

⁴ À má éno, ye kpónó bà bàkà 'bí ña i 'dakò mì ye, tacó wàa yí kpètí má mò ye 'do gbí nèté gî, ye 'ví kù zò ta nje ye 'do mì ndâ 'duù tí nò.>

⁵ «Yí bà-i-nò gii tè'é tí ndâ 'duù ñinó ta i mì mbe tí wó muu ndú nô. Bìndi yí gii 'vee kpédélé 'duù 'do gbí òkò tí ndú máa, <Áá mì mbe tí ye muu lo a ée?>

⁶ «Káa 'dakò tí nò gii 'visì có jì yí, máa, <Áá mì wó muu ye a ndâ còngò bàà mbá zi'duù-vô.>

«Káa bòò tí nò gii 'visì có jì 'dakò tí nò máa, <Jaka tí ndâ mbílì tí nò náa wò táánò ki'viki tacó bà 'vii có gítí bà sè bàà tí nò nó 'do gbí wú gálà gî, wò 'ví si sè ndú mí gbí wú ká zi'duù-sónje muu'bi cuki.>

⁷ «Bòò tí nò gii 'vee 'bí 'duù káká'i, máa, <Káa wò ñindi lo, áá muu lo a ée?>

«Káa 'dakò tí nò gii 'visì có jì yí máa, <Áá muu ye a ndâ gboko cù 1,000.>

«Káa bòò tí nò gii 'visì có jì 'dakò tí nò máa, <Si mí gbí wú káa ndâ mbílì 800.>

⁸ «Mbe tí vò bòò tí nò gii ùlù yí gítí ña i yú ɾo tí nò náa yí bàkà nò, tacó 'duù ta ɾo wó mbe yú éno gbí òkò tí ndâ 'vii gbí ngba'o wálá.

⁹ «Tacó éno, ye kù 'dè có jì yo máa, yo bàkà nambeè jì ndâ 'duù ta ndâ i muu to tí nó, tacó wàa, bà ndâ i tí nò má da gî, Mbíri 'ví te ta wiri mítí yo á 'bá tí nó mbe dù tí ká nô.

10 'Duù má ni bà kpolo tí làmbu i ta njembí wó gbaànjé gî, yí bà ni bà kpolo tí ndâ kpo-kpò i ta njembí wó gbaànjé delè gî. Káa bà kpolo tí làmbu i ta njembí 'duù gbaànjé má kpò yí gî, bà kpolo tí ndâ kpo-kpò i ta njembí wó gbaànjé delè bà kpò yí gî.

11 Káa bà kpolo tí ndâ i muu to tí nó ta njembí lo gbaànjé má kpò wò gî, a 'di ká bà je ndâ i mì Mbírì jì wò, máa, wò 'ví kpolo tí ndú?

12 Bà kpolo tí ndâ i mì ndâ 'bí ka lo ta njembí lo gbaànjé má kpò wò gî, a 'di ká bà je i jì wò tí 'dóó nìndi lo?

13 «Gbèe bòò bà bàkà nèté jì ndâ 'duù sósò'ò ta njembí wó gbaànjé wálá. Yí má zè 'bí nìkì maa, yí bà zè 'bí ka wó nìkì wálá. Yí má kù te duù mítí 'bí , yí bà sì 'bí ka wó tí i wálá. Wò má kù bàkà nèté jì Mbírì ta njembí lo gbaànjé, wò bà 'de 'bí njembí tacó bà tee mítí ndâ i muu to tí nó wálá.»

Ndâ 'bí có náa Jézù 'dè ndú

14 Ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà, tí ndâ mbe go ndâ i muu to tí nó, mà gii 'di có tí nó náa Jézù 'dè nó, ndú gii ño Jézù ñó-ño.

15 Káa Jézù gii 'visì có jì ndú máa, «A yo ká kù bàkà tí yo tí ndâ 'duù jáá á kùro ndâ 'duù. Káa Mbírì ñò ndâ có gbí njembí yo ni gî. Tacó ndâ i tí nó náa ndâ 'duù kù si tí ndâ kpóló-kpolo i nó me ndâ i kùro Mbírì lá.

16 «Ndâ có mì Mòze, ta ndâ có tí nó náa ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì cu mí gbí ndâ wáràgà mì ndú nó, bàkà nèté yee ká tí o mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù. Bìndi bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù Mbírì tí gba gii 'bità tí. 'Do tí o bà 'bità bà

ma Banga-Ngú-Có tí nò, ndâ 'duù me mbè kù gii bàkà wotí tacó bà dù tí ña ndâ 'duù tí nó tí ndâ bòò-gba mì Mbírì.

17 Káa à peteke a bà 'bu ndâ tàrì ta to tí nó á cotí bà gírì 'bí làmbu ñì có té'déé éno 'do tí có mì Mòze.

18 «'Duù má ñjè ñì mì wó gî, bìndi yí gii kò 'bí ngú ñì, yí kù zi a ngbà ta ngú ñì tí nò. 'Duù delè má kò ñì tí nó náa 'dakò mì wó ñjè yí gî nó, yí kù zi a ngbà ta yí.»

Ndâ 'bí mbe da i ta Lázàrò

19 Jézù bà-i-nò gii lòkò'bò có jì ndú, máa, «'Bí 'dakò táánò tí mbe da i kù yuu káa ndâ kpo-kpò bòngò, yí delè kù zò káa tó i 'bàa ta rì 'dáá gî.

20-21 À gii te 'bí 'dakò tí mbe yê ta rẹ wó a Lázàrò, ta ndâ kà ta ndi tí kútí wó náa ndâ bô kù là ọ ndú, mí njekekèjì ndùgù mì 'dakò tí nó tí mbe da i nò, kù ù ndâ njúnjú i-zó-zò ñìnó mbe kù 'vaka tí to bìndi wó ta o 'dáá gî.

22 «Lázàrò má gii cì gî, ndâ basìlì mì Mbírì gii te yí ya tí gí rẹgbà tí Àbìráámò gbírì. 'Dakò tí nó tí mbe da i nò má gii cì gî, a gii duu yí gî.

23 Káa yí gii dù á tà to gbí sé'i á 'bá mì ndâ ku, bìndi yí gii ñò Àbìráámò me dú, bìndi Lázàrò kù kì tí wó to á rẹgbà tí wó.

24 Bìndi yí gii tò kù ta bà 'deke tí wó jì Àbìráámò, máa, «Nò yê ọ ye, bu ye Àbìráámò. Si Lázàrò 'ví yuu sili 'bì wó gbaànjé mí gbí ngo, wàa yí 'ví si ngo tí nó á tí sili 'bì wó nò 'ví cì gí gbí nje ye, tacó bà 'dèè mè ye tacó ye gbí gbolò sé'i.»

25 «Káa Àbìráámò gii 'visì có ji 'dakò tí nò, máa, <Koro muu lo, máa, wò táánò kú 'vala gbí dà, 'viì mì ye, káa gbèè tó i mbe waa to có kòtí Lázàrò wálá. Káa à kpónó kú teke'de yí bà-i-nó, káa wò kú kònò sé'i.

26 Káa à me ká éno cuki lá, cèe gbolò pù ngo njèè gbí òkò tí ndoo gí. Kpokèjì bà ya ndâ 'duù 'do mì ze káa gí mì yo kà wálá. Kpokèjì bà gí ndâ 'duù 'do mì yo kà gí mì ze delè wálá.>

27 «Káa mbe da i tí nò gii 'visì có ji Àbìráámò, máa, <À má éno, bàkà nambeè mì lo, wò 'ví tuu Lázàrò gí gí 'bá mì bu ye,

28 wàa yí 'ví 'dè có tí kpoò ji ndâ ná'vindí ye vô mbe cì lá, máa, ndú 'ví gí gí gbí bàndò mbugo tí nò náa ye kpónó kuu gbí nó lá.>

29 «Káa Àbìráámò gii 'visì có ji 'dakò tí nò, máa, <Ndâ Mòze ta ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri kuu mì ndâ ná'vindí lo kà; si ndú 'ví 'di ndâ có mì ndú.>

30 «Káa 'dakò tí nó gii 'visì có ji Àbìráámò, máa, <À me éno lá, bu ye Àbìráámò. À má a vuuvuu ká co mítí ndú, ndú bà 'visì muu ndú 'do tí ndâ vô kpokèjì mì ndú gí.>

31 «Káa Àbìráámò gii 'visì có ji 'dakò tí nò, máa, <Ndú má biya bà 'di ndâ có mì ndâ Mòze, ta ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri gí, à kpètí káa ku ká 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó ká ya gí bà 'dè có ji ndú, ndâ có mì wó nò bà dù gbí tù ndú ká go cèe mòngò gbí tù bô.> »

17

Vò i kùro Mbíri

¹ Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ndâ i mbe eendi ndâ 'duù gítí bà bàkà vò i ta o 'dáá gí bà dù kuu, káa 'duù tí nó mbe kú gí ta ndú nó bà ò mí tí wó!

² À òkò a bà ẹre du díí mí tí mi ẹri ẹa 'duù tí nó, wàa à 'ví te ta yí 'va mí tà kàpá cotí bà volo muu 'bí 'viì gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ víí 'viì tí nó mì wó.

³ Káa yo 'ví kpolo tí yo, máa, 'Bí ná'vindirí yo gbaànjé má bàkà i lè gí, yo 'ví 'dè gbí vò i mì wó ji yí. Vò i mì wó nó má volo tí wó gí, yo 'ví si có gítí vò i mì wó nó mí to.

⁴ Yí má co ta yo tí kpokèjì òkò mbe lè gí ta bà vò-ẹre só gbí gbèe ẹri, káa bindi bà bàkà ndâ vò i mì wó nó yí kú gí gí bà 'deke tí wó ji yo máa yí káká'í bà bàkà ndi ẹa i tí nó wálá, yo 'ví si có gítí wó mí tò.»

Bà tee njembí mí tí Mbíri

⁵ Ndâ mbe tala có mì Jézù gii 'deke tí ndú ji yí máa, «Je wotí bà tee njembí ze mí tí Mbíri tí kpoò ndii òkò náa ze kú me kpónó nó gí ji ze, Mbe tí ze.»

⁶ Káa Jézù gii 'visi có ji ndú máa, «Yo kùtáá má kú tee njembí yo mí tí Mbíri kpétí ká nji'díí éno, yo má 'dè có ji 'bí gbolò mú-'belè máa, yí a ta tee wó wùkù 'do tà to, wàa yí 'ví ya gí bà ẹrò ndi tí wó mí tà kàpá, yí bà 'di có mì yo nó gí.

⁷ «Bòò mì 'bí 'duù gbí òkò tí yo nó kpónó má gí 'do gbí nji, má wálá 'do bà gbà ndâ rómbo, yí bà 'dè ji bòò tí nó máa, «Ndiì ngé ya gí bà zò i gí?»

⁸ Có náa yí bà 'dè ji bòò tí nó bà dù me éno máa, «Caka tí lo gí wàa wò 'ví bàkà i-zò-zò ji ye,

ye má zò i cee gî, wò 'ví gii ya gí bà zò ñindi lo> lá?

⁹ Yí 'dè ñikì maa ji bòò mì wó tacó bà bàkà nèté tí nó náa yí je ji yí nó gî?

¹⁰ Yo delè ká éno. Yo má bàkà ndâ nèté tí nó náa à je ji yo nó cee gî, yo 'ví 'dè có máa, <Ze káa ndâ bòò sínò, ze kú bàkà káa ndâ nèté ñinó náa à je ji ze nó cuki.> »

Ndâ 'bí mbe cì muu'bi

¹¹ Jézù gii ñjè nó kú ya gí Jèrùzàlémè co tí wúngbó to tí nó gbí òkò tí ndâ Sàmàriyà ta Jùdéyà nò.

¹² Yí mâ gii yee 'bá mì ndâ 'bí 'duù, á gí ndii 'do gbí gbata, ndú gii 'de tí ndú ta ndâ 'bí mbe cì muu'bi. Káa ndâ mbe cì tí nò gii rò tíyò 'do tí Jézù janga-jàngá gí ndii.

¹³ Bìndi ndú gii 'deke tí ndú ji yí ta kòcò ndú ngará gí yaà máa, «Jézù, Mbe tí ze, ñò yê ɾo ze!»

¹⁴ Jézù mâ gii zeke ndú, yí gii 'dè có ji ndú máa, «Yo ya gí bà túbà tí yo ji ndâ bu-Mbíri.» Káa si ndú kpokèji ta nó kú ya gí mì ndâ bu-Mbíri, ndú mâ gii ñò cì cee 'do tí ndú 'dáá gí gí.

¹⁵⁻¹⁶ 'Bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó muu'bi náa cì cee 'do tí ndú nó, tí 'duù Sàmàriyà, mâ gii ñò bà cee cì 'do tí wó, yí gii dele ndi wó jee bà ya gí mì ndâ bu-Mbíri mí to, ta bà ùlù Mbíri ta kòcò wó ngéé gí yaà. Yí mâ gii yee mì Jézù, yí gii ìrì ta muungbó wó ya gí bà zèè kò Jézù, ta bà 'dè ñikì maa ji yí.

¹⁷ Káa Jézù gii 'vee 'vé máa, «Muu ndâ 'duù tí nó náa cì cee 'do tí ndú nó kùtáá me muu'bi lá? Káa sè ndâ 'duù ñinó vô-nje nà'ò nó ngò?

18 Káa à dele gí gí bà ùlù Mbírì káa gbèè 'dakò tí nó mbe 'dó-'do tí 'duù Sàmáriyà nó tacó yè?»

19 Bìndi yí gii 'dè cò ji 'dakò tí nó máa, «A gí yaà, wàa wò 'ví ya ta nó mì lo, tacó bà tee njembí lo mítí Mbírì 'vala wò gî.»

Bà gí o bà dù Mbírì tí gba tí to tí nò

20 Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà gii 'vee Jézù gítí o bà gí Mbírì gí bà zogo to tí nò. Káa Jézù gii 'visì cò ji ndú máa, «'Bí i mbe túbà bà gí o tí nó náa Mbírì bà gí tí gí bà zogo to tí nó nò wálá.

21 'Bí 'duù ta wotí bà 'dè cò ji yo tí wó máa, <Yo nò nò! Mbírì kpónó kù zogo to tí nò,> nò bà dù wálá; 'bí 'duù delè ta wotí tí wó tacó bà 'dè cò ji yo máa, <Yo nò zò! Mbírì kpónó kù zogo to tí zò,> bà dù wálá. Tacó Mbírì kpónó kù zogo to gbí òkò tí yo.»

22 Jézù mà gii 'visì cò gí tàkò 'vé mì ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdèyà nó gî, yí gii 'dè cò ji ndâ mbe tala cò mì wó máa, «Yo wúnò bà 'deke tí 'bí rì gbaànjé 'do gbí òkò ndâ mbè sili tí nó mì 'Vii-mi-'Dakò, káa yo bà 'de wálá.

23 Ta o tí nó ndâ 'duù bà dù kù nònòkò muu yo máa, <Yo zeke'o zò!> <Yo zeke'o nò!> Káa yo 'ví tè gí tàkò ndâ cò mì ndú nò gbaànjé lá.

24 Tacó o bà gí 'Vii-mi-'Dakò bà dù go mù mbe ì gbaànjé, bìndi ngba wó gii cee tàrì 'dáá gî.

25 Káa yí bà kònò a sé'i ta wotí tí kpédélé'i má kózò gi. Ndâ 'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó nó bà biya yí 'dáá gî má kózò gi.

26 «O bà gí 'Vii-mi-'Dakò wúnò bà dù ká jé go o mì Nówà dígíséé.

27 Gbí o mì Nówà nò, ndâ 'duù 'dáá gî kû zò i, ndâ 'duù kû njù pe, ndâ 'dakò ta ndâ niì kû kò tí ndú, yee ká ngé tí ɾi bà o Nówà gí gbí gbâ, bìndi ngo giì miì ndâ 'duù 'dáá gî.

28 O bà gî 'Vii-mì-'Dakò nò delè bà dù teke-tèkè go o mì Lótì dígísèé. Ndâ 'duù ta o tí nò kû zò i, ndâ 'duù kû njù pe, ndâ 'duù kû mà 'vélè ta bà sì i, ndâ 'duù kû ɾò njí, ndâ 'duù kû gèè 'bá.

29 Káa ta ɾi bà njè nó mì Lótì 'do gbí gbata Sòdómà, Mbíri giì si wu, ta ndâ i mbe kû lu wu, kû nì gí to 'do tàrì giì miì ndâ 'duù gbí gbata Sòdómà 'dáá gî.

30 Njìnò a ɾa i tí nó wúnò bà bàkà tí ta o bà co 'Vii-mì-'Dakò gí ɾo ɾi nô.

31 «Ta o tí nò, wò tí 'duù má pí 'bá, wò 'ví co gí to tacó bà ya gí bà kaa ndâ ká'i mì lo 'do tà'i lá. 'Duù ta o tí nó má gbí njí, yí 'ví dele ndi wó gí 'bá lá.

32 Yo koɾo muu yo gítí nawù Lótì!

33 'Duù mbe kû jè ta bà koɾo có máa 'válá mì yì a i 'bí yì, bà giɾi miɾi wó gî; káa 'duù mbe sì miɾi wó ji ku gî ká bà 'vala miɾi wó.

34 Ye kû 'dè có ji yo máa, ta bèbìlì tí nò, ndâ 'duù má sósò'ô gbí gbèè kpâ-sili, àá bà je 'bí 'duù gbaànjé gî, si ka wó mí to.

35 Ndâ niì má sósò'ô kû no 'vuù toko gbaànjé, àá bà je 'bí gbaànjé gî, si ka wó mí ɾo 'vuù.

36 Ndâ 'dakò má sósò'ô gbí njí, àá bà je 'bí 'duù gbaànjé gî, si ka wó mí gbí njí.»

37 Káa ndâ mbe tala có mì Jézù bà-i-nò giì 'vee yí máa, «Àá bà ɾuka ndâ 'duù ya tí gí kòtí 'di, Mbe tí ze?»

Káa yí gii 'visì có ji ndú máa, «Ndâ gálámhá má yaà kere-kèrèè, gbí có tí nò éno máa, ku i kuu gbí to tí nò.»

18

'Bí nawù ku tí vò mbe kpácà

¹ Jézù gii lòkò'bò 'bí có ji ndâ mbe tala có mì wó tacó wàa ndú 'ví me ta kpìikì-kpìikì gítí bà 'deke tí ndú ji Mbírì lá,

² éno máa, «Ta 'bí o gbaànjé dígíséé, 'bí gba mbe cì gúku tí Mbírì lá, delè mbe si ndâ 'duù tí i lá kù 'vala gbí 'bí gbata.

³ Bìndi 'bí nawù ku ta o 'dáá gí kù ya ta ngbàngà mì wó gí kùro gba tí nò, máa, <'Dè yúco je gítí có tí nó gbí òkò tí ze ta 'duù tí nó mbe zi ye gí nó gí!>

⁴ Niì tí nò nò gí gbí ngbàngà kùro gba tí nò ta cèè kòndi o, káa gba tí nò biya bà waa có mì wó gí. Gbí ndòngbú ñínó gba tí nò gii koro có máa, <Ye nò ni gí máa, gúku Mbírì tí ye wálá, delè nèté mì ye ta 'duù wálá,

⁵ káa kpácà gbí yì niì tí nó ngé ndii gí. À má éno, ye bà waa có mì wó ji yí. À má éno lá, yí bà gí kù pèè mbí ye ta o 'dáá gí.> »

⁶ Mbe tí ndoo gii 'vee ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo 'di có tí nò náa gba tí nò jé mbe waa yúco lá nò 'dè nò gí?

⁷ À má éno, Mbírì bà waa yúco ji ndâ 'duù mì wó náa yí ruka ndú, mbe kù 'deke tí ndú ji yí ta síí gbí wálá nó wálá? Gbí diì wó bà me a jàmànàkà gítí bà konì ndú?

⁸ Ye kù 'dè có ji yo máa, yí bà waa yúcó ji ndú ta zítí tí wó. Kpétí ká éno, 'Viì-mì-'Dakò má gí wúnò, yí bà 'de ndâ 'duù mbe kù tee njembí míí Mbírì muu to tí nó gí?»

Bà si tí 'duù tí mbe bàkà tó i kùro Mbírì

⁹ Jézù gii lòkò'bò có gítí ndâ 'duù ñinó mbe kù túbà tí ndú, máa, ndâ yì a ndâ mbe bàkà tó i, ta bà dù kù 'dè có ñónókó gítí sè ndâ 'bí 'duù nó,

¹⁰ máa, «Ta 'bí o gbaànjé ndâ 'bí 'dakò sósò'ô gii ya gí bà 'deke tí ndú ji Mbírì. 'Bí 'duù gbí òkò tí ndú gbaànjé a mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà, bìndi ka wó tí nó náa ndú ta yí nó a Jùdéyà tí mbe kù kili i-mírì mì ndâ Ròmánò.

¹¹ Ndú mâ gii yee 'bá-Mbírì gí, 'duù tí nó tí mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà nó gii rò tíyò, bìndi yí gii 'deke tí wó ta kpéetí wó ji Mbírì, máa, «Ye 'dè ñìkì maa ji wò tí Mbírì, tacó ye me go ndâ 'bí ña 'duù tí nó tí ndâ mbe gbolò njembí nó lá, ye me go ndâ 'bí ña 'duù tí nó tí ndâ mbe kù 'boo yúcó mì 'duù nó lá, ye delè me go ndâ 'bí ña 'duù tí nó tí ndâ mbe kù zingbà ta ndâ ñii mì ndâ 'duù nó lá. Co tí ndâ ña ñinò 'dáá gí, ye me go 'dakò tí nó tí mbe kù kili i-mírì mì ndâ Ròmánò á sè tí ye nó lá.

¹² Ye kù kònò go ta sili só gbí òkò ndâ 'bí ñi bà wotí ta ka wó ñi bà wotí. I má dí 'bì ye, ye kù mò bà ñìndi lo tí Mbírì ji wò go i gbí tàkii mì ze tí ndâ Jùdéyà.»

¹³ «Káa 'dakò tí nó tí mbe kili i-mírì mì ndâ Ròmánò nó gii rò tíyò gàa gí ndii 'do tí mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà. Bà te muu wó gí yaà gii kpò yí gí. Bìndi yí gii kunduu 'bì wó mí njembí

kû 'deke ta tí wó jì Mbírì máa, <Áá Mbírì, ò yê ɾo ye, tacó ye a mbe bàkà vò i.>

14 «Ye kû 'dè có jì yo máa, 'dakò tí nò tí mbe kili i-mírì nó dele ndi wó gí 'bá bindi bà 'deke tí wó jì Mbírì tí 'duù ònó náa à gbí òkò tí ndú ta Mbírì a nambeè. Káa ka nó mì wó 'de tó i 'do mì Mbírì lá. Tacó 'duù ta o 'dáá gî má kû luguu tí wó ta 'vèrè, mbe si yí tí i wálá. Káa 'duù má si tí wó tí i lá, à ta o 'dáá gî kû te duù mítí wó.»

Ndâ 'duù kaa ndâ ví 'viì mì ndú ya tí jì Jézù

15 Ta o tí nò, ndâ 'bí 'duù gî kaa ndâ ví 'viì mì ndú, máa ndâ yì ya ta ndú jì Jézù, tacó wàa yí 'ví tee 'bì wó mítí ndú. Káa ndâ mbe tala có mì wó gî mòkò ndâ 'duù tí nò ta ndâ 'viì mì ndú nò gí.

16 Káa Jézù gî tè'é tí ndâ 'duù tí nò ta ndâ 'viì mì ndú, bindi yí gî 'dè có jì ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo si ndâ ví 'viì tí nò 'ví gí gí mì ye. Yo tii ndú lá, tacó à kû dù tí ndâ bòò-gba mì Mbírì a ndâ 'duù go òa ndú nò.

17 Ye kû 'dè có jì yo ta yúcó máa, 'duù mbe ùnje gítí bà dù tí bòò-gba mì Mbírì go i mì làmbu 'viì lá, bà dù á 'bá mì Mbírì wálá.»

'Bí 'dakò ta ndâ i mì wó me gbolò

18 Ta o tí nò, 'bí 'dakò tí gbolò 'duù gî 'vee Jézù máa, «Tó Mbe nìbà i, ye 'ví bàkà a òa yè, tacó wàa, ye 'ví 'de ta òa 'válá ònó mbe cee lá nó?»

19 Káa Jézù gî 'visì có jì gbolò 'duù tí nò máa, «Wò nì tó 'duù mítí ye tacó yè? Tó 'duù wálá; tó 'duù káa Mbírì cuki.

20 Wò 'di ndâ có tí nó máa,
<Wò 'ví zingbà ta nìi mì 'dakò lá.
Wò 'ví zi 'duù lá.

Wò 'ví zingbà i lá.

Wò 'ví 'dè 'vére gítí 'duù lá.

Wò 'ví tègàrà ndâ bu lo ta nawu lo» nó gî.»

²¹ Káa gbolò 'duù tí nò gii 'visì có ji Jézù máa, «Ye 'bità bà kpolo tí ndâ có tí nò 'do gbí 'vii yee tí kpónó.»

²² Jézù mâ gii 'di có tí nò náa 'dakò tí nò 'dè nò, yí gii 'visì có ji yí máa, «Sè 'bí i mbe gboo 'do mì lo gî kuu tí . Ya gí 'bá, wàa, wò 'ví sù ndâ i mì lo 'dáá gí gí 'dè, wàa wò 'ví njèè ndâ i tí nó náa wò 'de gbí ndú nó ji ndâ mbe yê má gî, gbolò i 'ví dù tacó tí lo gbírì; wàa wò 'ví gí gí bà dù tí 'duù mì ye.»

²³ 'Dakò tí nò mâ gii 'di có tí nò, njembí wó gii volo gî, tacó ndâ i mì wó ògbù gé ndii gî.

²⁴ Jézù mâ gii nò bà volo njembí 'dakò tí nò, yí bà-i-nò gii zeke 'dakò tí nò, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, «Bà dù ndâ mbe kpo-kpò i tí ndâ bòò-gba mì Mbírì ká kpolo gí le!

²⁵ À peteke a bà rì 'bí gbolò nò go yége nó co gbí guù ngbàndú á cotí bà dù 'duù ònó ta ndâ i mì wó ògbù gé nó tí bòò-gba mì Mbírì.»

²⁶ Ndâ mbe 'di có tí nò náa Jézù 'dè nò bà-i-nò gii 'vee yí máa, «À má éno, a 'di ká bà 'de 'válá?»

²⁷ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Ndâ i ònó ta wotí bà bàkà ndú tí ndâ 'duù gé gí wálá nó, wotí bà bàkà ndú kuu tí Mbírì.»

²⁸ Káa Piyétòrò gii 'visì có gí tàkò có mì Jézù nò máa, «Ìò káa ze jee ndâ 'bá mì ze mí to gí, kú ru ndi lo gí!»

²⁹ Káa Jézù gii 'visì có ji ndâ Piyétòrò máa, «Ye kú 'dè có ji yo ta yúco, máa, 'bí 'duù má jee 'bá

mì wó, ta niì mì wó, ta ndâ ná'vindí wó, ta ndâ bu wó, ta nawu wó, ta ndâ 'viì mì wó, mí to tacó bà dù tí bòò-gba mì Mbírì,

³⁰ àá bà ko mboo ndâ i tí nó ta bà me mbè jì yí kpónó si yí kù 'vala muu to tí nó, delè wúnò ta o 'válá ñínó mbe cee lá nò.»

Bà ta'ô bà 'dè có mì Jézù gítí o bà kònò sé'i mì wó

³¹ Jézù gii kaa ndâ mbe tala có mì wó muu'bi-nje só nó 'do gbí òkò tí ndâ 'duù jí ndii, bìndi yí gii 'dè có jì ndú máa, «Ndoò kpónó kù ya jí Jèrùzàlémè, bìndi ndâ i bà bàkà tí gbaànjé-gbaànjé go ndâ có tí nó náa ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì cu mí gbí ndâ wáràgà mì ndú gítí 'Viì-mì-'Dakò nò.

³² Áá bà je yí jì ndâ tende ña 'duù. Ndâ tende ña ndâ 'duù tí nò bà ñonoko yí, ndú bà bàkà ndâ i-nò ta bà cù cù mítí wó.

³³ Ndú bà gbì yí, bìndi ndú bà zi yí gî. Káa bìndi sili ta'ô, yí bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gî.»

³⁴ Káa bà 'di gbí ndâ có tí nò náa Jézù 'dè nò gii kpò ndâ mbe tala có mì wó gî, tacó ndú ñò 'dóó i tí nò náa yí kù 'dè có jì ndú gítí nò ni lá.

Bà rì Jézù jí gbí gbata Jérìkò

³⁵ Jézù mâ gii dooko gítí gbata Jérìkò gî, yí gii 'de 'bí 'dakò tí mbe sú ɾo kù ki tí wó to á seè kpokèjì kù yí i 'do tí ndâ 'duù.

³⁶ Mbe sú ɾo tí nò mâ gii 'di kòcò ndâ 'duù me mbè kù ndii ta nó tí kpokèjì, yí gii 'vee nderè ndâ mbè 'duù tí nò.

³⁷ Káa ndâ 'duù giì 'visì có ji yí máa, «A Jézù tí nó mbe 'do Názàrètì nó ká kù ndii ta nó.»

³⁸ Mbe sú ọ́o tí nó mà giì 'di ẹ̀ Jézù, yí giì tè'ẹ̀ tí Jézù ta kòcò wó ngéé gí yaà, máa, «Jézù, 'Viì mi Dàvídè, ọ̀o yê ọ́o ye!»

³⁹ Káa ndâ 'duù tí nó mbe kù tè kùro Jézù nó giì do ta yí, máa, yí dù ngbì. Káa mbe sú ọ́o tí nó giì biya bà 'di có mi ndâ 'duù tí nó gí. Yí giì tè'ẹ̀ tí Jézù ta kòcò wó gí yaà ndii kpédélé ọ̀nó gí, máa, «'Viì mi Dàvídè, ọ̀o yê ọ́o ye!»

⁴⁰ Jézù mà giì 'di bà tè'ẹ̀ tí wó mi mbe sú ọ́o tí nó, yí giì ọ̀o tíyò, bìndi yí giì 'dè có ji ndâ 'duù máa, ndú ja yí gí tí ji yì. À mà giì ja yí ya tí ji Jézù go có tí nó náa yí 'dè nó gí, Jézù giì 'vee yí máa,

⁴¹ «Wò tè'ẹ̀ tí ye máa ye 'ví bàkà a ọ̀a yè ji wò?»

Káa mbe sú ọ́o tí nó giì 'visì có ji Jézù máa, «Njaanga ndâ ọ́o ye gí, kpo 'duù!»

⁴² Jézù bà-i-nò giì 'visì có ji mbe sú ọ́o tí nó máa, «Zeke'o! Bà tee njembí lo mítí Mbírì 'vala wò gí.»

⁴³ À káa pọ́o bà 'dè có tí nó mi Jézù, ndâ ọ́o mbe sú ọ́o tí nó sósò'ò ngé giì njaanga tí gí. Bìndi yí giì ru ndi Jézù ta bà ùlù Mbírì. Ndâ mbe ọ̀o bà njaanga ndâ ọ́o wó nó delè giì ùlù Mbírì tacó ọ̀a i tí nó mbe bàkà tí nó.

19

Zèkàwù tí mbe kili i-mírì

¹ Jézù mà giì ọ̀o gí gbí gbata Jérìkò gí,

² 'bí 'dakò tí kùro ndâ mbe kili i-mírì mi ndâ Ròmánò, tí 'duù ta ndâ i mi wó me gbolò, ta ẹ̀ wó a Zèkàwù,

³ gii bàkà wotí tacó bà ò Jézù ta ọ wó, káa à gii kpò yí gí, tacó yí me ndò, káa ndâ 'duù me mbè ngé ndii gí.

⁴ Tacó éno, yí gii ì ngèlè ya gí kùro, yí gii 'dò gí gbí mú tí kpokèjì tí nó náa Jézù kù ndii co tí nó, tacó bà cu ọ wó mítí Jézù.

⁵ Jézù mà gii gí gbúú-gbuu 'vii ta bándò tí nó náa Zèkàwù 'dò gí gbí mú tí nó, yí gii zeke'o gí yaà, bindi yí gii 'dè có jì Zèkàwù máa, «Zèkàwù, co gí to! Ngo've tí lo, tacó ye wúnó a wìri 'bá mì lo.»

⁶ Zèkàwù bà-i-nò gii co gí to 'do gbí mú 'vìrì-'vìrì, bindi yí gii te wìri mítí Jézù ta líkí'o tí wó.

⁷ Ndâ mbe ò Jézù tí wìri 'bá mì Zèkàwù 'dáá gí gii 'dè kòlòwò máa, «Yí a wìri mì mbe bàkà vò i.»

⁸ Káa Zèkàwù gii rò tíyò, bindi yí gii 'dè có ònínó gbí muu wó nó jì Mbe tí ndoo máa, «Ọò nò, Mbe tí ye, ye kèjì gí bà njèè gbí ndâ i mì ye sósò'ò 'vii ká 'vii. Ye 'ví je 'bí gbaànjé jì ndâ mbe yê. Sè ònínó, ye táánò má zò 've i mì 'bí 'duù gí, ye bà sì có i mì 'duù tí nó jì yí 'do tí ta ba nà'ò.»

⁹ Káa Jézù gii 'vìsì có jì Zèkàwù máa, «Ndâ 'duù 'bá tí nó wúnó 'vala gí, tacó 'dakò tí nó delè a 'vii mì Àbìráámò.

¹⁰ Káa 'Vii-mì-'Dakò gí a i tacó bà pà bà tí ndâ 'duù ònínó mbe gíri gí nó wàa yì 'ví 'vala ndú.»

Jézù lòkò'bò có gítí bà 'de i gbí i

¹¹ Jézù gii lòkò'bò có jì ndâ 'duù tí nó mbe kù sè tù ndú tí nje tí nó náa ndú 'dè ta Zèkàwù nó, si ndú dooko gí Jèrùzàlémè gí, káa ndâ 'duù gii

koṛo có máa, o bà tùbà tí Mbírì tí gba muu to tí nó me jé'déé gî.

¹² Tacó éno, Jézù gii lòkò'bò có ji ndú máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò, tí 'vii mì gbolò 'duù, gii bàkà nó tacó bà ya gí gbí 'bí to, tacó wàa à 'ví bàkà yì tí gba kà, má kózò gî, yì 'ví gii dele ndi yì gí 'bá.

¹³ Káa o kùṛo bà nje nó mì wó 'do 'bá, yí gii tè'é tí ndâ bòò mì wó muu'bi, bìndi yí gii njèè gboko ṛa gbaànjé-gbaànjé ji ndú. Bìndi yí gii 'dè có ji ndú máa, <Yo ko nji ṛa tí nó yee tí o bà dele ye.>

¹⁴ «Yí mâ gii ya gî, ndâ 'duù mì wó gii òndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndú, bìndi ndú gii tuu ndú ya tí gí tàkò wó, máa, ndú ya gí bà 'dè có ji ndâ kpo 'duù tí nó mbe kú le bèrè ji yí nó, máa, <Go bà dù 'dakò tí nó tí gba mì ze tí ze wálá.> Ndâ 'duù mì wó bàkà éno tacó go bà dù yí tí gba mì ndú tí ndú wálá.

¹⁵ «'Dakò tí nó mâ gii dele gí 'bá bìndi bà le bèrè ji yí, yí gii tè'é tí ndâ bòò mì wó náa yí njèè nji ṛa ji ndú nó tacó bà òndâ máa, ndú bàkà a ṛa yè tí wè.

¹⁶ Yí mâ gii 'vee ndú, kpédélé 'duù gii 'dè có ji yí máa, <Ye 'de gbí gboko ṛa tí nó náa wò táánò je ji ye nó a ndâ gboko muu'bi, gba mì ye.>

¹⁷ «Gba tí nó bà-i-nò gii ùlù bòò mì wó nó máa, <Wò bàkà nèté nìkì ma, tó bòò mì ye! Wò tùbà tí lo tí 'duù mbe kú bàkà nèté ta njembí lo gbaànjé mítí làmbu gboko ṛa gî. À má éno, ye bà bàkà wò tí gba mbe zèè ndâ gbata muu'bi.>

¹⁸ «'Bí bòò mì wó gii gí gí mì wó, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, <Ye yili 'do gbí gboko ṛa tí nó

náa wò táánò je ji ye nó ù ta ndi lo a ndâ gboko vò, kpo 'duù.>

19 «Káa gba tí nò gù 'visì có ji bòò mì wó nò máa, <Ye bà bàkà wò tí gba mbe zèè ndâ gbata vò.>

20 «Bà ta'ô bòò mì gba tí nò gù gí mí wó, bìndi yí gù 'dè có ji yí máa, <Gboko ña mì lo tí nó táánò náa wò je ji ye nó kuu nô, kpo 'duù. Ye kpolo tí tacó à 'ví pìi lá ù ta ndi lo mí ọ wu.

21 Gúku lo kpò ye 'do tí bà gàà tí gí. Tacó wò a vò 'duù náa i kpétí má me i mì lo lá, wò je gí. Wò delè a 'bí ña 'duù náa wò kpétí má ọ ní lá, wò kù kili i 'do gbí ní nô.>

22 «Káa gba tí nò gù 'visì có ji bòò mì wó nò máa, <Ndí lo wò bòò! Ye bà waa có mítí lo á 'do gbí po ngo nje lo! Wò ọ ye ní tí wò 'duù mbe kù je i ñínó náa à me i mì ye lá, ye delè kù kili i ñínó náa ye ọ lá nó 'do gbí ní.>

23 Wò táánò má te gboko ña mì ye nò ji 'bí mbe ji ní, ye kpónó dele nó gù 'de gboko tí nò jò 'bí ka wó gboko wálá gí?>

24 Gba tí nò bà-i-nò gù 'dè có ji ndâ 'duù tí nó jara-jàrà tíyò nó máa, <Yo te gboko ña tí nò 'do tí wó ji 'duù tí nò ta ndâ gboko ña mì wó muu'bi nô.>

25 «Káa ndâ 'duù tí nò gù 'visì có ji gba tí nò máa, <Ndâ 'bí gboko muu'bi sàà kuu mì wó, kpo 'duù!>

26 «Káa gba tí nò gù 'visì có ji ndú máa, <Ye kù 'dè có ji yo máa, i má kuu mì 'duù, à ta o 'dáá gí kù je i ji yí, káa 'dóó i 'duù má wálá, à kpétí mì wó káa yè wè, à kù je 'do tí wó gí.>

27 Káa à má gítí ndâ 'duù ñìnó mbe kù sogo ye, ta go bà dù tí ndâ bòò-gba mì ye tí ndú wálá nó, yo gí ta ndú kpónó, wàa à 'ví waaka ndú mí kùro ye bà-i-nô.> »

Bà rì Jézù gí gbí gbata Jèrùzàlémè

28 Jézù mâ gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nò cee gí, yí gii ñè nó kù ya gí Jèrùzàlémè.

29 Yí mâ gii dooko ta ndâ gbata Bètífáji ta Bètáníyà dè ta 'bí gú náa à kù nì mítí a Gú Mbâ gí, yí gii tuu ndâ 'bí mbe tala có mì wó sósò'ò gí kùro,

30 máa, «Yo ya gítí to tí zó náa yo zeke zô. Yo má yee kà, yo bà 'de ngbú 'vii-kècè náa 'duù jé o yí lá á kuu gbí wú kà. Yo njaanga yí 'do gbí wú gí tí .

31 Káa 'duù má 'vee yo máa, yo kù njaanga yí tacó yè wè, yo 'ví 'visì có ji 'duù tí nò éno máa, <A Mbe tí ze ká tuu ze.> »

32 Ndâ tú mì Jézù gii ya 'de ngbú 'vii-kècè go có tí nó náa Jézù 'dè ji ndú nô.

33 Káa si ndú kù gii njaanga ngbú 'vii-kècè tí nò, mbe tí wó gii 'vee ndú máa, «Yo kù njaanga ngbú 'vii-kècè tí nó tacó yè?»

34 Káa ndú gii 'visì có ji yí máa, «A Mbe tí ze ká tuu ze, máa, ze ya tí jì yì.»

35 Ndâ tú mì Jézù mâ gii yee ta ngbú 'vii-kècè tí nó náa yí tuu ndú, máa ndú ya gí bà ja gí tí jì yì nó gí, ndú gii ki ndâ bongo mí ndú mí pí tí wó, bìndi ndú gii ki Jézù mí pí ndâ bongo tí nò.

36 Jézù mâ gii 'bí nó gí, ndâ 'duù gii gò ndâ bongo mì ndú mí to á tí kpokèjì kùro wó.

³⁷ Káa si yí kù gii yaaka gí tàgbà Gú Mbâ, ndâ mbe tala có mì wó 'dáá gî gii 'bìtâ bà tò kù, ta bà cè cè, ta bà be ẹ̀ Mbírì gbí ta kòcò ndú ngéé gí yaà ta líkí'o ndâ serè tí nó náa ndú ọ̀ Jézù bàkà nó, máa,

³⁸ «Mbírì 'ví si gbolò gba tí nó mbe gí ta ẹ̀ wó tí Mbírì nò.

Mbírì 'ví dù tí gba tí gbírì.

À ùlù Mbírì ngéé gbírì!»

³⁹ Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nó mà gii 'di ndâ có tí nó náa ndâ 'duù kù tò ta kù nó, ndú gii 'dè có ji Jézù máa, «Mbe nìbà i, 'dè có ji ndâ mbe tala có mì lo máa, ndú dù ngbì.»

⁴⁰ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Ye kù 'de có ji yo máa, ndú kpèí má dù ngbì gí, ndâ díí bà dù ngbì wálá.»

Jézù wa gbí ta yê ọ̀ ndâ 'duù gbí gbata Jèrùzàlémè

⁴¹ Jézù mà gii dooko ta Jèrùzàlémè gí, yí mà gii ọ̀ muu gbata, yí gii 'dù ngo-ọ̀ wó gítí .

⁴² Bìndì yí gii 'deke tí wó máa, «Ọ̀ lo kùtàá má go ọ̀ ẹ̀ wàa wò 'ví ọ̀ ta ndâ i nìno mbe njaanga mị̀ri lo 'do gbí vò i! Káa, wotí bà ọ̀ ndú kpónó tí lo wálá!

⁴³ O bà gbo wò mì ndâ ku'dì tí lo kèjì. Kpokèjì bà ndo wò 'do 'bì ndú ta o tí nó bà dù wálá, tacó ndú bà da kándà mí ndú jèlè wò gbóó gí.

⁴⁴ Ndú bà toọ̀ nje yo ta ndâ 'vii mì lo ta to. Ndú delè bà ki'viki ndâ 'bá mì lo lú'bú-lú'bú gí to. Ndú bà bàkà éno tacó Mbírì táánò gí gí mì lo gí káa wò ọ̀ yí ni lá!»

Jézù rì gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri

⁴⁵ Jézù mà gii rì gí gbí gbata Jèrùzàlémè gí, yí gii ya gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri, bìndi yí gii 'bità bà mòkò ndâ mbe kû mà 'vèlè gbí ndùgù 'bá-Mbíri gí sè,

⁴⁶ ta bà 'dè có ji ndú máa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, Mbíri máa, <'Bá mì ye bà dù tí 'bá bà 'deke tí.> Káa yo kpónó gii 'visì tí bàndò mì ndâ mbe ngbà!»

⁴⁷ Jézù gii dù kû nìbà i ji ndâ 'duù á gbí ndùgù 'bá-Mbíri ta rì 'dáá gí. Káa ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ mbe nìbà i mì ndú, gii toko có ta ndâ 'bí kpo-kpò 'duù mì ndú tacó bà zi yí.

⁴⁸ Káa bà zi yí gii kpò ndú gí, tacó ndâ 'duù 'dáá gí ta o tí nò kû 'di có mì wó.

20

Ndâ Jùdéyà 'vee rẹ̀ mbe je wotí ji Jézù

¹ Ta 'bí o gbaànjé si Jézù kû nìbà i, ta bà ma Banga-Ngú-Có mì Mbíri ji ndâ 'duù gbí ndùgù 'bá-Mbíri, ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ mbe nìbà i mì ndú, ta ndâ kpo-'duù-'bá mì ndú, gii gí gí mì wó.

² Bindi ndú gii 'vee yí máa, «A 'di ká je wotí bà bàkà ndâ i tí nó náa wò kû bàkà nó ji wò? Nì rẹ̀ wó ji ze gi.»

³ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Ye delè bà 'vee yo ta 'vé gbaànjé, yo 'dè ji ye gi:

⁴ àá táánò a Mbíri ká je wotí bà caka tí ndâ 'duù ji Jòvànì, wèè, a 'duù ká je ji yí?»

⁵ Ndú mâ giì 'viiki gbí 'vé mì Jézù nò gbí òkò tí ndú, ndú giì 'dè có máa, «Ndoò má 'dè có éno máa, a Mbírì táánò ká je wotí tí nó ji Jòvànì, yí bà tè ndi tí wó gí bà 'vee ndoo káká'i máa, <Yo ùnje gítí wó lá tacó yè?»

⁶ Káa ndoo delè kpónó má 'visì có ji yí máa, a 'duù táánò ká je wotí tí nó ji yí, ndâ 'duù 'dáá gî bà 'vaka ndoo ta díí, tacó ndú 'dáá gî ùnje ta yúcó gî, máa, Jòvànì táánò a mbe 'dòkò có mì Mbírì.»

⁷ Tacó éno, ndú giì 'visì có ji Jézù máa, ndâ yí ñò mbe je wotí bà caka tí ndâ 'duù ji Jòvànì ni lá.

⁸ Káa Jézù giì 'visì có ji ndú máa, «À má éno, ye delè bà ñi rẹ̀ mbe je wotí bà bàkà ndâ i tí nó ji yo wálá.»

Jézù lòkò'bò có gítí ndâ 'bí vo-vò mbe bàkà nèté

⁹ Jézù bà-i-nò giì lòkò'bò có ji ndâ 'duù máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò giì ọ̀ro njí nẹ̀bítì mì wó, bìndi ndú giì 'vii có ta ndâ 'bí mbe bàkà nèté máa, ndú zeke'o tí , bìndi yí giì ya muu nó ta cèe gbolò o.

¹⁰ O bà kili i 'do gbí njí mâ giì me tí gí, yí giì tuu 'bí bòò mì wó gbaànjé ji ndâ 'duù tí nó náa yí si ndú mí gbí njí mì wó nó tacó bà i ñìndi wó. Bòò tí nó mâ giì yee ta có tí nó tí ndâ 'dakò tí nó, ndú giì gbì yí mòkò ya gí mì mbe tí wó ta kùnga 'bì wó.

¹¹ «Mbe njí tí nó káká'i giì tuu 'bí bòò mì wó ji ndú. Káa ndâ mbe nèté tí nó giì dele ndi ndú giì gbì bòò tí nó, ndú giì bàkà ndâ i-nô mítí wó,

bìndi ndú gii tuu ndi wó ji mbe nji go bô gbí ndi kiyà.

¹² Mbe nji mâ gii tuu bà ta'ô bòò mì wó ji ndú, ndâ 'dakò tí nò gii gbì kà mítí bòò tí nò, ndú gii ni yí ta kùnga 'bì wó 'do gbí nji gí sè.

¹³ Mbe nji tí nò gii 'vee tí wó gbí ñìnó máa, <Ye kpónó 'ví bàkà a ña yè? À má éno, ye bà tuu 'vii mì ye, tí wú-gbí-ré ye ji ndú. Ndâ-'bî-lá, ndú bà te duù mítí wó.> Yí bà-i-nò gii tuu 'vii mì wó nò ji ndú.

¹⁴ «Ndâ 'dakò tí nò mâ gii ñò 'vii mì mbe nji kèji gí mì ndú, ndú gii toko có mì ndú máa, <Ñizó a mbe mbèlè tí nó ká kèji zô. Ndoò zi yí gî, wàa à 'ví dù tí ñìndi ndoo.>

¹⁵ Tacó éno, 'vii tí nò mâ gii ye mì ndú, ndú gii ja yí 'do gbí nji gí sè, bìndi ndú gii zi yí gî.»

Jézù gii 'vee ndâ 'duù máa, «Yò koṛo có máa, mbe nji tí nò kpónó bà bàkà ta ndâ mbe nèté tí nò a yè?

¹⁶ Yí bà ziki ndú 'dáá gî, bìndi yí gii pà ndâ 'bí ngú mbe nèté.»

Ndâ 'duù mâ gii 'di có tí nò náa Jézù 'dè nò, ndú gii 'visì có ji yí máa, «Mbírì 'ví gí ta ña ñìnó lá!»

¹⁷ Jézù bà-i-nò gii zeke ndâ 'duù tí nò ngbóó, bìndi yí gii 'vee ndú máa, «Gbí có tí nó náa à cu mí gbí wàràgà mì Mbírì éno máa,

<A 'dóó díí tí nó náa ndâ mbe bì 'bá táánò bè gí nó

ká gí tí yú díí bà sè tà 'bá,> nó máa yè?

¹⁸ 'Duù má 'va tí wó pí díí tí nò, 'duù tí nò bà ki'viki njúkú-njúkú. Káa díí tí nò má 'va tí pí tí 'duù, yí bà 'ba'daka gbí 'duù tí nò gî.»

Bà gò i ji ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò

¹⁹ Ndâ mbe nìbà i, ta ndâ Kùro ndâ bu-Mbírì mì ndâ Jùdéyà mà gii 'dì có tí nò, ndú gii jè ta bà pà kpokèjì tacó bà zèè Jézù ká mì to nò, tacó ndú nò nì gí máa yí kù lòkò'bò có tí nò a i gítí ndâ yì. Káa gúku ndâ 'duù gii kpò ndú á 'do tí bà zèè yí gí.

²⁰ Mbí ndâ kpo-kpò 'duù mì ndâ Jùdéyà gii dù ká kácáá tí Jézù. Tacó éno, ndú gii tuu ndâ 'bí 'duù mì ndú mbe bàkà tí ndú tí ndâ tó 'duù tacó bà ya gí bà zèè mè Jézù, wàa ndâ yí 'ví kpi ta ngbàngà tí wó ji ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò.

²¹ Ndâ mbe ngìnò mì ndâ kpo-kpò 'duù mì ndâ Jùdéyà bà-i-nò gii 'vee Jézù ta tìrì máa, «Mbe nìbà i, ze nò nì gí máa, wò a mbe 'dè yúco, wò delè kù nìbà i ji ndâ 'duù ká jáá. Wò njèè gbí òkò tí ndâ 'duù, máa, nìno éno, káa njízo éno, nò lá. Wò kù nì káa bà kpokèjì yúco mì Mbírì ji ndâ 'duù.

²² Bà gò i ji ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò dú gbí tàkì mì ndoo tí ndâ Jùdéyà? 'Dè ña nìno náa à gbí muu lo nó ji ze gi.»

²³ Káa Jézù gii nò nì gí máa, ndú kù lè ji yì a wú.

²⁴ Tacó éno, yí gii 'visì có ji ndú máa, «Yo tù ña gùrúsù mì yo ji ye gi.» Ndá 'duù tí nò mà gii tù ña gùrúsù tí nó tí dínàrì nó ji Jézù gí, yí gii 'vee ndú máa, «Nìno a muu 'dì náa à ka mí gbí nó?»

Káa ndú gii 'visì có ji yí máa, «A muu ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò.»

Bìndi yí gii 'vee ndú máa, «Káa à cu mí gbí nó a rè 'dì?»

Káa ndú gii 'visì có ji yí máa, «A ɾè ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò.»

²⁵ Jézù bà-i-nò gii 'dè có ji ndú máa, «À má éno, yo je ndâ i mì ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò ji ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò. Wàa yo 'ví je ndâ i mì Mbírì ji Mbírì.»

²⁶ Bà zèè ngo nje Jézù mí kùro ndâ 'duù gii kpò ndâ 'dakò tí nò gí. Tacó éno, ndú gii dù ɾekpe-ɾekpèè ta có bà 'dé-'dè mì ndú wálá.

Bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú

²⁷ Ndâ 'bí ɲa Jùdéya mbe ùnje gítí bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú lá nó gii gí gí mì Jézù. Bìndi ndú gii 'vee yí máa,

²⁸ «Mbe nibà i, Mòze cu mí gbí wáràgà ji ze éno máa, 'duù má kò niì, káa ndú jò ta niì tí nò lá, bìndi yí gii cì gí, ná'vindí wó 'ví zèè 'bì nawù ku tí nò, tacó bà jò ndâ 'viì mí gbí mòkòkò bìndi wó.

²⁹ Káa ta 'bí o gbaànjé, kpo 'duù mì ndâ 'bí 'viì-'dakò náa nawu ndú jò ndú vô-nje só gii kò niì, káa ku gii je yí si ndú jò ta niì tí nò lá.

³⁰ 'Viì tàkò wó gii zèè 'bì nawù ku tí nò. Ndú delè gii jò ta niì tí nò lá, bìndi yí gii cì gí.

³¹ Ndâ 'viì-'dakò tí nò gbí yì nawu ndú 'dáá gí tè ɾì cìkii niì tí nò gbaànjé-gbaànjé gí, káa à 'vaka gí tàkò ndú 'dáá káa òkòkò.

³² Ku gii je niì tí nò si ndú ɾì gùù 'dáá gí.

³³ À má éno, niì tí nò wúnò ta o bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú bà dù a nawù 'di gbí òkò tí ndú, sé náa ndú 'dáá vô-nje só kò yí gí nó?»

³⁴ Káa Jézù giì 'vìsì có ji ndú máa, «Ndâ 'dakò ta ndâ nìi kù kò tí ndú muu to tí nò.

³⁵ Káa ndâ 'duù ònò mbe 'vii tí ndâ mbe 'vala ndi ndú bìn-di ku gî nó bà kò tí ndú bìn-di bà 'vala ndi ndú 'do gbí muu'dú wálá.

³⁶ Ndú bà cì wálá, tacó ndú bà dù go ndâ basìlì mì Mbìrì. Ndú delè bà dù tí ndâ 'vii mì Mbìrì, tacó ndú 'vala ndi ndú 'do gbí muu'dú ndú gî.

³⁷ Káa, à má gítí có bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú, Mòze 'dè có gítí ònò gbí tà-ká-tà gítí bè'i tí nó mbe kù doo nó gî. Yí nì mítí Mbe tí ndoo a Mbìrì mì Àbìráámò, Mbìrì mì Ìzákò, tí Mbìrì mì Jákóbè.

³⁸ Mbìrì a Mbìrì mì ndâ wu 'duù. Yí me Mbìrì mì ndâ ku lá, tacó ndâ 'duù 'dáá gî kùro Mbìrì a ndâ wu 'duù.»

³⁹ Ndâ 'bí mbe nìbà tàkìì mì ndâ Jùdèyà máa giì 'di có tí nò náa Jézù 'dè nò, ndú giì ùlù yí, máa, «Có mì lo nó ká ngbàrángà'i, Mbe nìbà i.»

⁴⁰ Gúku bà 'vee yí gítí ndâ 'bí i giì kpò ndâ 'duù gî.

Bìn-di-Mbìrì a 'vii mì 'di?

⁴¹ Jézù giì 'vee ndâ 'duù máa, «Ndâ 'duù kù 'dè có éno máa, Bìn-di-Mbìrì a 'vii mì Dàvídè ta òa kpokèjì ngàyi?

⁴² Tacó 'dóó kòcò Dàvídè náa à cu mì gbí wàràgà mì ndâ Muu Cè éno máa,

Mbìrì 'dè có ji Mbe tí ye máa,

<Ki tí lo gbí kù'bì mì ye,

⁴³ wàa ye 'ví bàkà ndâ ku'di tí lo tí ndâ i-tà-tàmà mì lo.>

44 Dàvídè má kù nì mítí Bìndi-Mbírì a <Mbe tí ye>, à má éno, Bìndi-Mbírì bà dù tí 'vii mì Dàvídè ée?»

Jézù ci ndâ 'duù gítí ndâ mbe nìbà i ji ndâ Jùdéyà

⁴⁵ Jézù giì 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó si mí kùro ndâ 'duù 'dáá gî, máa,

⁴⁶ «Yo kpolo tí yo 'do tí ndâ mbe nìbà i mì ndâ Jùdéyà. À tí ndú a go bà yuu ndâ nja-njà bongo kù jèlè ta to, ta go bà cu ndò mì ndâ 'duù gí bà 'vee ndú ta ndi tí ndâ bándò 'vélè, ta go bà ki tí ndú pí ndâ mbata kùro ndâ 'duù ta ndi tí ndâ bándò bà kili ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbírì, delè ta go bà ki tí ndú tí ndâ bándò mì ndâ kpo-kpò 'duù á tí ndâ bándò bà zò i.

⁴⁷ Ndú zò ndâ nawù ku karaka gî, ta bà bàkà tí ndú tí ndâ mbe 'deke tí ndú ji Mbírì ta bà 'vanda njà có. Mbírì bà waa có mítí ndú ta wotí tí ndii ndâ 'duù 'dáá gî!»

21

'Bí nawù ku mbe gò i ji Mbírì

¹ Jézù mâ giì zeke'o, yí giì nò ndâ mbe kpo-kpò i kù gò i á bándò bà kili i gítí 'bá-Mbírì.

² Yí bà-i-nò giì nò 'bí nawù ku tí mbe yê kù gò ndâ nji gùrúsù tí fádà sósò'ò.

³ Bìndi yí giì 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ye kù 'dè có ji yo ta yúcó máa, nawù ku tí nò tí mbe yê nò gò i me gbolò ndii ndâ 'duù 'dáá gî.

⁴ Tacó ndâ mbe kpo-kpò gùrúsù gò a ndâ 'bí ña njemèlè gùrúsù ñìnó náa ndú mò 'do tí ndâ

kpo-kpò gùrúsù mì ndú jí ndiì, ta nèté mì ndú tí wálá nò. Káa niì tí nó tí mbe yê nó gò a làmbu i tí nó 'dáá náa yí kù lì mítí nò.»

Jézù 'dè có gítí bà ki'viki 'bá-Mbíri

⁵ Ta o tí nò, ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù gù ùlù banga tí ndâ díí tí nó náa à bì ta 'bá-Mbíri nò, ta ndâ i-banga tí nó náa ndâ 'duù gò ji Mbíri nò. Káa Jézù gù 'dè có ji ndú máa,

⁶ «Ri bà ki'viki ndâ i tí nò lú'bu-lú'bu jí to ká gbaànjé. Áá kèjì jí bà voloko gbí ndâ i tí nò léé gî.»

⁷ Káa ndâ mbe tala có mì Jézù gù 'vee yí máa, «Ri tí nò bà co ta o ngayi, Mbe nibà i? Káa ze bà òò o bà co ri tí nò ni mítí yè?»

⁸ Káa Jézù gù 'visì có ji ndú máa, «Yo kpolo tí yo máa, 'bí 'duù 'ví ñonoko yo lá. Tacó ndâ 'duù me mbè bà kaa gí jí bà eendi yo ta rẹ ye. 'Duù ñinó bà o ká ta ñindi wó, máa, <Ye a yí tí Bindi-Mbíri! O tí nò dooko jé'déé gî!> Káa yo 'ví tè jí tàkò ndâ có mì ndú nó lá.

⁹ Yo má 'di có ndâ kpo-kpò gó, ta ndâ gbínje gbí òkò tí ndâ gba ta ndâ bòò mì ndú, njembí yo 'ví mù lá. Tacó ndâ i tí nò bà bàkà tí gí, káa ndòngbú o dooko lá.

¹⁰ Ndâ ña ndâ 'bí 'duù bà tè ndâ 'bí tende ña 'duù ta gó, ndâ gba delè bà tè ndâ 'bí ka ndú gba ta gó.

¹¹ To bà tanga tí, tí ndâ bándò me mbè, làngàwìrì ta ndâ i mbe pèè mbí ndâ 'duù bà ruku'bu ta ndâ 'duù cee to 'dáá gí. Ndâ seřè, ta ndâ i mbe te gúku mítí ndâ 'duù, bà bàkà tí tàrì.

12 «Káa kùro o bà bàkà tí mì ndâ vò i tí nò náa ye 'deke ndú ji yo nò, ndâ 'duù bà zèè yo ta kpo 'bì, ta bà mèèkè'i tí yo. Ndú bà kaa yo ya tí gí gbí ngbàngà kùro ndâ kpo-kpò 'duù ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbíri. Bìndi ndú bà nè yo mí gbí zàà. Ndú bà kaa yo ya tí gí kùro ndâ kpo-kpò gba, ta ndâ kpo-kpò 'duù. Ndâ 'duù bà bàkà ndâ ña ndâ vò i tí nò 'dáá náa ye 'deke ndú nò mító yo á muu ye.

13 Káa ñinò bà dù a tó o bà ma Banga-Ngú-Có mì yo ji ndâ 'duù ká nò.

14 À má éno, yo 'ví te mí gbí muu yo ká sàà éno máa, ñjembí yo 'ví mù máa, yo 'ví njaanga mĩri yo ta ña có yè wè, nò lá.

15 Tacó a ye ká bà wu ndâ có tí nó náa yo 'ví 'dè nó mí gbí nje yo. Ye delè ká bà je 'bí ña muu ji yo náa wotí gítí bà ọ̀rò tíyò nje có ta yo bà dù tí ndâ ku'dì tí yo wálá. Ndú delè bà 'de wotí gítí bà tò kponje ndâ có mì yo wálá.

16 Ndâ bu yo, ta ndâ nawu yo, ta ndâ ná'vindí yo, ta ndâ nambe yo, ta ndâ kómbe yo, ta o tí nò bà kpì ngbàngà tí yo, bìndi ndâ gba bà waa có ku mító ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí yo.

17 Ndâ 'duù 'dáá gí bà sogo yo muu ye.

18 Káa yo bà co 'do gbí ndâ i tí nò go késí á ọ̀ ngo.

19 À má éno, yo 'dò kò yo mí to gbàá, tacó ñinò a kpokèjì 'válá mì yo ká nò.

Bà mèèkè Jèrùzàlémè

20 «Yo má ñò ndâ àsìkèrì se 'dee Jèrùzàlémè gí, yo 'ví te mí gbí muu yo éno máa, kùro bà 'bu Jèrùzàlémè dooko gí.

21 Ta o tí nò, ndâ 'duù gbí to Jùdéyà 'ví fa ngèlè ya gí pí ndâ nja-njà gú. Ndâ 'duù gbí gbata 'ví njè 'do gbí gbata gí sè. Wàa ndâ 'duù ñìnó ta ndi 'do gbí gbata nó 'ví kaa ya gí gbí gbata lá.

22 Tacó ndâ sili tí nò bà dù a ndâ sili bà waa có mítí ndâ 'duù, tacó waa ndâ có tí nó gbí wáràgà mì Mbíri nó 'ví dù tí tí ndâ yúcó.

23 Káa àà bà volo a i ji ndâ mbe nakáyì, ta ndâ ni ñìnó náa ndâ 'vii mì ndú kú no kí nó, gbí ndâ sili tí nò! Tacó ndâ sili tí nò bà dù a ndâ sili bà bàkà ndâ i yé ọ, ta ndâ i kpo-tàkòcò mì Mbíri mítí ndâ 'duù.

24 Áá bà ziki ndâ 'bí 'duù gbí ndâ sili tí nò ta sizò. Bindi àá bà kaa ndâ 'bí 'duù tí ndâ zà-za gó ya cee 'bá mì ndâ 'duù ñìnó náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nó 'dáá gí. Ndâ tende ọ 'duù tí nò bà bàkà a ndi ndú mítí Jèrùzàlémè, yee tí o tí nó náa ndú bàkà bà 'bì ndú cee gí.

25 «Ndâ i-seṛè bà bàkà tí á ọ ndâ ọ, ta pì, ta ndâ yii. Ndâ 'duù muu to tí nó bà kònò sé'i. Ndú bà dù ẹkpe-ẹkpe ta gúku wo bà ẹngà mì bà gbàngà ngo gbí pù.

26 Ndâ 'duù bà ne'venge ta gúku si ndú kú ù ndi ọ i tí nó kẹjì gí bà 'bu to tí nó yùkúú nò. Tacó tàrì bà tanga tí.

27 Bindi ndâ 'duù bà gii ò 'Vii-mi-'Dakò kú gii 'do tàrì ngbèzèè, ta bà da nó ta wotí co gbí kùlù mù.

28 Yo má ò ndâ i tí nó kú 'bità bà bàkà tí, yo 'ví kpolo ọ yo, tacó kùro o bà 'vala yo dooko gí.»

29 Jézù gii lòkò'bò có ji ndâ 'duù máa,

30 «Yo má ò ndâ mú-mbiigá kú 'bità bà tù dó kpâ, yo ò ni gí máa, bembíli dooko gí.

³¹ À má ènò, yo má nò ndâ i tí nó náa ye 'dè có gítí ndú ji yo nó kù bàkà tí, yo 'ví koṛo muu yo máa, kùṛo o bà gí Mbíṛì gí bà dù tí gba gí muu to tí nó dooko gí.

³² «Ye kù 'dè có ji yo ta yúco máa, ndâ i tí nò bà bàkà tí 'dáá kùṛo o bà mii ndâ 'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó nò.

³³ Ndâ tàṛì, ta to tí nó, bà cee gí. Káa ndâ có mì ye bà cee wálá.

³⁴ «Yo kpolo tí yo, máa, yo 'ví tee njembí yo kpolo ma a i mítí bà zò i, ta bà njù pe, ta bà dù ta líkí'o muu to tí nó, wàa yo 'ví ò-bà-mbí o tí nò gí nò, lá, tacó o tí nò bà gbaaka yo gbááká-gbaaka.

³⁵ O tí nò bà gundi ndâ mbe kù 'vala muu to tí nó 'dáá gí.

³⁶ À má ènò, yo dù tí zò'o, wàa, yo 'ví 'deke tí yo ji Mbíṛì ta o 'dáá gí, tacó wàa, yí 'ví je wotí bà 'vala 'do gbí ndâ i tí nò kèjì gí bà bàkà tí nò ji yo, tacó wàa, yo 'ví rò tíyò kùṛo 'Viì-mì-'Dakò ta gúku tí yo wálá.»

³⁷ Jézù gii dù kù nìbà i ji ndâ 'duù á gbí ndùgù 'bá-Mbíṛì ta ṛì 'dáá gí. Káa à má ta bèbilì yí kù ya gí bà tèṛì pí Gú Mbâ.

³⁸ Káa ndâ 'duù kù kaa ya gí bà 'di có mì wó ta firí dú'o á gbí ndùgù 'bá-Mbíṛì.

22

Júdà Ìsikàriyótè ùnje gítí bà cu gòmbò tí Jézù

¹ Sè sili gítí o bà ci 'Dê-kò, náa à delè kù ni mítí a o bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìriyéli-mì-Mbíṛì ta o tí nò me jé'déé gí.

² Tacó éno, ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mí ndâ Jùdéyà, ta ndâ kpo-kpò mbe 'di gbí tàkì mí ndú gii kili muu ndú tacó bà pà kpokèjì tacó bà zi Jézù, káa ndú kù cì gúku tí ndâ 'duù.

³ Káa ta o tí nò, Gba-vò-i ya gí gbí muu Júda Ìsikàriyótè, tí 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ tú mí Jézù muu'bì-nje só nó gí.

⁴ Tacó éno, yí gii ya gí mí ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mí ndâ Jùdéyà, bìndi ndú gii toko có ta ndâ 'duù tí nó tí ndâ kùro ndâ mbe kpolo tí 'bá-Mbíri nó, tacó wàa, yì 'ví pà kpokèjì gítí bà zèè Jézù jì ndú.

⁵ Ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri bà-i-nò mâ gii ùnje gítí có bà ko mboo nètè mí Júda jì yí ta pétékè tàkòcò ndú gí,

⁶ Júda gii njè nó ya gí bà pà tó kpokèjì bà zèè Jézù jì ndú.

Jézù tuu ndâ 'bí tú mí wó gí bà 'viindi bàndò bà zò i ù ta ndi wó

⁷ Ẹri bà ci 'Dê-kò, tí Ẹri bà waa mbelè 'vii rómbo tí tàkì gítí o bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìriyéli-mi-Mbíri má gii co gí,

⁸ Jézù gii tuu ndâ Piyétòrò ta Jòvànì máa, «Yo ya gí bà bàkà i-zò-zò gítí o bà bàkà tàkì bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìriyéli-mi-Mbíri jì ndoo.»

⁹ Káa Piyétòrò gii 'vee yí máa, «Có mí lo máa, ze 'ví bàkà mí kòtí 'di?»

¹⁰ Káa Jézù gii 'visì có jì ndú máa, «Yo sè tù yo! Ta o tí nó náa yo kù Ẹri gí gbí gbata nó, yo bà 'de 'bí 'dakò kù te kàrà ngo. Yo 'ví Ẹri ndi wó. Yo má yee ta ndú 'bá gí,

11 yo 'ví 'dè có ji mbe 'bá tí nò éno máa, <Mbe nìbà i ji ze ká tuu ze ji wò. Kòcò wó éno máa, wò túbà tà'i tí nó náa ndâ yì 'ví gí gí bà zò i-cí-ci mì o bà bàkà tàkìlì bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbírì mítí ta ndâ mbe tala có mì yì nó ji ze.>

12 Bìndi yí bà túbà gbolò soṛo náa à 'viindi ndâ i mí tà'i kà 'dáá gí ji yo, wàa yo 'ví bàkà i-zó-zò mí kà ji ndoo.»

13 Ndâ Piyétòrò bà-i-nò mâ gii ya gí gbí gbata, ndú gii 'de ndâ i 'dáá gí jé ká go có tí nó náa Jézù 'dè ji ndú nò. Bìndi ndú gii 'viindi ndâ i gítí o bà bàkà tàkìlì bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbírì mì kà.

Kô njewu mì Mbe tí ndoo

14 O bà zò i-cí-ci mâ gii me tí gí, Jézù gii zèè bàndò mì wó ɾègbà i-zó-zò, bìndi ndâ mbe tala có mì wó gii se mí ɾègbà tí wó.

15 Bìndi yí gii 'dè có ji ndú máa, «Go bà zò ndòngbú i-cí-ci mì o bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbírì tí nó ta yo á kùṛo bà kònò sé'i mì ye bà zi ye gí.

16 Ye 'dè có tí nó ji yo tacó i-cí-ci mì o bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbírì náa ndoo kèjì gí bà zò ta ndoo bìndi ñinó bà dù ngé káa yú ñinó gbí ngbàngà mì Mbírì nô.»

17 Bìndi bà 'dè có tí nó, Jézù gii zèè 'visí mí 'bì wó, bìndi yí gii 'dè nìkì maa jì Mbírì, bìndi yí gii te ji ndâ mbe tala có mì wó, ta bà 'dè có ji ndú gí tàkò éno máa, «Yo zèè 'visí tí nó, wàa yo 'ví njù cee nje yo 'dáá gí,

18 tacó ndoo bà njù pe ta ndoo bìndi ñinó ká ngé gbí ngbàngà mì Mbírì.»

19 Bìndi yí gii je kù kô, yí gii 'dè nìkì ma jì Mbírì, bìndi yí gii kì'viki gbí, yí gii kaa jì ndâ mbe tala có mì wó, ta bà 'dè có jì ndú gí tàkò éno máa, «Ìjìnó a òò ye tí nó náa àá kèjì gí bà je tacó bà sì muu yo nó ká nò; yo zò tacó wàa mbí yo 'ví dù tí tí ye.»

20 Ndú mâ gii zò i cee gî, Jézù káká'i gii zèè 'visí, bìndi yí gii 'dè có jì ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ìjìnó a 'visí mbelè ye tí nó náa Mbírì kèjì gí bà njù ta ngú mùkà ta ndâ 'duù nó ká nò. Mbelè ye tí nó kèjì gí bà yee to tacó tí yo.

21 «Káa yo òò ze kpónó kù toko 'bì ze mí gbí gbèè ká'i i-zò-zò ta 'duù tí nó kèjì gí bà cu gòmbò tí ye nò.

22 Kpétí ká éno, kózò tí 'Viì-mì-'Dakò bà ya gí nje ku mì wó go có tí nó náa à cu mí gbí mbelè wó nó gî. Káa 'duù tí nó mbe cu gòmbò tí wó nó bà no ngbó.»

23 Ndâ mbe tala có mì Jézù bà-i-nò gii 'bità bà 'vee 'vé gbí òkò tí ndú máa, «A 'di 'do gbí òkò tí ndoo ká bà bàkà òò i tí nò?»

Gbolò 'duù mbe ndii ndâ 'bí ka wó 'dáá gí a 'di?

24 Ta o tí nò, kponje gii tanga gbí òkò tí ndâ mbe tala có mì Jézù, máa, à 'ví si a 'di tí gbolò 'duù mbe ndii ndâ ka wó 'dáá gí gbí òkò tí ndâ yì wè?

25 Káa Jézù gii 'dè có jì ndú máa, «Ndâ kpòkò gba mì ndâ òò ndâ 'duù òò náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nó kù toò nje ndâ bòò mì ndú ta to. Káa ndâ kùòò ndâ 'duù mì ndú kù nì mítí ndú ta kpéétí ndú máa, ndâ yì a ndâ kómbe ndâ 'duù.

26 Káa yo bà dù tende. Tacó 'duù ònó gbí òkò tí yo tí gbolò 'duù kùro yo 'dáá gí nó 'ví dù go sè 'vii gbí òkò tí yo, wàa 'duù ònó tí kùro yo nó 'ví dù go bòò mì yo.

27 Gbolò 'duù gbí òkò tí ndâ 'duù ònó mbe kù zò i ta 'duù ònó mbe kù bàkà nèté wó si yí kù zò i nó a 'di? 'Duù tí nó mbe kù zò i nó a gbolò 'duù; a kponje ká nje yo gítí có mì ye nò? Káa ta ndâ ònó 'dáá gí, ye kpónó gbí òkò tí yo go 'duù ònó mbe kù bàkà nèté yo!

28 «Káa yo a ndâ 'duù ònó mbe dù ta ye gbí ndâ vò o 'dáá gí ta njembí yo gbaànjé.

29 À má ènò, ye bà le bèrè tí nó náa Bu ye táánò le jì ye nó a jì yo.

30 Ndoò bà zò i, ndoo delè bà njù pe ta ndoo gbí ngbàngà mì ye. Yo delè bà kí tí yo pí ndâ jàlàmbà tí ndâ gba mì ndâ Ìzìriyéì gbí ña ndú 'dáá gí.

31 «Káa wò tí Sìmónè! Sìmónè! 'Di có tí nó náa ye kù 'dè jì wò nò. Gba-vò-i kpónó 'de kpokèjì gítí bà bàkà ta yo 'dáá gí go có tí nó náa à gbí njembí wó nó gí. Yí kèjì gí bà taa gbí yo go bà taa gbí cù mì nù gbí wàkpèè.

32 Káa ye 'deke tí ye jì Mbíri tacó tí lo máa, yí 'ví si njembí lo 'ví dù ká kácáá tí wó nò gí, Sìmónè. Wò má kpònje Gba-vò-i gí, wò 'ví 'visì tí lo káká'i gí mì ye, wàa wò 'ví dù tí mbe je wotí jì ndâ ná'vindí lo.»

33 Káa Piyétòrò gù 'visì có jì Jézù máa, «Ye ùnje gítí bà ya ndà sósò'ò gí gbí zàà kpónó gí, Mbe nìbà i. Ye delè kpónó ùnje gítí bà rò ndà sósò'ò nje ku gí!»

34 Jézù mâ giì 'di có tí nò, yí giì 'visì có ji Piyétòrò máa, «Wò wúnó ta bèbilì tí nó, kùro bà kò-kò mì nguù bà 'dè có ta nje lo 'vilì ta'ô máa, wò nò ye ni lá, Piyétòrò.»

Gùrúsù, kúúkpá, sizò

35 Jézù giì 'vee ndâ mbe tala có mì wó, máa, «Ta o tí nó táánò náa ye tuu ta yo jí ndiì ta gùrúsù mì yo wálá, ta kúúkpá mì yo wálá, delè ta tàrà tí kò yo wálá nó, 'bí i gboo 'do mì yo gí?»

Káa ndú giì 'visì có ji Jézù máa, «I gboo 'do mì ze lá.»

36 Jézù bà-i-nò giì 'visì có ji ndú máa, «À má éno, gùrúsù kpónó má kuu mì 'duù, yí je ta yí, wàa kúúkpá má kuu mì 'duù, yí le kpónó, sizò má mì 'duù wálá, yí 'ví mà bòngó tí nó kpónó muu yí wó nó gí, wàa yí 'ví kaa i tí nó náa yí 'de gbí bòngó tí nó nó, yí 'ví sè ta sizò.»

37 Ye 'dè có tí nó ji yo tacó wàa có tí nó náa à cu ta rẹ ye mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, «Áá táánò 'deke yí mò jí mì ndâ vò 'duù nó,» 'ví dù tí yúcó. Tacó àá táánò cu có tí nó a i gítí ye, káa à kpónó-kpónó kẹjì jí bà dù tí tí yúcó.»

38 Ndâ mbe tala có mì Jézù mâ giì 'di có tí nó náa yí 'dè ji ndú nó, ndú giì 'visì có ji yí, máa, «Ŋò ndâ 'bí sizò sósò'ô kuu nô, Mbe nìbà i!»

Káa Jézù giì 'visì có ji ndú máa, «À tè gí.»

Jézù ya jí pí Gú Mbâ

39 Jézù bà-i-nò giì njè nó ya jí pí Gú Mbâ go ña i mì wó náa yí kú bàkà ta o 'dáá gí nô. Bìndi ndâ mbe tala có mì wó giì kaa ya jí tàkò wó.

⁴⁰ Ndú mâ giì yee tí 'bí bàndò pí gú kà, yí giì 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo 'deke tí yo ji Mbírì, tacó wàa vò i 'ví tala yo lá.»

⁴¹ Jézù giì yèè ndi wó 'do tí ndâ mbe tala có mì wó bindi bà 'dè có tí nò jàngáá jí ndiì. Bindi yí giì kucuku muungbó wó mí to, bindi yí giì 'deke tí wó ji Mbírì máa,

⁴² «À má nìkì tí lo gî, je 'visî tí nó 'do nje ye gî, Bu ye. Káa wò 'ví je a i 'do gbí 'dóó có mì lo, me 'do gbí có mì ye lá.»

⁴³ Jézù mâ giì zeke'o á bindi bà 'deke tí wó nò, yí giì nò basìlì gí 'do tàrì jí bà je wotí ji yí.

⁴⁴ Jézù giì 'deke tí wó ji Mbírì ta sé'i gbí njembí wó ndii ñinó kùro nó gí. Bindi wu'o giì dù kù cì 'do tí wó gí to go bà cì mbelè tí kà nô.

⁴⁵ Jézù mâ giì cee ta bà 'deke tí wó ji Mbírì gî, yí mâ giì ya gí mì ndâ mbe tala có mì wó, yí giì 'de ndú mì ta rì ta sé có gbí njembí ndú gî.

⁴⁶ Yí bà-i-nò giì gba ndú máa, «Yo kù tè rì tacó yè? Yo a gí yaà, wàa yo 'ví 'deke tí yo ji Mbírì, tacó wàa, yo 'ví 'va tí yo gbí vò i lá.»

Bà zèè Jézù

⁴⁷ Káa si Jézù kù 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó, ndú mâ giì zeke'o, ndú giì nò ndâ 'duù náa Júda tí 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ mbe tala có mì wó muu'bì-nje só nó ká kù tè kùro ndú kèjì gítí ndú. Ndú mâ giì yee gî, Júda giì ya ndíri gí mì Jézù, bindi yí giì 'vee yí ta bà òlò gbí tù wó.

⁴⁸ Káa Jézù giì 'vee Júda máa, «Wò kù ba ngbù 'Vii-mi-'Dakò ta bà òlò gbí tù wó wàa?»

49 Ndâ 'duù mì Jézù mà gii ò ènò, ndú gii 'dè có ji yí máa, «Ze kpónó bà bàkà nèté ta ndú ta ndâ sizò, Mbe tí ze?»

50 Káa si ndú 'di ta òa có ònó náa Jézù bà 'visì ji ndú nó lá, 'bí mbe tala có mì Jézù gii da tù bòò mì Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà ònó gbí kù'bì nó ta sizò waa jàngá gí.

51 Jézù mà gii ò ènò, yí gii do ta ndâ mbe tala có mì wó, máa, «Ŋa i tí nò káká'i 'ví bàkà tí lá!» Bìndi yí gii je ndi tù 'dakò tí nò kpò mì bìndi .

52 Bìndi Jézù bà-i-nò gii 'vee ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ kùro ndâ mbe kù kpolo tí 'bá-Mbíri, ta ndâ kpo 'duù mì ndâ Jùdéyà tí nó mbe kaa gii tacó bà zèè yí nó, máa, «Ye a mbe volo 'bá náa yo gii kaa tí ta ndâ nja-njà sizò, ta ndâ ndongbolo-ndòngbòlò mù mí 'bì yo tacó bà gí gí bà zèè ta ye nò?»

53 Ye táánò kuu ta yo ta ri 'dáá gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri, káa yo jé ta 'bí gbèè ri tee 'bì yo mítí ye lá. Káa à wúnó a ri bà bàkà bà 'bì yo. Ọo ri wúnó 'di ta vò i gí.»

Piyétòrò 'boo Jézù

54 Ndâ 'duù tí nò bà-i-nò gii zèè Jézù, bìndi ndú gii ya ta yí gí 'bá mì Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà. Káa si ndú kù ya ta yí nò, Piyétòrò gii dù jàngá ndii kù ko tàkò ndú.

55 Piyétòrò mà gii yee 'bá mì Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà gí, yí gii ki tí wó to ẹgbà wu gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó mbe kù u wu gbúú-gbuu gbí ẹkàtìi nò.

56 'Bí 'vinî mbe kù bàkà nèté 'bá mì Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà mà gii ò Piyétòrò gbí

ngba wu, yí gii zeke yí ngbóó, bìndi yí gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nò ẹ̀gbà wu nò máa, «'Dakò tí nò kuu nó táánò kù dù ta yí delè.»

⁵⁷ Káa Piyétòrò gii to kponje gî, máa, «Ye ọ̀nò yí ni lá, ndí lo ni.»

⁵⁸ Ndú mâ gii dù gàà éno, 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò á ẹ̀gbà wu nò gii zeke Piyétòrò, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, «Wò delè a 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndú!»

Káa Piyétòrò gii 'visi có ji 'duù tí nò máa, «Ye me 'duù 'do gbí òkò tí ndú lá, kómbe ye.»

⁵⁹ Ndú mâ gii dù ndi-ndi-ndi éno, 'bí 'dakò gii nanaka muu wó mítí Piyétòrò, máa, «'Dakò tí nó kuu nó kù dù toko ta yí, ta kponje gítí wálá. Tacó yí a 'duù Gàliléyà.»

⁶⁰ Káa Piyétòrò gii 'visi có ji 'dakò tí nò máa, «Ye 'di gbí ọ̀nà có tí nò náa wò kù 'dè nò lá, kómbe ye!»

Káa si sè có tí nò ká gbí nje Piyétòrò, nguù gii kò-kò.

⁶¹ Mbe tí ndoo máa gii 'di gbí kò mì nguù, yí gii da ọ̀ wó gítí Piyétòrò. Mbí Piyétòrò gii 'va tí có tí nó náa Mbe tí ndoo 'dè ji yí éno máa, «Wò wúnó bà 'boo ye 'vilí ta'ô a kùro bà kò-kò mì nguù,» nò.

⁶² Bìndi Piyétòrò gii co 'do gbí òkò tí ndâ 'duù gbí ndùgù gí sè, yí gii wa gbí ta wotí tí ta sé có tí nò.

Ndâ mbe kù ù ẹ̀gbà tí Jézù ọ̀nò yí

⁶³ Ta o tí nò, ndâ 'duù tí nó náa à kaa ndú máa ndú ù ẹ̀gbà tí Jézù nó gii dù kù 'viya yí, ta bà gbì yí.

64 Ndú gii ẹre ọrọ wó ta bòngó gí. Bìndi ndú gii dù kú 'viya yí sí yí gbí sù ọrọ éno máa, «Wò dú má káa mbe 'dòkò có mì Mbírì, nì ẹ̀rè ndâ 'duù tí nò mbe kú gbì wò nò jì ze gí!»

65 Ndú gii kili 'dáá gí kú go yí.

Jézù gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà

66 Yé mà gii too gí, ndâ kpo-'duù-'bá, ta ndâ Kùro ndâ bu-Mbírì, ta ndâ mbe nìbà tàkìì mì ndâ Jùdéyà gii kili gí, bìndi à gii ya ta Jézù gí gbí ngbàngà kùro ndú.

67 Ndú bà-i-nò gii 'viiki gbí nje wó máa, «Wò má a 'duù tí nó tí Bìndi-Mbírì nó, 'dè jì ze.»

Káa Jézù gii 'visì có jì ndú máa, «Ye kpónó má 'dè có jì yo máa, ye a Bìndi-Mbírì, yo bà ùnje gítí có mì ye nò wálá.

68 Ye delè kpónó má 'vee yo, yo bà 'visì có jì ye wálá.

69 Káa 'do tí kpónó kú ya gí kùro, 'Viì-mì-'Dakò bà kì tí wó gbí kù'bì mì Mbírì tí Mbe tí ndâ i 'dáá gí.»

70 Ndâ kpo-kpò 'duù gbí ngbàngà mì ndâ Jùdéyà 'dáá gí bà-i-nò gii 'vee Jézù máa, «À má éno, wò a 'Viì-mì-Mbírì, éno gí?»

Káa Jézù gii 'visì có jì ndú máa, «A yo ká 'dè có éno máa, ye a 'Viì-mì-Mbírì.»

71 Ndâ kpo-kpò 'duù tí nò mà gii 'di có tí nò náa Jézù 'visì jì ndú nò, ndú gii 'bità bà 'vee tí ndú gbí òkò tí ndú máa, «Ndoò kpòò kú ù a ndi 'di, máa, yí 'ví gí gí bà 'dè có gítí wó jì ndoo, sé náa ndoo 'di nò a yí 'do gbí 'dóó nje wó gí nó?»

23

Jézù gbí ngbàngà kùro Pìlátò

¹ Ndâ gba gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà mâ gii 'viiki gbí có mí Jézù cee gí, ndú gii 'daka yí, bìndi ndú 'dáá gí gii kaa ta ndú ya gí kùro Pìlátò tí gbolò 'duù mì ndâ Ròmánò.

² Ndú mâ gii yee ta Jézù kùro Pìlátò gí, ndú gii kpì ngbàngà tí wó ji Pìlátò éno máa, «Ze 'de 'dakò tí nó kuu nó tí vò mbe kù nònòkò muu ndâ 'duù, tacó wàa, 'bá mì ze 'ví 'bu gí. Yí kù volo muu ndâ 'duù mì ze, tacó wàa, ndú 'ví gò i ji ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò lá. Yí kù bàkà tí wó máa, yí lá a Bindi-Mbíri tí gbolò gba mì ndâ Jùdéyà.»

³ Pìlátò mâ gii 'di ndâ có tí nò, yí gii 'vee Jézù máa, «Wò a gbolò gba mì ndâ Jùdéyà?»

Káa Jézù gii 'visì có ji Pìlátò máa, «A wò ká 'dè éno.»

⁴ Pìlátò bà-i-nò gii 'dè có ji ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ mbè 'duù tí nó mbe kaa gí tacó bà 'di ngbàngà mì Jézù nó éno máa, «Ye nò nderè bà waa có mì ye mítí 'dakò tí nó lá.»

⁵ Káa ndâ gba mì ndâ Jùdéyà gii nanaka cèe muu ndú tacó wàa có 'ví zèè Jézù, ta bà 'dè có ji Pìlátò éno máa, «Yí kù te mâ mí gbí muu ndâ 'duù ta bà nìbà i ji ndú cee gbí ndâ to Jùdéyà 'dáá gí, yí 'bità bà nìbà i tí mì wó 'do gbí ndâ to Gàliléyà, káa yí kpónó kù yèè tí gí Jèrùzàlémè bà-i-nò.»

⁶ Pìlátò bà-i-nò gii 'vee ndú éno máa, «'Dakò tí nó a 'duù 'do gbí to ngàyi? 'Do gbí to Gàliléyà?»

⁷ Pilátò mà gii 'di éno máa, Jézù gí 'do gbí to Gàliléyà, yí gii tuu Jézù ya tí gí kùro Èródè tí gbolò gba mì ndâ 'duù Gàliléyà, tacó Èródè ta o tí nò kuu gbí gbata Jèrùzàlémè.

Jézù gbí ngbàngà kùro Èródè

⁸ Tàkòcò Èródè gii peteke gítí bà gí ta Jézù á gí kùro wó nò ngé ndii gí, tacó yí 'do sàà kù 'di káa rè Jézù ta cèe gbolò o, káa yí jé nò Jézù tí nò ta ro wó tí Èródè ta gbèe rì lá. Tàkòcò wó delè gii peteke, tacó yí ta o tí nò kù koṛo có éno máa, ndâ-'bî-lá Jézù bà bàkà ndâ 'bí seṛè ji yí, wàa yí 'ví nò ndú.

⁹ Tacó éno, yí gii 'vee gbí nje Jézù líkí-líkí éno. Káa Jézù gii biya bà njaa nje wó gí tàkò Èródè gbaànjé gí.

¹⁰ Mà gii zeke'o, ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri, ta ndâ mbe nibà tàkìì mì ndâ Jùdéyà gii oloko gí yaà kù kpì ngbàngà tí Jézù ta wotí tí ji Èródè.

¹¹ Èródè mà gii 'di ndâ có tí nò, ndú gii gbo ta ndâ àsìkèrì mì wó kù mèèkè'i tí Jézù, ta bà 'viya yí. Bìndi ndú gii yuu banga njà bongo wùrù-wùrù ji yí, bìndi ndú gii tuu ta yí káká'i ya tí ji Pilátò.

¹² Gbí òkò tí ndâ Èródè ta Pilátò sàà nìkì lá, káa ndú gii zèè kómbeè ta gbèe rì tí nò gí.

À dele ta Jézù gí gbí ngbàngà kùro Pilátò káká'i

¹³ À má gii dele ta Jézù 'do 'bá mì Èródè gí gbí ngbàngà kùro Pilátò káká'i gí, Pilátò gii kilí ndâ

Kùro ndâ bu-Mbíri, ta ndâ kpo-kpò 'duù mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ Jùdéyà 'dáá gî.

14 Bìndi yí gii 'vee ndú éno máa, «Yo gii ta 'dakò tí nó gí kùro ye tacó máa, yí a mbe ònòkò muu ndâ 'duù. Káa ye 'de 'bí có gbaànjé mbe zèè yí 'do gbí òkò ndâ có mì yo nò lá.

15 Èródè delè gii tuu ndi wó gii tí ji ndoo, tacó yí 'de vò i mì wó lá. Káa có ta 'vére tí wálá a ònó máa, 'dakò tí nó bàkà vò i tacó wàa à 'ví waa tí ta có ku mítí wó nò gbaànjé lá.

16 À má éno, ye bà waa có mítí wó éno máa à gbí yí gî, wàa ye 'ví dò 'bì tí wó gî.»

17 'Bí ña i náa Pilátò kú bàkà ta ndoo 'dáá gî ta o gbolò o bà bàkà tàkii bà mèlè ndi o bà Ndiita-muu-ndâ-Ìzìriyéli-mì-Mbíri a bà njaanga 'duù gbaànjé 'do gbí zàà ji ndâ Jùdéyà.

18 Káa ndâ 'duù gbí ngbàngà 'dáá gî gii a ta kú dòmùù éno máa, «Zi yí gî! Njaanga Bàrábà ji ze!»

19 (À zèè 'dakò tí nò tí Bàrábà nò mí gbí zàà, tacó 'bí ña wo mbe bàkà tí gbí gbata ta o tí nò, delè tacó bà zi ku.)

20 À gbí muu Pilátò ta o tí nò kpolo ma a có bà dò 'bì tí Jézù; tacó éno, yí gii 'dè có ji ndâ 'duù káká'i.

21 Káa ndâ 'duù gii 'visì có ji Pilátò ta kú éno máa, «Gbì yí mítí njèèkpè mú! Gbì yí mítí njèèkpè mú!»

22 Bà ta'ô ònó, Pilátò gii 'vee ndâ 'duù éno máa, «Tacó yè? Yí volo a yè? Yo 'dè ji ye, tacó ye ònò vò i mì wó wàa ye 'ví waa ta có ku mítí wó

nò lá. À má éno, ye bà waa có mítí wó éno máa, à gbì yí, wàa ye 'ví dò 'bì ye 'do tí wó gî.»

²³ Ndâ 'duù mâ giì 'di có tí nò náa Pilátò 'dè jì ndú nò, ndú giì mì ta kù goolá a 'bí ña gbolò có ku ká gi jì ndú 'do bà 'bí to, ta bà 'dè có ta 'bê jì Pilátò éno máa, yí gbì Jézù mítí njèèkpè mú. Wo mì ndâ 'duù mâ giì co muu Pilátò gî,

²⁴ yí giì waa có ku mítí Jézù go có mì ndú nò.

²⁵ Bìndi yí giì njaanga 'dakò tí nó tí Bàrábà, náa à zèè yí tacó bà pì wo ta bà zi ku nó, 'do gbí zàà gí sè go có mì ndâ 'duù tí nò. Yí bà-i-nò giì je Jézù jì ndú éno máa, ndú bàkà ta yí go có mì ndú náa à gbí njembí ndú.

Bà ya ta Jézù gítí bàndò bà zi yí

²⁶ Káa si ndâ 'duù tí nò kù giì co ta Jézù 'do gbí gbata gí sè tacó bà ya ta yí gítí bàndò bà zi yí, ndú giì 'de 'bí 'dakò ta rè wó a Simónè, ta 'bá mì wó gbí gbata Sirìnì, á kpokèjì kù gi gí gbí gbata Jèrùzàlèmè. Ndú bà-i-nò giì zèè yí ta wotí gítí bà te njèèkpè mú tàkò Jézù.

²⁷ Ndâ niì gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nó mbe kaa mòsùù kù ko tàkò Jézù nó ta o tí nò kù tò kù ta bà wa gbí.

²⁸ Jézù giì 'visì tí wó, bìndi yí giì 'dè có jì ndâ niì tí nò mbe kù wa gbí nò éno máa, «Ndâ jú Jèrùzàlèmè, yo wa ye lá. Yo wa tí yo, wàa yo 'ví wa ndâ 'viì mì yo.

²⁹ Tacó ndâ 'bí o wúnò ká kèjì náa ndâ 'duù bà 'visì nje ndú éno máa, «Ndâ niì tí nó tí ndâ kázá, náa ndú jé tè nakáyì lá, náa 'viì delè jé no kí ndú lá nó, a ndâ mbe tó pá!»

³⁰ Ndâ 'duù gbí ndâ o tí nò bà 'deke tí ndú ji ndâ kpo-kpò gú éno máa, <Yo 'vaka tí yo mí muu ze!> Ndú delè bà 'deke tí ndú ji ndâ gú, máa, <Yo 'buku tí yo mí muu ze!>

³¹ Tacó cè bà bàkà i mì ndâ 'duù ta mû si mû tí nò gbí 've wó má ká éno, mû tí nò má aanga gî, ndú bà bàkà tí a ña ngayi?»

³² À ta o tí nò kaa ndâ 'bí vò 'duù sósò'ô 'do gbí gbata tacó bà ya ta ndú gí bà ziki ndú gbí gbèe nó bà ya ta Jézù tacó bà zi yí nò.

Bà gbì Jézù mítí njèèkpè mû

³³ Ndâ àsikèrì mâ giì yee ta ndâ Jézù ta ndâ vò 'duù tí nò tí 'bí bàndò náa à kù nì mítí a Kù-'bilì-muu-ku gî, ndú giì gbì Jézù mítí njèèkpè mû, bìndi ndú giì gbì 'bí 'duù gbaànjé á 'do gbí òkò tí ndâ vò 'duù tí nò sósò'ô nò mítí njèèkpè mû mò gí gbí kù'bì mì wó, bìndi ndú giì gbì 'bí mítí 'bí njèèkpè mû mò gí gbí gàlì mì wó.

³⁴ Káa Jézù giì 'deke tí wó ji Mbíri si yí tí njèèkpè mû tacó tí ndâ 'duù tí nó mbe mèèkè'i tí wó nó éno máa, «Je à-cee-gî ji ndú, Bu ye! Tacó ndú ò i tí nó náa ndú kù bàkà nó ni lá.»

Ndâ 'duù tí nò mbe gbì Jézù mítí njèèkpè mû nò giì ki-mbìlì tacó bà njèè gbí ndâ bongo bìndi wó.

³⁵ À mâ giì gbì Jézù mítí njèèkpè mû gî, ndâ 'duù giì dù jé kù ù ndi bà ò ña i tí nó á kèjì gí bà bàkà tí nô. Káa ndâ kpo-kpò 'duù giì dù kù ò yí ò-ò éno máa, «Yí táánò kù 'vala ndâ 'bí ka wó, si yí 'ví 'vala tí wó, náa yí má a Bìndi-Mbíri, tí 'duù tí nó náa Mbíri ká cu 'bì mítí wó nò.»

36 Ndâ à̀sìkèrì delè giù dù kù ño yí si ndú kù je 'bí ña ngo i jàngà-jàngà éno jí yí.

37 Ndú delè giù dù kù 'viya yí éno máa, «Wò dú má káa gbolò gba mì ndá Jùdèyà, 'vala tí lo.»

38 Ndú 'dè có tí nó tacó à cu mítí njèèkpè mú á còmuu Jézù éno máa, «Ìjìnó a gbolò gba mì ndá Jùdèyà.»

Tó mbe ngbà

39 'Bí 'duù gbaànjé á 'do gbí òkò tí ndá vò 'duù tí nó sósò'ò náa à gbì ndú mítí njèèkpè mú nó giù lè Jézù éno máa, «Wò me Bìndi-Mbíri lá? 'Vala tí lo, wàa wò 'ví 'vala ze delè.»

40 Káa ka vò 'duù tí nó giù do ta yí éno máa, «Wò cì gúku tí Mbíri lá tacó yè? À kpónó waa có mítí yo ta yí me 'vii ká 'vii lá?

41 À waa có mítí ndá ká dú. Ndá kù cì nó muu vò i mì ndá. Káa 'dakò tí nó kù cì a 've ku.»

42 'Dakò tí nó má giù do mítí ka wó mbe ngbà cee gí, yí giù 'deke tí wó jì Jézù éno máa, «Wò má yee 'bá gba mì lo gí, wò 'ví koro có tí ye, Jézù.»

43 Káa Jézù giù 'visì có jì yí máa, «Ye kù cì nó a wò ta kponje gítí wálá éno máa, ndá wúnó bà dù ta ndá gbí dà.»

Bà cì Jézù

44 Rì má giù dooko gítí bà gí gbúru gí, ro rì giù 'di gí. 'Dí'dí'ò giù yiiga muu to 'dáa yùkúú gí, yee tí bà mò tí mì rì.

45 Ta o tí nó si ro rì 'di tí gí nó, gbí kpâ-bongo tí nó náa à njèè ta gbí tà'i 'bá-Mbíri nó giù yaka gbí tí 'do yaà dí to.

46 Bìndi Jézù giì tò kù ta kòcò wó ngé jí yàà éno máa, «Ye si tí ye ji wò gî, Bu ye!» Bìndi bà 'dè có tí nò, njembí Jézù giì ki gî.

47 'Bí kùro ndâ àsikéri mâ giì zeke ña i tí nò mbe kù bàkà tí nò, yí giì ùlù Mbíri, bìndi yí giì 'dè có éno máa, «'Dakò tí nó táánò dú káa yê sínò ta vò i mì wó ta ndâ 'duù kùro Mbíri wálá.»

48 Ndâ mbè 'duù tí nó mbe tì bìnjiì kù zeke ña i tí nò nó giì njè kù ya jí 'bá mì ndú 'dáá ta 'bì ndú tí njembí ndú kù nì nikalaká.

49 Ndâ kómbe Jézù ta ndâ niì tí nó mbe ko tàkò wó 'do Gàliléyà nó giì rò tíyò janga-jàngáá jí ndiì kù zeke ndâ ña i tí nò náa a kù me ta yí nò.

Bà duu ku Jézù

50 Jézù mâ giì cì gî, 'bí 'dakò ta rè wó a Jùzépè, mbe gi 'do gbí gbata Àrimàtiyà tí 'bí gbata mì ndâ Jùdéyà, tí tó kpo 'duù, ta ndâ có mì wó ká jáá gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà,

51 mbe yuu nje wó mí gbí ndâ có tí nó náa ndâ ka wó kù toko gítí Jézù nò lá, delè 'bì wó yuu tí mí gbí ndâ i tí nò náa ndú kù bàkà nò lá, tí 'duù mbe kù ùndi bà ñò o bà gi Mbíri jí bà dù tí gba muu to tí nó,

52 giì ya jí bà 'deke tí wó ji Pilátò, tacó wàa yí 'ví si yì 'ví te ku Jézù.

53 Pilátò mâ giì ùnje ji yí gî, Jùzépè giì dele ndi wó ya jí bà ja ku Jézù 'do tí njèèkpè mú jí to. Yí mâ giì yili yí ta bongo gî, yí giì te yí ya tí jí gbí 'bí ngú gbolò gùù náa yí duu mí gbí díí, náa à jé duu ku mí gbí kùro lá.

54 I tí nò bàkà tí si ndâ 'duù kù 'viindi tí ndú gítí ri bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà.

⁵⁵ Káa si à kù te ku Jézù ya tí gí gbí gùù, ndâ niì tí nó náa ndú gí ta ndú 'do Gàliléyà nó kù ko tàkò ndâ mbe te ku, tacó bà ò bándò bà duu yí.

⁵⁶ Ndú mâ gii ò bándò tí ò gí, ndú gii kaa ya gí bà 'viindi ndâ yee ta bà bàkà ndâ pó bàà; bìndi ndú gii tè wo ndú ta ɾi bà wotí go i gbí tàkì mì ndâ Jùdèyà.

24

Jézù 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gí

¹ Si yé kù gii me ngbòò á bìndi ɾi bà wotí gbí tàkì mì ndâ Jùdèyà, ndâ niì tí nó mbe ò bà bándò bà duu Jézù gí nó gii gbo'o ta ndâ yee, ta ndâ pó bàà tí nó náa ndú bàkà ta 'dê'o kùro ɾi bà wotí gbí tàkì mì ndâ Jùdèyà nó, ya gí muu'dú Jézù.

² Ndú mâ gii yee kà, ndú gii 'de à mèrèkè gbolò díí tí nó náa à nè ta njekèjì 'bá muu'dú nó 'do njekèjì gí.

³ Ndú mâ gii ɾi gí tà'i kà, ndú gii 'de ku Mbe tí ndoo Jézù gbí gùù lá.

⁴ Ndú gii ɾò tíyò tà 'bá muu'dú kà ta có náa ndú bà 'dè gbí nje ndú wálá. À gii zi ndi ndú ta gúku ngé gí a ònó náa ndú gii gu káa ndi ta ndâ 'bí 'dakò sósò'ò mbe yuu ndâ bongo mbe kù tòngbaà go bà ì mù nó, kù ɾò tíyò á ɾègbà tí ndú.

⁵ Gúku bà ò ndâ 'dakò tí ò gii zèè ndâ niì tí ò tí ò ònó náa ndú gii mò muu ndú kù zeke'o ká gí to. Káa ndâ 'dakò tí ò gii 'vee ndú máa, «Yo kù pà bà tí wu 'duù gbí òkò tí ndâ ku tacó yè?»

⁶ 'Dakò tí nò náa yo kù pà bà tí wó nò bà-i-nó wálá. Yí a gí yaà gí. Yo koṛo muu yo gítí có tí nó náa yí táánò 'dè jì yo si yí Gàliléyà

⁷ éno máa, <À wúnò bà je 'Viì-mì-'Dakò mí 'bì ndâ 'duù tí nó mbe bàkà vò i ndii muu ndú gí nô. Ndâ 'duù tí nó bà zi yí ta bà gbì yí mítí njèèkpè mû, káa bindi sili ta'ô, yí bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gí,> nô.»

⁸ Ndâ niì tí nó mâ giì 'di có tí nó náa ndâ 'dakò tí nó 'dè jì ndú nò, mbí ndú giì 'va tí ndâ có mì Jézù nò gí.

Ndâ tú mì Jézù biya bà ùnje gítí có mì ndâ niì tí nó gí

⁹ Ndâ niì tí nó mbe ya gí bà gala muu'dú Jézù nò giì dele ndi ndú 'do muu'dú ya gí bà 'vanda ndi i tí nó mbe 'de ndú nó jì sè ndâ tú mì Jézù muu'bì-nje gbaànjé nó, ta ndâ sè ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù 'dáá gí.

¹⁰ Ndâ niì tí nó mbe 'vanda ndi ndâ có tí nó jì ndâ tú mì Jézù a ndâ Màríyà Màdèlénà, ta 'bí niì ta rẹ wó a Jòwánà, giì je Màríyà tí nó tí nawu Jákòmò nô. Ndâ 'bí ka ndú niì náa ndú gbo'o ya gí bà gala muu'dú Jézù ta ndú nó delè giì 'vanda káa gbèe kòcò ndú nò.

¹¹ Káa ndâ có mì ndú 'dáá gí giì dù gbí tù ndâ tú mì Jézù 'dáá gí ká go cèe mòngò gbí tù bô.

¹² A Piyétòrò ká giì co ta ngèlè ya gí muu'dú tacó bà 'di gbí 'verè mì ndâ niì tí nó. Yí mâ giì yee kà, yí giì mò tí wó gí to, bindi yí giì zeke'o gí tà 'bá muu'dú, yí giì nò káa bongo tí nó náa à duu ta Jézù nó gbí guù ta 'duù gbí wálá. Yí

bà-i-nò giì dele ndi wó ya gí 'bá ta có bà 'dé-'dè nje wó wálá.

Ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù tí kpokèjì Èmáwùsù

¹³ Ta gbèe ɾi bà 'de kùnga gùù bìndi Jézù nò, ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù sósò'ô giì njè nó 'do Jèrùzàlémè kù ya gí Èmáwùsù, tí 'bí to mbe mò gí bà co ɾi á dè ta Jèrùzàlémè.

¹⁴ Káa si ndú kuu muu nó, ndú kù giì 'dè nje gítí ndâ i tí nó mbe bàkà tí Jèrùzàlémè nò.

¹⁵ Káa si ndú kù 'dè nje, ta bà 'viiki gbí ndâ i tí nó, Jézù giì co kù gbo kpokèjì ta ndú.

¹⁶ Káa 'bí i giì dù káa yoo ɾo ndú 'do tí bà òò yí mì ndú ni gí.

¹⁷ Njìnò káa bà giì dù Jézù bà-i-nò giì 'vee ndú éno máa, «Yo kù nó ta bà 'viiki a gbí có gítí ña yè?»

Ndâ 'dakò tí nó mâ giì 'di ña 'vé tí nó náa Jézù 'vee ta ndú nó, ndú giì ɾò tíyò ngbi-ngbì, ta zúú-zuu gbí ɾo ndú.

¹⁸ Bìndi 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ 'dakò tí nó ta ɾè wó a Kìlìyópà giì 'visì có jì Jézù éno máa, «Ye koɾo có éno máa, gbèe 'duù á Jèrùzàlémè mbe 'di có gítí ndâ i tí nó mbe kù bàkà tí gbí ndâ sili tí nó lá bà dù káa wò.»

¹⁹ Jézù bà-i-nò giì 'vee Kìlìyópà máa, «A ndâ yè ká bàkà tí?»

Káa ndâ Kìlìyópà giì 'visì có jì yí máa, «Ndâ i tí nó 'dáa mbe bàkà tí mítí Jézù tí nó mbe gí 'do Názàrètì nò. Yí táánò túbà tí wó tí gbolò mbe 'dòkò có mì Mbíɾì ta bà 'dè có, delè ta bà bàkà

ndâ i go i mì 'dakò mí kùro Mbírì, delè mí kùro ndâ 'duù 'dáá gî.

²⁰ Wò 'di có bà kpì ngbàngà tí wó mì ndâ Kùro ndâ bu-Mbírì, ta ndâ kpo-kpò 'duù mì ndoo éno máa, à waa có ku mítí wó, bìndi a giì zi yí ta bà gbì yí mítí njèèkpè mù gî, nó lá?

²¹ Ze táánò kù koṛo có lì ká mítí 'dakò tí nò éno máa, a yí ká bà njaanga wú 'do tí miṛi ndâ Ìzìrìyèlì. Káa có kpónó cuki me káa nìnò lá. Ngú có mbe kpò nje ze gî kpónó a nìnò máa, à wúnó a sili ta'ò á bìndi bà bàkà tí mì i tí nò,

²² káa ndâ 'bí niì gbí òkò tí ze kùtáa mà giì gbo'o ya gí bà gala muu'dú wó ta dú'o nó,

²³ ndú giì dele ndi ndú gí gí bà 'dè có ji ze éno máa, ndâ yì 'de ku wó gbí gùù lá. Káa à lá ndíi a ndâ basìlì mì Mbírì ká giì co mítí ndâ yì, bìndi ndú giì 'dè có ji ndâ yì éno máa, yí a wuù!

²⁴ Ndâ 'bí kómbe ze giì kaa ya gí bà nò muu'dú, tacó bà 'di gbí 'vèrè mì ndâ niì tí nò, káa ndú giì da a kùnga to á go có mì ndâ niì tí nò.»

²⁵ Káa Jézù giì 'visì có ji ndâ Kìliyópa éno máa, «Ákoo ndâ nónókó! Yo me duù gítí bà ùnje gítí ndâ có tí nó 'dáá náa ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì 'dè nó tacó yè?

²⁶ Kòcò ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì ji yo me éno máa, kózò tí Bìndi-Mbírì bà kònò a sé'i má kózò gî, yí bà giì kí tí wó pí jàlàmbà lá?»

²⁷ Jézù bà-i-nò giì 'bità bà 'dè gbí ndâ có tí nó 'dáá náa à cu gítí wó tí Jézù mí gbí wáràgà mì Mbírì nó 'do tí ndâ có mì Mòze, giì co tí ndâ có mì ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì 'dáá gí ji ndú.

²⁸ Ndâ Jézù mà giì dooko ta 'bá mì ndâ Kìliyópa

gî, Jézù giì bàkà tí wó go 'duù ñìnó mbe kù ndii ya gí kùro nò.

²⁹ Káa ndâ Kìliyópà giì 'dè có ji yí máa, «Ndo ne gí 'bá mì ze, tacó o dooko gítí bà bèè gî.» Jézù mâ giì ùnje gî, ndú giì ne ta ndâ Kìliyópà gí 'bá mì ndú.

³⁰ Káa si ndú kù giì 'bità bà zò i, Jézù giì zèè kù kô mí 'bì wó, yí mâ giì 'deke tí wó ji Mbírì gî, yí giì kì'viki gbí kù kô tí nò, bìndi yí giì kaa ji ndâ Kìliyópà.

³¹ Ọ̀ro ndâ Kìliyópà giì da gítí bà ñò Jézù ni si ndú ta ndú ẹ̀gbà i-zó-zò nò gî. Káa yí giì dù ká to nò ẹ̀rì 'do ọ̀ro ndú gî.

³² Ndâ Kìliyópà bà-i-nò giì 'bità bà 'vee tí ndú gbí òkò tí ndú si Jézù ẹ̀rì 'do ọ̀ro ndú gî nó éno máa, «Njembí ndà wálá kùtáá kù mù si yí kù 'dè gbí ndâ có gbí wáràgà mì Mbírì ji ndà á si ndoo ta ndú kpokèjì nó?»

³³ Ndâ Kìliyópà ẹ̀gè bà-i-nò giì zèè kpokèjì kù dele gí mì sè ndâ tú mì Jézù muu'bi-nje gbaànjé nó, ta sè ndâ 'bí kómbe ndú Jèrùzàlémè. Ndú mâ giì yee kà, ndú giì 'de ndú kili 'dáá mí bà gbèe to.

³⁴ Bìndi ndâ 'duù tí nò giì 'dè có ji ndâ Kìliyópà, máa, «A yúco máa Mbe tí ndoo 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gî! Yí delè giì túbà tí wó ji Sìmónè gî.»

³⁵ Bìndi ndâ Kìliyópà giì dità ndâ i tí nó mbe bàkà tí mì ndú si ndú kpokèjì kù ya gí 'bá mì ndú Èmáwùsù nó, ta bà ñò Jézù ni mì ndú si ndú kù zò i nó ji ndâ ka ndú.

Jézù túbà tí wó ji ndâ mbe tala có mì wó

³⁶ Káa si ndâ Kilìyópà kù 'vanda có ji ndâ ka ndú mbe tala có mì Jézù, ndú mâ giì zeke'o, ònó a 'di ká nó? Jézù jéé kù rò tíyò gbí òkò tí ndú! Bìndi Jézù giì 'dè có ji ndú máa, «Yo dù nìkì maa!»

³⁷ Lílì ndâ mbe tala có mì Jézù bà-i-nò giì oloko 'do tí ndú ta gúku gí. Ndú giì kọro có máa a vuuvuu ká co mítí ndâ yì.

³⁸ Káa Jézù giì 'vee ndú máa, «Yo kù cì gúku tacó yè? Yo kù kọro có sàkàmàà tacó yè?»

³⁹ Yo zeke ndâ kpázà 'bì ye, ta ndâ kpázà kò ye, tacó wàa yo 'ví ò tí ní éno máa, ònó a ye ká nò. Yo tee 'bì yo mítí ye, tacó wàa yo 'ví ò tí ní éno máa, ònó a ye, tacó ònó tí vuuvuu wálá, delè 'bìlì vuuvuu á go ònó náa yo kù ònó tí ye nó wálá.»

⁴⁰ Jézù 'dè ndâ có tí nò ji ndâ mbe tala có mì wó nò ta bà tù ndâ kpázà 'bì wó, ta ndâ kpázà kò wó ji ndú.

⁴¹ Líkí'o bà ònó ní éno máa, ònó a Jézù, giì bàkà ndú tí ònó náa bà ònó máa, ònó a Jézù, giì kpò ndú gí. Ndú giì rò tíyò juku-jùkù, ta có ònó náa ndú bà 'dè gbí nje ndú nó wálá. Jézù bà-i-nò giì 'vee ndú máa, «'Bí i-zò-zò mì yo bà-i-nó wálá?»

⁴² Ndú bà-i-nò giì je yú sè ji yí,

⁴³ bìndi yí giì zò mí kùro ndú.

Jézù 'dè ndòngbú có ji ndâ tú mì wó

⁴⁴ Jézù giì 'dè ndòngbú có ji ndâ tu mì wó éno máa, «Ònó a gbí ndâ có mì ye náa ye táánò 'dè ji yo si mì ndoo ta ndoo éno máa, kózò tí ndâ có tí nó 'dáá náa ndâ Mòze, ta ndâ mbe 'dòkò có mì

Mbíri, ta ndâ Muu-cè, cu mí gbí ndâ wáràgà mì ndú, bà bàkà tí nó ká nô.»

⁴⁵ Yí bà-i-nò gii njaanga muu ndú gítí bà 'di gbí ndâ có gbí wáràgà mì Mbíri.

⁴⁶ Bìndi yí gii 'dè có ji ndú máa, «Nògí, a có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, kózò tí Bìndi-Mbíri bà kònò sé'i, káa bìndi sili ta'ô yí bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gí,

⁴⁷ tacó wàa à 'ví ma ndâ có gítí bà 'visi muu ndâ 'duù 'do tí ndâ vo-vò kpokèjì kèjì mì ndú, ta có gítí bà je à-cee-gí mì Mbíri gítí ndâ vò i mì ndâ 'duù, ji ndâ 'duù muu to tí nó 'dáa ta rẹ wó. Nèté bà ma ndâ có tí nò 'ví 'bità tí 'do Jèrùzàlémè.

⁴⁸ Yo bà dù tí ndâ mbe ma ndâ có tí nò.

⁴⁹ Ye bà tuu i tí nó náa Bu ye táánò ci yo gítí nó ji yo. Káa yo 'ví dù gbí gbata Jèrùzàlémè yee tí o tí nó náa à má je wotí ji yo 'do gbíri má kózò gí.»

Bà ya Jézù gí gbíri

⁵⁰ Jézù gii kaa ndâ tú mì wó 'do Jèrùzàlémè, ndú gii ya ta ndú ngé gí sè 'do gbí gbata Bètáníyà. Yí mâ gii yee ta ndú tí bàndò tí nò gbí muu wó nò gí, yí gii kaa 'bì wó gí yaà ji Mbíri, bìndi yí gii cù 'dê ngo cù wó mítí ndú.

⁵¹ Yí mâ gii cù 'dê ngo cù wó mítí ndú gí, gbí òkò tí ndú gii njèè ta ndú ta bà te yí ya tí gí gbíri gí.

⁵² Ndâ tú mì wó gii ùlù yí, bìndi ndú gii dele ndi ndú gí Jèrùzàlémè ta líkí'o tí ndú ngé ndii gí.

⁵³ Ndú gii dù kù ya gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri tacó bà ùlù Mbíri ta o 'dáa gí.

Ndogo
Ndogo: Ngú bà toko nambeè mî Mbîrî ta ndâ 'duù
New Testament

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ndogo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source
files dated 16 May 2025

14424ae9-b5af-591e-814e-49316d8d74aa